

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

К. О. Пісоцька

ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Монографія

Дніпро
Видавець Біла К. О.
2023

УДК 342.9:347.122 (477) (043)

П 34

*Рекомендовано до друку Вченою радою Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(протокол № 7 від 30.03.2023)*

Рецензенти:

д-р юрид. наук, доц. **Р. М. Опацький**
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ);

д-р юрид. наук, проф. **Є. О. Легеза**
(Університет митної справи та фінансів);

начальник відділу ювенальної превенції, майор поліції **А. В. Вовк**
(Управління превентивної діяльності ГУНП в Дніпропетровській області)

Науковий редактор:

Миرونюк Р. В. – д-р юрид. наук, проф.,
проф. кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Пісоцька К. О.

П 34 Діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції
України: адміністративно-правовий аспект : моногр. / К. О. Пісоцька. –
Дніпро : Видавець Біла К. О., 2023. – 158 с.

ISBN 978-617-645-511-0

Монографію присвячено висвітленню адміністративно-правових аспектів діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Визначено суб'єктів та об'єкти адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції. Розглянуто форми та методи адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, систематизовано основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність підрозділів. Проаналізовано зарубіжний досвід, сформульовано напрямки удосконалення та шляхи його реалізації в Україні.

Призначено для науковців, викладачів і студентів, юристів-практиків, широкого кола читачів.

УДК 342.9:347.122 (477) (043)

ISBN 978-617-645-511-0

© Пісоцька К. О., 2023

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень.....	4
ВСТУП.....	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	
1.1. Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України як суб'єкти адміністративної діяльності	8
1.2. Об'єкти адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції.....	15
1.3. Адміністративно-правове регулювання діяльності підрозділів ювенальної превенції.....	19
1.4. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх під час воєнного стану в Україні: стратегії та виклики.....	29
Розділ 2. ФОРМИ ТА МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	
2.1. Правові та неправові форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України	34
2.2. Метод переконання в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України	52
2.3. Адміністративний примус в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України	61
Розділ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ	
3.1. Міжнародний та зарубіжний досвід адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції та шляхи його впровадження у вітчизняну доктрину.....	88
3.2. Напрями удосконалення правових засад та процедурних форм адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції.....	113
ВИСНОВКИ.....	125
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	134

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГУНП України – Головне Управління Національної поліції України

ЄС – Європейський Союз

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини

КМУ – Кабінет Міністрів України

КУ – Конституція України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

НПУ – Національна поліція України

МВС – Міністерство внутрішніх справ

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ОПС – обліково-профілактична справа

ВСТУП

Діти – це наше майбутнє. Діти – це продовження нас самих. Людство завжди прагнуло одного – зробити світ кращим для майбутніх поколінь, а тому захист прав та інтересів дітей є одним із першочергових завдань сучасного правового суспільства. Своєрідне ставлення до дитини також зумовлене тим, що вона не здатна самотужки відстояти власні інтереси та права. Адже діти залежать від рішень батьків чи інших дорослих, які ними опікуються та є емоційно вразливими. Всебічний захист прав дитини надзвичайно важливий для нашого суспільства та держави, особливо в такий важкий час для нашої країни, в умовах війни. Адже від захисту дітей сьогодні напряму залежить його здатність стати повноцінним громадянином у майбутньому.

Тому завданням правових інститутів, на сьогодні, є створення соціально-економічних, організаційних, політико-правових, безпекових умов і гарантій фізичного, культурного та інтелектуального розвитку дітей, забезпечення та захист їх прав і законних інтересів.

Слід зазначити, що на сьогодні, в Україні система державних органів в сфері захисту прав дитини є досить розгалуженою, де кожен елемент має свої функції, завдання, повноваження та компетенцію. Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України відіграють важливу роль в охороні прав та інтересів дітей, адже їх діяльність спрямована на припинення, розкриття та профілактику правопорушень, що вчиняється дітьми та відносно дітей.

Досвід зарубіжних країн свідчить, що створення ефективних форм та методів превенції в діяльності ювенальної превенції є найдієвішим інструментом в профілактиці злочинності, захисті прав та інтересів дітей.

У дослідженні використано методологічний потенціал наукових праць вітчизняних фахівців у галузі адміністративного права, а саме:

В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, О. В. Батраченка, Ю. П. Битяка, І. П. Голосніченка, В. Л. Грохольського, О. В. Джафарової, М. О. Качинської, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, О. М. Коропатова, Р. В. Миронюка, Т. П. Мінки, О. В. Негодченка, В. І. Олефір, Д. В. Приймаченка, С. І. Шевченко, Х. П. Ярмачі, Р. В. Миронюка, А. О. Собакаря.

Питанню адміністративно-правових аспектів державної політики України у сфері захисту прав та інтересів дітей, а також діяльність відповідних підрозділів поліції в даній сфері глибоко досліджували О.В. Алексєєва, А. І. Берлач, В. О. Закриницька, В.О. Іванцов, Л. Ю. Іванова, І. С. Кравченко, А. Т. Комзюк, М. О. Колесник, М. М. Клемпарський, Н. В. Лесько, О. В. Максименко, В. П. Мороз, Л. В. Могілевська, О. О. Навроцький, Р. М. Опацький, С. Г. Поволоцька, О.В. Джафарова та ін.

Серед сучасних наукових праць, присвячених проблемам адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції можна виділити роботи О.М. Дручек «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» (2018 р.), І. В. Іщенко «Адміністративно-правові засади здійснення підрозділами Національної поліції України ювенальної превенції» (2018 р.), А. О. Стариченко «Діяльність Національної поліції по охороні прав дітей в Україні: адміністративно-правові аспекти» (2022 р.) та ін.

Проте науковці, які досліджували діяльність поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини здійснювали її аналіз через призму всього превентивного блоку Національної поліції або ж всіх суб'єктів в сфері захисту прав дитини але, на нашу думку, провідним суб'єктом у сфері забезпечення прав і свобод дитини в правоохоронній системі є саме підрозділи ювенальної превенції, що не знаходить відображення в наявних наукових дослідженнях.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю теоретичного обґрунтування правових засад адміністративної діяльності підрозділів

ювенальної превенції Національної поліції; виокремлення форм та методів адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, а також з'ясування шляхів удосконалення підрозділів ювенальної превенції.

Викладені обставини і зумовили обрання теми дослідження, актуальної як у науково-теоретичному, так і в практичному аспектах.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1.1. Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України як суб'єкти адміністративної діяльності

Сьогодні правоохоронні органи в Україні відіграють провідну роль в дотриманні захисту прав дітей. Підрозділи правоохоронних органів у сфері захисту прав і свобод дітей в Україні беруть свій початок ще з часів проголошення незалежності. Наукових праць, присвячені даній тематиці, теж чимало. І, здавалось би, за цей час всі здобутки науки і практики в цьому напрямі повинні бути проаналізовані та всебічно вивчені. Але наша держава «не стоїть на місці» і постійно розвивається в правовому руслі світової інтеграції. А тому, обравши курс на євроінтеграцію, зобов'язала себе забезпечити ефективне функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав і свобод людини й громадянина. Так, реформування торкнулось і колишніх підрозділів кримінальної міліції у справах дітей – відтепер це підрозділи ювенальної превенції з оновленими завданнями та повноваженнями. Підрозділи ювенальної превенції є одним із суб'єктів адміністративної діяльності, який також забезпечує громадський порядок та громадську безпеку.

Тому доцільним є визначення підрозділів ювенальної превенції як суб'єктів адміністративної діяльності, здійснення аналізу наукових підходів щодо визначення понять «адміністративна діяльність Національної поліції України», «адміністративна діяльність підрозділів ювенальної поліції», характеристика діяльності підрозділів ювенальної превенції в рамках адміністративної діяльності.

Дослідженню поняття, сутності, форм та методів адміністративної діяльності правоохоронних органів присвячені роботи таких вчених, як В.А. Авер'янов, О.В. Джафарова, О.М. Бандурка, І.П. Голосніченко, М.О. Качинська, Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, О.В. Негодченко та інші науковці.

Вони внесли вагомий вклад у вивчення адміністративної діяльності поліції, але питання адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції в сучасних умовах потребують додаткового вивчення.

Тому на виконання завдань дослідження обраної проблематики доцільним є здійснення аналізу поняття «адміністративна діяльність Національної поліції» у вітчизняній сучасній правовій доктрині.

Так, сучасна харківська наукова школа адміністративного права пропонує таке визначення адміністративної діяльності органів поліції – це урегульована нормами адміністративного права державно-владна, підзаконна, організаційно-розпорядча діяльність, спрямована на: а) надання поліцейських послуг у сферах охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинам та іншим правопорушенням, надання послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги; б) впорядкування внутрішньо системних поліцейських відносин та забезпечення чіткої організації і функціонування всієї системи підрозділів і служб Національної поліції України. Інші науковці пропонують під адміністративною діяльністю Національної поліції розуміти виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність із забезпечення адміністративно-правовими засобами публічної безпеки і порядку, попередження й припинення злочинів. Колектив авторів Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ вкладає наступний зміст у аналізоване поняття: адміністративна діяльність Національної поліції – це виконавчо-розпорядча, державно-владна діяльність з організації та здійснення Національною поліцією функцій з охорони публічного

порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення правопорушень адміністративно-правовими засобами та надання публічно-сервісних послуг. Тобто, розкриваючи сутність поняття адміністративної діяльності поліції, науковці вкладають у його зміст діяльність спеціального суб'єкта, спрямовану на досягнення конкретної мети у визначеному напрямі державної діяльності. Така позиція є традиційною для української науки адміністративного права. Для формулювання власного розуміння поняття та особливостей адміністративної діяльності Національної поліції України щодо запобігання вчинення адміністративних правопорушень дітьми нами пропонується використовувати визначення адміністративної діяльності [64, с. 75].

Останнє формулювання з тлумачення вищезазначених понять здається нам доречним та влучним, адже автори, розкриваючи сутність поняття адміністративної діяльності, визначають не тільки мету такої діяльності, але й чітко вказують на суб'єкта, що здійснює дану діяльність – органи Національної поліції України.

Для з'ясування сутності поняття «адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» необхідно визначити особливості такої діяльності даним підрозділом.

Основними завданнями підрозділів ювенальної превенції згідно п. 1 Розділу II «Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» є: профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення; ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики; участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального

провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення; вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми; вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб; провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти; взаємодія з іншими підрозділами НПУ, органами державної влади та місцевого самоврядування з питань забезпечення прав та законних інтересів дітей; здійснення, у межах компетенції, досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання [123, с. 190].

Отже, як бачимо, законодавець визначає, що основні завдання для підрозділів ювенальної превенції – це профілактика правопорушень та захист прав та інтересів дитини.

Специфіка роботи підрозділів ювенальної поліції полягає в тому, що об'єктом діяльності є спеціальний суб'єкт – малолітні та неповнолітні, тобто особа до 18 років. Однією з особливостей взаємодії поліцейського з неповнолітніми є, насамперед, врахування їхньої емоційної, фізіологічної та соціальної незрілості.

Досить влучною є думка, В. Оржеховської, що правопорушення, здійснені неповнолітніми, небезпечні соціальні явища, оскільки, по-перше, негативно впливають на формування особистості; по-друге, завдають значної шкоди суспільству через втрату трудових ресурсів (лише третина покараних повертаються до повноцінного суспільного життя); по-третє, відіграють значну роль у формуванні рецидивної злочинності (дві третини рецидивістів розпочинають свій злочинний шлях ще неповнолітніми) [217, с. 60].

Тому важливою є робота, спрямована на попередження вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень такою категорією осіб, як діти. Підрозділами ювенальної превенції здійснюються наступні індивідуальні заходи профілактики: ознайомлювальні, попереджувальні і виховні бесіди з

дитиною за місцем проживання, навчання або роботи не рідше одного разу на місяць; ознайомлювальні, попереджувальні бесіди з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення; розробляються плани заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини; відвідуються діти за місцем проживання для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень; вживаються інші профілактичні заходи, передбачені законодавством.

Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції умовно поділяється на два види: зовнішня та внутрішня. Внутрішня діяльність являє собою забезпечення діяльності, що служить більш ефективній та стабільній роботі підрозділів ювенальної превенції. Вона включає кадрове забезпечення підрозділів, службові наради, планування заходів, підвищення кваліфікації та атестування поліцейських тощо.

Зовнішня діяльність підрозділів ювенальної превенції – це діяльність, яка спрямована на виконання завдань та цілей, що поставлені перед підрозділами державою та органами внутрішніх справ для забезпечення публічної безпеки і порядку та охорони прав та свобод дітей. Розрізняють такі вектори зовнішньої діяльності: профілактична, адміністративна, оперативно-розшукова, кримінально-процесуальна.

Профілактичну діяльність підрозділів ювенальної превенції, згідно із Законом України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) та наказом МВС України «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» (далі – Інструкції) [167], умовно можна поділити на:

1) профілактику як засіб попередження, що включає в себе: планування і реалізація профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей; профілактичні заходи щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей; сприяння у межах компетенції веденню обліку дітей шкільного віку відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 року № 684 «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей шкільного віку та учнів» [170]; взаємодію з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ, органами державної влади й органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями з профілактики правопорушень у дитячому середовищі, протидії домашньому насильству та дитячій бездоглядності; інші профілактичні заходи, передбачені законодавством;

2) профілактику як засіб контролю дітей, які вже вчинили правопорушення або проти яких вчинили правопорушення, до якої відноситься: проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дитиною за місцем проживання, навчання або роботи не рідше одного разу на місяць; проведення ознайомлювальних, попереджувальних бесід з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення; складання плану заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини; відвідування за місцем проживання дитину для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень; вживання заходів щодо взяття на профілактичний облік та проведення профілактичної роботи з дітьми-кривдниками; інші профілактичні заходи, передбачені законодавством;

Адміністративна діяльність підрозділів включає наступне: притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, а також батьків або осіб, що їх замінюють, які не виконують передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей; контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування; вжиття заходів для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь; унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень, затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до законодавства, виклик дітей та їх батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною [201].

Як вже згадувалось раніше, ще одним напрямом зовнішньої діяльності підрозділів ювенальної превенції є розшукова діяльність, що являє собою організацію заходів спільно з іншими підрозділами поліції щодо встановлення місцезнаходження дитини, яка безвісти зникла.

Згідно Інструкції [201] до таких заходів належить: установлення часу, місця, обставин зникнення дитини, індивідуальних особливостей дитини, її уподобань, фізичного та психічного стану на момент зникнення; опитування батьків, законних представників, сусідів або інших осіб, що можуть висвітлити обставини зникнення; отримання фото дитини, інформації щодо особливих

прикмет зовнішності, одягу та речей, які були в дитини на час зникнення; складання опису зовнішніх ознак, особливих прикмет, речей та одягу з метою розроблення орієнтування; з'ясування взаємовідносин, що склалися у дитини в сім'ї, навчально-виховному закладі чи спеціальній установі для дітей; складання схеми родинних, шкільних і позашкільних зв'язків, а також установа контактів зниклої дитини в соціальних мережах; установа наявності мобільного телефону, його ІМЕІ та номера абонента; вжиття заходів щодо встановлення можливих місць перебування дитини з урахуванням рельєфу місцевості в районі зникнення, а також гідрометеорологічних умов у день зникнення; відпрацювання місцевості, де зникла дитина.

Отже, підсумовуючи вищесказане, під поняттям «адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» необхідно розуміти виконавчо-розпорядчу, державно-владну діяльність з організації та здійснення функцій охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення правопорушень дітьми та у відношенні до дітей за допомогою профілактичної, адміністративної, пошукової діяльності підрозділів ювенальної превенції.

1.2. Об'єкти адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції

Наша країна на міжнародній правовій арені позиціонує себе в статусі соціально-правової держави, тому одним із основних завдань є захист прав людини та надання соціально-правової допомоги найбільш вразливим групам населення. До таких груп населення в першу чергу відносяться діти. Згідно з Конвенцією про права дитини, діти, внаслідок їх фізичної і розумової незрілості, потребують спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий

захист як до, так і після народження.

У правовому полі термін «дитина» зустрічається в багатьох законодавчих актах. Так, згідно Закону України «Про охорону дитинства», дитина – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше.

У статті 6 Сімейного кодексу України визначено, що дитина – це особа, що не досягла повноліття, малолітньою вважається дитина до досягнення нею чотирнадцяти років та неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років.

Отже, можемо зробити висновки, що дитина – це особа віком до 18 років.

Провідну роль в правовому захисті дітей займають органи Національної поліції України, зокрема підрозділи ювенальної превенції. Основним завданням підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України є профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень. Але зміст та характер профілактичної роботи підрозділів з дітьми залежить від так званої «категорії» неповнолітнього, тобто, що є підставою для взяття на профілактичний облік.

Взяттю на профілактичний облік підлягає дитина: 1) засуджена судом до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі; 2) звільнена за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання; 3) якій оголошено повідомлення про підозру в учиненні кримінального правопорушення; 4) звільнена зі спеціальної виховної установи; 5) яка не досягла 18 років і вчинила домашнє насильство у будь-якій формі (дитина-кривдник); 6) яка упродовж року два і більше разів була притягнута до адміністративної відповідальності; 7) яка упродовж року два і більше разів самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей [167].

Можна умовно розділити заходи індивідуальної профілактики адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей на індивідуальні та загальні.

Так індивідуальні заходи здійснюються підрозділами ювенальної превенції щодо конкретної дитини з метою попередження вчинення нею адміністративних та кримінальних правопорушень та спрямовані на особистість дитини, середовище яке її формує, а також на умови та обставини, що призводять до вчинення дитиною адміністративних та кримінальних правопорушень. Працівники підрозділів ювенальної превенції здійснюють такі заходи індивідуальної профілактики: проводять ознайомлювальні, попереджувальні та виховні бесіди з дитиною за місцем проживання, навчання, роботи; проводять ознайомлювальні, попереджувальні бесіди з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення; складають план заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини; відповідно до компетенції організують надання допомоги дитині у вирішенні питань, що пов'язані з працевлаштуванням, організацією дозвілля, установами соціально корисних контактів, вибором життєвих цілей, а також залучення дитини до соціально корисних занять трудового, спортивного, творчого, самодіяльного характеру; відвідують за місцем проживання дитину для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень; сприяють у вирішенні соціальних проблем дитини, у тому числі конфліктних ситуацій у сім'ї, зокрема щодо батьків, законних представників, які не займаються вихованням дітей чи вчиняють стосовно них насильство в сім'ї, застосовують заходи впливу згідно із законодавством, ініціюють перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів влади та

органів місцевого самоврядування питання щодо направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги [167].

Та загальні заходи профілактики. До них можна віднести групові бесіди в школах, коледжах та на батьківських зборах.

Об'єкти, щодо яких здійснюється адміністративна діяльність підрозділами ювенальної превенції, можна також поділити на такі групи ризику: дитина, яка перебуває в складних життєвих обставинах; дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів; дитина-сирота; дитина, позбавлена батьківського піклування; дитина, розлучена із сім'єю; дитина, яка потребує додаткового захисту; дитина, яка потребує тимчасового захисту; дитина-біженець; дитина у конфлікті із законом; дитина-вихованець; прийомна дитина; безпритульна дитина; дитина з інвалідністю.

Дані поняття правового статус дитини закріплені в національних нормативно-правових актах.

Так, для прикладу «дитина, розлучена із сім'єю – це дитина, яка прибуває чи прибула на територію України без супроводу батьків чи одного з них, діда чи баби, повнолітніх брата чи сестри або опікуна чи піклувальника, призначених відповідно до законодавства країни походження, або інших повнолітніх осіб, які до прибуття в Україну добровільно чи в силу звичаю країни походження взяли на себе відповідальність за виховання дитини [107], а поняття «діти, позбавлені батьківського піклування» розуміється як «діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами Національної поліції, пов'язаним з відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати

свої батьківські обов'язки, а також діти, розлучені із сім'єю, підкинуті діти, діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовились батьки, діти, батьки яких не виконують своїх батьківських обов'язків з причин, які неможливо з'ясувати у зв'язку з перебуванням батьків на тимчасово окупованій території України або в районах проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та безпритульні діти» [163]. Дані визначення зазначені в Законі України «Про забезпечення організаційно правових умов соціального захисту дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», а також в Законі України «Про охорону дитинства».

Отже, одним із головних принципів правової держави є захист прав людини та надання соціально-правової допомоги найбільш вразливим групам населення, до яких відносяться неповнолітні. Основним завданням підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України є профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень.

1.3. Адміністративно-правове регулювання діяльності підрозділів ювенальної превенції

Запорукою ефективного функціонування будь-якого нормативно-правового акту є постійне вивчення його прогалин, вдосконалення механізму застосування та впровадження нових показників оцінювання ефективності. Так, внаслідок реформування органів міліції та створення нового органу правопорядку – Національної поліції, були утворені підрозділи ювенальної превенції. Основна мета новоствореного підрозділу (у порівнянні з колишніми

підрозділами КМСД) не змінилися – захист прав і законних інтересів дітей. Але відбулося переформатування основних напрямів роботи підрозділів. Адже завданням держави є постійне розширення та поглиблення змісту законодавства у сфері захисту прав дітей.

Мета дослідження полягає в аналізі основних нормативно-правових актів превентивної діяльності підрозділів ювенальної превенції в системі Національної поліції.

Питання ювенальної превенції є досить новим в науковій літературі. До науковців, що вивчали адміністративно-правове регулювання підрозділів ювенальної поліції належать: О.В. Горбач, О.М. Дручек, О.М. Іщенко, С.Ф. Константинов та ін.

Реформування Національної поліції України знаходиться на стадії свого завершення, тому науковці та фахівці в правовій сфері вже надають оцінку результатів трансформації правоохоронної системи. Деякі підрозділи, зокрема, підрозділи ювенальної превенції, тільки починають свою практичну діяльність в новому правовому руслі. Так, рішення про створення підрозділу ювенальної превенції у структурі Національної поліції України було прийнято у серпні 2015 року, але досить довгий час він залишався в невизначеному статусі, адже наказ про створення Управління ювенальної превенції було підписано тільки в липні 2017 року, а ще згодом, у 2018 році, вступила в дію відомча Інструкція з організації роботи даних підрозділів поліції.

Отже, новостворений підрозділ фактично тільки розпочав свою діяльність у сфері захисту прав та інтересів дітей. Нова формація діяльності підрозділу викликає науковий інтерес і потребує об'єктивного та комплексного аналізу й огляду нормативної бази, що регулює діяльність ювенальних підрозділів.

Адміністративно-правова діяльність підрозділів ювенальної превенції (далі – підрозділи ЮП) регулюється за допомогою багатьох нормативно-правових актів. Так, існує декілька рівнів у системі законодавства, що

охоплюють організаційно-правові питання щодо профілактики адміністративних правопорушень залежно від їхньої юридичної сили, змісту, дії в просторі, часі та за колом осіб, а саме: 1) міжнародно-правові акти, які стали частиною національного законодавства, оскільки ратифіковані Верховною Радою України; 2) Конституція України – нормативний акт вищої юридичної сили, політико-правовий за своєю сутністю, що визначає найбільш важливі аспекти протидії правопорушенням, захисту прав, свобод громадян, забезпечення правопорядку тощо; 3) закони України, в тому числі кодифіковані, наприклад КУпАП, які визначають організаційні засади профілактичної роботи та протидії правопорушенням; 4) підзаконні нормативні акти, що передбачають форми й методи, порядок роботи підрозділів поліції як суб'єктів профілактики адміністративних проступків [205]. Розглянемо їх у вищевикладеній послідовності.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію» у своїй діяльності поліція керується міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Також ст. 9 Конституції України визначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

В адміністративно-правову основу діяльності Національної поліції покладено міжнародні правові норми, що містяться в: 1) Рекомендації Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухваленій комітетом міністрів 19 вересня 2001 р. на 765-му засіданні заступників міністрів; 2) Кодексі поведінки на посадових осіб із підтримання правопорядку від 17 грудня 1979 р.; 3) Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію»; 4) Декларації Міжнародної організації праці про основоположні принципи в сфері праці та механізм її реалізації, прийнятій Генеральною конференцією

Міжнародної організації праці на 86-й сесії [205]; 5) Загальній декларації прав людини, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН від 10 грудня 1948 р.; 6) Декларації про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН від 20 листопада 1963 р.; 7) Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 09 грудня 1975 р.; 8) Конвенції про права дитини, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН від 20 листопада 1989 р.; 9) Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р.; 10) Європейської конвенції про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 р. та інших.

Отже, як бачимо, підрозділи ЮП Національної поліції України під час виконання своїх завдань керуються багатьма міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Конституція становить основу системи і змісту всіх джерел права у нашій державі. Крім того, вона є базою для подальшого розвитку правоохоронного законодавства України, на основі її положень приймаються всі інші нормативні акти, що регулюють діяльність органів поліції України [1, с. 22]. Виконуючи свої завдання, поліцейські підрозділів ЮП керуються ст. 3 Конституції України, згідно якої людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Підрозділи ЮП, виконуючи покладені на них обов'язки, відповідно до положень ст. 19 Конституції України, зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, а також ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Ще одним правовим підґрунтям діяльності ювенальних поліцейських є забезпечення рівності конституційних прав та свобод дітей. Так, відповідно до ст. 24 Конституції України, ні в кого не може бути привілеїв чи обмежень за

ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Згідно зі ст. 28 Конституції України ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню, а тому поліцейським під час застосування поліцейських заходів за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання [1, с. 22].

Всі діти є рівними у своїх правах, а будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом, а тому поліцейські під час виконання службових завдань повинні вживати заходи щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, жорстокому поводженню з дітьми, а також вживати заходи для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь.

Отже, Конституція України є правовим підґрунтям в діяльності підрозділів ЮП Національної поліції України, а також базою для подальшого розширення та поглиблення змісту ювенального законодавства.

Продовжуючи аналіз нормативної бази, що регулює адміністративно-правову діяльність підрозділів ЮП, серед основних законів України слід виокремити такі законодавчі акти: Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984, закони України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015, «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018, «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 та інші.

Закон України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) є базовим в діяльності поліцейського, адже він визначає статус Національної поліції в системі органів державної влади. Так, відповідно до ст. 1 Закону, Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. В ст. 2 Закону визначені основні завдання, які визначають, що поліція повинна забезпечувати публічну безпеку і порядок, охороняти права і свободи людини, а також інтереси суспільства і держави, протидіяти злочинності, надавати в межах, визначених законом, послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Також належну увагу приділено принципам діяльності поліцейських. Це зумовлено тим, що свобода, захист прав та інтересів людини є однією з базових цінностей у державі. Правоохоронець, в свідомості та праворозумінні суспільства, є уособленням справедливості та законності. Тому законодавець намагається якнайчіткіше окреслити межі тих поліцейських заходів, що обмежують права та свободи людини. Так, відповідно до ст. 7 Закону, обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції, а також поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Варто звернути увагу на те, що законодавець прописав та деталізував в Законі превентивні поліцейські заходи. Зауважимо, що такий поліцейський захід, як поліцейське піклування вперше згадується в законодавстві, що регулює адміністративну діяльність правоохоронців.

Особливого значення серед превентивних поліцейських заходів для підрозділів ЮП набуває такий захід, як поліцейське піклування щодо неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду.

У ст. 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення зазначено, що адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку, а в ст. 24-1 за вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років може бути застосований такий захід впливу, як передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Таким чином, аналіз змісту чинних нормативно-правових актів дає можливість дійти висновку, що Закон наділяє поліцейського можливістю поліцейського піклування відносно осіб віком саме до 16 років, як щодо тих, які не можуть повністю нести відповідальність за себе. А тому, якщо така особа залишається без нагляду батьків, опікунів чи інших осіб, які в установленому законом порядку несуть за неї відповідальність, то подібний догляд тимчасово, в межах своїх повноважень, доручається поліцейському.

Наступний правовий акт, який займає провідне місце в адміністративно-правовій діяльності підрозділів ЮП Національної поліції України, є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон).

Даний Закон встановлює організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства [165].

Відповідно до ст. 10 Закону, уповноважені підрозділи Національної поліції України є уповноваженими органами, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а саме: 1)

виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них; 2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України; 3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися; 4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників; 5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством; 6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії; 9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

У Законі також зазначається, що поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

Ще один ключовий закон, який займає провідне місце в ході застосування превентивних заходів підрозділами ЮП, є Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (далі – Закон) від 24.01.1995. Він закріплює правові основи діяльності органів і служб у справах дітей та

спеціальних установ для дітей, на які покладається здійснення соціального захисту і профілактики правопорушень серед осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку. Відповідно до положень Закону, уповноважений підрозділ органу Національної поліції є органом, який здійснює соціальний захист дітей і профілактику правопорушень останніх [173]. Так, Закон встановлює основні обов'язки підрозділів ЮП в сфері соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей.

Суттєве значення серед нормативних засад, що застосовують ювенальні поліцейські в адміністративно-правовій діяльності, є Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх може застосовуватись адміністративна відповідальність у вигляді адміністративного стягнення, яке застосовується з метою виховання особи [80].

Так, до осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, можуть застосовувати такі заходи впливу, як зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого, попередження, догана або сувора догана, передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Базовим підзаконним нормативним актом, що передбачає форми й методи, порядок роботи підрозділів поліції як суб'єктів профілактики адміністративних проступків є Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України від 19.12.2017 (далі – Інструкція).

Інструкція визначає, що профілактична діяльність, яка здійснюється підрозділами ЮП, спрямована на: запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення; ведення

профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики; участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення; вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми; вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб; провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти.

Значний обсяг в організації діяльності ювенальної поліції припадає на забезпечення профілактики адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей. Процес, який охоплює як разові, так і довгострокові заходи, включає загальну та індивідуальну профілактику. Непорозуміння викликає той факт, що здійснення поліцейськими підрозділів ЮП заходів індивідуальної профілактики Інструкція передбачає лише з дітьми, які перебувають на профілактичному обліку в поліції. Це формально виключає можливість поліцейського проводити попереджувальні та виховні бесіди з дитиною, вживати інших профілактичних заходів, якщо вона не перебуває на профілактичному обліку. Хоча така потреба може виникати, якщо дитина вперше вчинила адміністративне правопорушення (немає підстав для постановки на облік, але цілком доцільним є відвідування її за місцем для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення наступного правопорушення і т. ін. [72].

Сьогодні можна констатувати певний прогрес в організації діяльності сучасних підрозділів ЮП (порівняно з колишніми підрозділами КМСД), що простежується у посиленні компоненту захисту прав дітей, особливо тих, які перебувають у складній життєвій ситуації та в конфлікті із законом [72].

Разом з перевагами нової Інструкції, організація роботи підрозділів все ще вимагає коректив. Так, в Інструкції не зазначено скільки дітей має територіально обслуговувати ювенальний поліцейський. Також співробітники підрозділу ЮП повинні володіти спеціальними знаннями з психології підлітків, адже неповнолітні особи до 18 років є особливо вразливою групою населення.

Представлені вищезазначені результати наукового дослідження теоретико-правових засад адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України будуть використані для аналізу форм та методів адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України у 2 розділі дослідження.

1.4 Профілактика правопорушень серед неповнолітніх під час воєнного стану в Україні: стратегії та виклики.

Профілактика дитячих правопорушень є найважливішим аспектом підтримки порядку та безпеки в мирний час. Проте у воєнний час роль підрозділів ювенальної превенції стає ще більш важливою, адже, окрім повсякденних завдань, ювенальні поліцейські стикаються з новими викликами, що спричиненні збройною агресією. Наразі пріоритетними напрямками у роботі є з одного боку профілактика ювенальної деліктності, з іншої – створення безпечного середовища для дітей, евакуація з небезпечних міст, де проводяться активні бойові дії.

У цьому підрозділі ми дослідимо особливості діяльності підрозділів ювенальної превенції в умовах воєнного стану.

Так, згідно статистики Національної поліції та Офісу Генерального прокурора [210, 211] станом на 02 березня 2023 року більше ніж 1 390 дітей постраждали в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації, а саме: 461 дитина загинула, понад 929 дітей поранені, з початку

бойових дій до органів Національної поліції надійшло 10 277 звернень про безвісне зникнення дітей, з яких 10 092 дітей розшукано, в той же час 348 дітей залишаються в активному розшуку.

Військова агресія на території нашої держави, суттєво внесла зміни в повсякденну діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Відмітимо, що характер діяльності ювенальних поліцейських також залежить і від регіону, адже одні міста та села стикнулися з великою кількістю переселенців, інші з окупацією (деокупацією), а ще інші – з активними бойовими діями у їхніх містах та селах.

Тому, до особливостей адміністративної діяльності ювенальних поліцейських в умовах воєнного стану, насамперед відноситься створення безпечного середовища для дітей, зокрема:

1. Взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції щодо виявлення та сприяння евакуації дітей з небезпечних регіонів.

Наприклад, на сьогодні існують багато поліцейських підрозділів, екіпажів які допомагають підрозділам ювенальної превенції щодо захисту дітей від загрози обстрілів у містах та селах. Так, в підрозділах існує такий поліцейський екіпаж як «Білий Янгол» [210], який займається евакуацією дітей та їх батьків з небезпечних регіонів та територій України, через воєнні дії. Також правоохоронці контролюють кожну сім'ю, в якій виховуються діти, та постійно закликають їх до евакуації. Наприклад, в Бахмутській громаді працює вісім таких евакуаційних груп поліції. Всі ці екіпажі взаємодіють з підрозділами ювенальної превенції.

2. Профілактичні заходи, що направлені на попередження військових кіберзлочинів, інформаційної гігієни дітей від ІІСО (спеціальна інформаційно-психологічна операція);

3. Виявлення дітей, які потребують психологічної та соціальної допомоги, що постраждали внаслідок війни. Через збройну агресію російської

федерації, діти, які проживали у регіоні активних бойових дій, стикалися з масовими руйнуваннями, загиблими тощо. Тому, діти які є евакуйованими повинні бути забезпечені психологічної та соціальної підтримки з боку держави та правоохоронних органів. Такі заходи повинні бути спрямовані на надання як негайної допомоги так і довгострокової підтримки дітям, які цього потребують. Дана проблематика має забезпечуватися комплексно, ювенальні поліцейські мають проводити профілактичні заходи, спрямовані на підвищення обізнаності та розуміння проблем, з якими стикаються діти та їхні сім'ї. Дані заходи мають проводитися спільно з державними органами.

4. Виявлення дітей, що стали жертвами насильства на окупованих територіях. Вчинення сексуального насильства відносно дітей на тимчасово окупованих територіях, правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості та інші - під час війни також нікуди не зникли. І діти, які постраждали потребують скоординованих послуг і консолідованої допомоги усіх державних інституцій, громадських та міжнародних організацій, яку мають відпрацьовувати ювенальні поліцейські разом з іншими дотичними службами.

Наприклад, після початку повномасштабного вторгнення було створено Центр для дітей, які постраждали від насильства в умовах воєнного стану та (або) перебуваючи на тимчасово окупованих територіях, основне завдання якого – створити максимально дружні до дитини умови у процесі здійснення правосуддя. Даний центр поєднує систему правосуддя та соціальну сферу, і представляють собою «змішану форму організації» де поєднуються практики, правила та переконання різних інституцій «під одним дахом».

5. Взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції щодо створення та підтримки безпечного середовища в мирних регіонах (освітнього, соціального і т.д.). Наприклад, сьогодні поліцейські спільно з педагогами проводять заняття з безпеки в новостворених по всій країні інтерактивних класах "Клас безпеки". Його метою є створення безпечних умов для учасників освітнього процесу в

умовах воєнного стану. Наприклад, в цьому класі можна проводити превентивну роботу з дітьми та батьками з питань мінної безпеки, роз'яснення алгоритму дій у разі виявлення вибухонебезпечних предметів та зброї тощо.

6. Впровадження ряду ініціатив щодо забезпечення гуманітарних потреб сімей з дітками, наприклад, спільно з волонтерами (хто цього потребує, як внутрішньо переселеним, так і жителям окупованих/деокупованих територій, де є потреба в продуктах харчування, засобах гігієни, одягу та інших побутових речах).

Отже, з початком повномасштабної війни перед підрозділами ювенальної превенції постали нові виклики та загрози у сфері захисту прав дітей, які потребували вирішення та знайшли відображення у наступному:

- створення безпечних середовищ для дітей в умовах постійної загрози, встановлення місцезнаходження зниклих дітей та надання допомоги постраждалим дітям;

- безпечна евакуація дітей з території ведення бойових дій;

- превентивна робота з дітьми та батьками з питань мінної безпеки, роз'яснення алгоритму дій у разі виявлення вибухонебезпечних предметів та зброї;

- удосконалення системи пошуку дітей, наприклад, шляхом запровадження системи інформування громадян України, які можуть володіти інформацією про дитину. Прикладом реалізації такого завдання є сповіщення для користувачів компаній мобільного зв'язку, соціальних мереж, таксі і перевізників, мережі закладів та сайту з продажу квитків (Uklon, OnTaxi, Taxi838, Taxi OPTI, GLOVO).ПрАТ «Київстар», «Meta Platforms Inc.», ТОВ «УКЛОН УКРАЇНА», ІС «OnTaxi», ВСТ «TAXI 838», ПП «Оптимальне таксі» та ТОВ «Гловоапп України».

Окрім діяльності ювенальної превенції, направленої на забезпечення безпекового середовища, одним із основних завдань поліцейських є

профілактика адміністративних правопорушень, недопущення залучення дітей до військових злочинів, превентивна робота з дітьми щодо молодіжних рухів (необхідно роз'яснювати, що за такі дії передбачено як адміністративну так і кримінальну відповідальність).

Так в Україні набувають популярності нові підліткові рухи "Редан", "Антиредан" учасники яких влаштовують масові заворушення у містах. поширення у мережі Інтернет молодіжних рухів, які провокують конфлікти, закликають до фізичного протистояння та втягують дітей у протиправну діяльність, що своїми зібраннями сколихнули всю країну. Загалом протягом трьох днів в Україні відбулося близько 41 зібрання молоді в різних регіонах держави [209].

Підсумовуючи, робота підрозділів ювенальної превенції має важливе значення для забезпечення громадського порядку та підтримки молоді у мирний та воєнний час. Під час воєнного стану їхні завдання стають ще більш критичними, і вони повинні працювати над захистом неповнолітніх і підтриманням соціального порядку. Взаємодіючи з іншими організаціями підрозділами поліції - підрозділи ювенальної превенції можуть зробити вагомий внесок у безпеку дітей в умовах воєнного стану.

РОЗДІЛ 2. ФОРМИ ТА МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

2.1. Правові та неправові форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України

Сталий розвиток держави неможливий без турботи про прийдешнє покоління, як чинник надійного захисту політичних, економічних та соціальних інтересів в майбутньому. Основне завдання в цьому напрямі полягає в створенні належних умов для нормального психофізичного розвитку дітей, захисту їх від негативних чинників, у тому числі й кримінального впливу.

В Україні, в світлі останніх реформ, обов'язок захисту підростаючого покоління від негативного впливу покладено на підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України.

Метою діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України є захист прав, забезпечення безпечного середовища для розвитку та діяльності дитини. Ефективність діяльності суб'єктів ювенальної превенції безпосередньо залежить від низки чинників, зокрема таких як: відповідність нормативно-правової бази реаліям сьогодення; органічна імплементація міжнародних стандартів до системи національного законодавства; визначення чіткого алгоритму взаємодії з іншими підрозділами Національної поліції, органами державної влади, міжнародними і громадськими організаціями, діяльність яких спрямована на захист прав та інтересів дітей, тощо.

Однак, не дивлячись на достатню правову базу, частково залишилися поза увагою форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції, як засіб практичного застосування норм права.

Таким чином, з'ясування поняття та виокремлення форм адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції є актуальним дослідницьким завданням.

На даному етапі державотворення прийнято низку нормативно-правових актів, які тим чи іншим чином регламентують діяльність органів публічної влади в цілому та поліції зокрема щодо запобігання порушення прав дітей (Закони України, постанови КМУ, накази міністерств тощо). Не можна залишити поза увагою постанову Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 453, в якій затверджена державна соціальна програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року, в якій одним із пунктів є впровадження дієвих форм і методів профілактики, вчинення правопорушень дітьми та удосконалення системи захисту прав та інтересів дітей, які вчинили правопорушення [166].

Тому на сьогодні вектором розвитку для підрозділів ювенальної превенції Національної поліції постає вивчення та вдосконалення форм та методів адміністративної діяльності.

Дослідженням теоретичних засад превентивної адміністративної діяльності підрозділів поліції та їх видів займалися О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, Р.В. Миронюк, Т.П. Мінка, О.Ф. Кобзар, О.В. Негодченко, В.І. Олефір, Х.П. Ярмакі. Питанню превентивної роботи з дітьми підрозділами превенції Національної поліції присвятили свої праці І.М. Іщенко та С.Г. Поволоцька.

Більш детально питання, яке ми будемо досліджувати, вивчала О.М. Дручек. Науковець розглядала форми діяльності поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини через призму всього превентивного блоку Національної поліції, але, на нашу думку, провідним суб'єктом у сфері забезпечення прав і свобод дитини в правоохоронній системі є саме підрозділи ювенальної превенції, проте системні дослідження в даному напрямку відсутні.

З метою більш ґрунтовного з'ясування сутності поняття «форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції» необхідно проаналізувати найбільш поширені в адміністративно-правовій літературі визначення поняття «форми адміністративної діяльності Національної поліції України», адже серед сучасних науковців не існує єдиного розуміння даного поняття.

І.П. Голосніченко розуміє під формою адміністративної діяльності ОВС однорідні за своїм характером та правовою природою групи адміністративних дій, що мають зовнішній вираз, за допомогою яких забезпечуються охорона прав громадян, громадський порядок, безпека та здійснюється боротьба з правопорушеннями [31, с. 104].

Подібне поняття пропонує О.М. Бандурка, який правову форму діяльності органів внутрішніх справ у сфері забезпечення громадської безпеки пропонує розуміти як зовнішні прояви державно-владної діяльності, за допомогою яких організується і реалізується виконання завдань органів внутрішніх справ [38, с. 78].

Цікавою є думка і Л.Ю. Іванової, яка, досліджуючи форми адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів, зосереджує увагу на тому, що це насамперед адміністративно-юрисдикційна, профілактична та наглядова, яка пов'язана із ухваленням рішень та актів, що мають юридичне значення, з метою забезпечення діяльності компетентного органу, боротьби з правопорушеннями щодо охорони громадського порядку та громадської безпеки [66, с. 58-61].

В.Г. Петров стверджує, що формами адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів є сукупність адміністративних дій, за допомогою яких здійснюються повноваження та функції правоохоронних органів під час адміністративної діяльності, кінцевим результатом здійснення яких є

забезпечення основоположних прав і свобод громадян, а також боротьба з правопорушеннями, їх профілактика та попередження [138, с. 446].

Отже, більшість науковців визначають форму адміністративної діяльності поліції через призму практичного аспекту застосування цих форм, адже для здійснення та застосування форм адміністративної діяльності необхідним є застосування певних засобів. Крім того, вищезазначені науковці, даючи визначення форм адміністративної діяльності поліції лише частково розкривають їх суть, адже, враховуючи всю структуру Національної поліції, можемо констатувати велику різноманітність форм адміністративної діяльності, які використовуються залежно від типу правовідносин підрозділу поліції.

Тому найбільш вдалим вважаємо наступний підхід вчених до визначення даного поняття – формою адміністративної діяльності поліції розуміються однорідні за своїм характером та правовою природою групи адміністративних дій, що мають зовнішній вираз, за допомогою яких забезпечується охорона прав громадян, громадський порядок, громадська безпека, здійснюється протидія правопорушенням, надаються адміністративні послуги та забезпечується керівництво службами та підрозділами поліції [30, с. 71]. Автори, розкриваючи сутність даного поняття, не тільки характеризують зміст форм адміністративної діяльності поліції, але й чітко визначають їх мету, результатом здійснення яких є забезпечення виконання завдання та функції служб та підрозділів поліції, які здійснюють адміністративну діяльність.

Для з'ясування сутності поняття «форми адміністративної діяльності Національної поліції України» необхідно зазначити їх особливості:

- 1) застосування певної форми визначаються виключно органами державної влади;
- 2) характеризується переважно практичним вираженням діяльності органів і суб'єктів адміністративно-правових відносин;
- 3) реалізуються в межах адміністративно-правових норм;

4) є найбільш розгалуженою та об'ємною формою діяльності.

Отже, пропонуємо таке визначення досліджуваного поняття. Форми адміністративної діяльності Національної поліції України – це група однорідних адміністративно-правових дій, які реалізуються в межах компетенції уповноважених суб'єктів, що визначена органами державної влади, застосовуються в межах адміністративно-правових норм, а також характеризуються переважно практичним вираженням діяльності, та спрямовані на забезпечення охорону прав і свобод людини, громадський порядок та безпеку, припинення та профілактику правопорушень, надання адміністративних послуг та забезпечення керівництвом служби та підрозділи поліції.

Дослідивши дане поняття, можемо перейти до визначення поняття форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції. Слід зазначити, що існуючі дослідження науковців, які присвячені визначенню даного поняття, здебільшого розглядалися в рамках (наукового аналізу) сфери забезпечення захисту прав дитини широким колом суб'єктів публічної адміністрації. Тому дослідження форм адміністративної діяльності, суб'єктом забезпечення якого є підрозділи Національної поліції, в сучасних умовах (в умовах сьогодення) мало досліджено.

Так, Л. Могілевська під формами діяльності поліції у сфері забезпечення прав та свобод дитини пропонує розуміти систему однорідних дій, що мають зовнішнє вираження і спрямовані на реалізацію завдань та державно-владних повноважень Національної поліції України щодо створення оптимальних умов для забезпечення та вільної реалізації прав і свобод людини загалом та прав і свобод дитини зокрема. [114, с. 128]. Ми лише частково погоджуємося з даною думкою науковця, адже такий підхід автора лише узагальнює зміст поняття форм адміністративної діяльності поліції, а не поглиблює та розширює розуміння (а отже, не повністю його розкриває).

О. Дручек визначила форми діяльності НП України у сфері забезпечення прав і свобод дитини, як об'єктивоване зовнішнє вираження сутності конкретних дій, пов'язаних зі створенням оптимальних умов для реалізації прав, свобод та інтересів дитини, а також спрямованих на попередження і усунення негативних чинників, що ускладнюють їх реалізацію [60, с. 128]. Можемо стверджувати, що дане наукове визначення розкриває зміст поняття, але з ним не можна повністю погодитися, тому що, на наше переконання, основний акцент зроблений на дослідженні загальних форм адміністративної діяльності поліції, які обумовлені завданнями та повноваженнями Національної поліції.

З урахуванням вищезазначеного, пропонуємо авторське тлумачення форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, як групи однорідних адміністративно-правових дій, які реалізуються в межах компетенції підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, що визначені державою, й спрямовані на забезпечення та охорону прав і свобод дитини, захист її законних інтересів, безпеку, припинення та профілактику правопорушень, надання адміністративних послуг та забезпечення адміністративної діяльності підрозділів поліції.

Класичною концепцією класифікації форм адміністративно-правового регулювання є їх поділ на дві великі групи: правові та неправові.

Правові форми управління – це форми управлінської діяльності, які безпосередньо викликають правові наслідки, пов'язані із встановленням або застосуванням норм права [5, с. 278].

Неправові форми управління – це форми діяльності безпосередньо не пов'язані із правовими наслідками, у результаті їх застосування не виникають адміністративно-правові відносини [4, с. 218-219].

Частина науковців адміністративістів, які досліджували такі поняття як «правова форма управління» та «неправова форма управління», вважають недоречним такі визначення для використання поділу форм управлінської

діяльності в юридичній науці.

Так, А. Берлач зазначає, що використання терміну «неправова» є некоректним, оскільки останній розглядається також як синонім слів «протиправний», «незаконний» та ін. Найімовірніше, його слід вживати як «відмінний від правової форми», тобто такий, що не породжує правового акту, хоча уся процедура має чітко визначений правовий характер [12, с. 254].

К. Бугайчук пропонує форми публічного адміністрування поділяти на:

1. Юридичні (нормативні), до яких відноситься:

- видання нормативних актів;
- видання індивідуальних актів;
- здійснення внутрішньо системних юридично значимих дій (атестаційні, експертні, реєстраційні, навчальні, контрольні).

2. Організаційно-правові форми публічного адміністрування:

- організаційні дії (проведення нарад, зборів, обговорень, розробка прогнозів, програм, здійснення статистичного обліку, проведення прес-конференцій, науково-методичних заходів, інструктування тощо);
 - матеріально-технічні дії (діловодство, складання довідок, звітів тощо)
- [43, с. 142].

Серед праць у галузі публічного адміністрування також можна знайти відповідні класифікації форм. Так, С. Дундата та М. Побережна виділяють форми зовнішнього та внутрішнього адміністрування. На думку зазначених правознавців, форми зовнішнього адміністрування – це єдиний комплекс уніфікованих форм супроводу зовнішньої діяльності організації, необхідний для її ефективної інтеграції в реальне ділове середовище. Водночас форми внутрішнього адміністрування – це сукупність усталених форм реєстрації, регламентації, нормування, інструктування і санкціонування статутної діяльності організації [43, с. 138; 54, с. 88–90].

На підставі вищевикладеного, а також спираючись на доктринальні

підходи щодо класифікації форм адміністративної діяльності, пропонуємо форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України поділяти на юридичні та організаційні.

До юридичних форм адміністративної діяльності віднесемо:

- 1) видання актів управління;
- 2) укладання адміністративних договорів;
- 3) здійснення інших юридично-значущих дій.

До організаційних форм адміністративної діяльності віднесемо:

1) внутрішньо організаційну діяльність (контроль за діяльністю працівниками, інструктажі працівників, навчання особового складу підрозділу тощо);

2) зовнішньо організаційну діяльність (роз'яснювальна робота серед дітей, батьків, педагогів; профорієнтаційна діяльність серед молоді тощо).

У сучасному світі показником ефективності державної політики щодо дитини є не лише соціальний та економічний розвиток держави, але й створення та реалізація дієвих інструментів захисту прав та інтересів дитини. Безумовно, виконання та забезпечення захисту прав неповнолітніх є завданням правоохоронців, серед яких провідна роль належить Національній поліції, а саме – підрозділам ювенальної превенції Національної поліції України. Адже дитина, відносно якої було скоєно правопорушення, або дитина, що вчинила правопорушення, пересікається з поліцейським. Тому саме від ефективності та результативності поліцейського буде залежати, яке ставлення сформується у дитини та батьків до поліції як до представника органу державної влади, це, у свою чергу, відобразиться на показнику рівня довіри громадян до НПУ.

Для розв'язання таких завдань, а також для посилення складової захисту прав дитини, важливим напрямом в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції є прийняття та виконання адміністративних актів управління.

Тому вивчення та аналіз змісту та сутності адміністративних актів управління в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції є актуальним дослідницьким завданням, яке ми спробуємо вирішити.

Сучасні дослідження поняття адміністративного акту як в органах поліції, так і конкретно в сфері захисту прав дітей, здійснювали такі вчені: В. Авер'янов, О. Бандурка, Ю. Битяк, К. Бугайчук, А. Васильєв, Л. Іванова, Т. Коломоець, В. Колпаков, А. Комзюк, О. Кузьменко, Р. Миронюк, Т. Мінка, Р. Опацький та ін.

Детально вивчала питання, яке ми будемо досліджувати, О. Салманова. У науковій праці «Роль и значение нормативно-правовых актов МВД Украины для правотворческой деятельности Национальной полиции Украины» правознавець здійснила аналіз правових актів в управлінській діяльності Національної поліції України, детально охарактеризувала нормативно-правові та адміністративні акти Національної поліції, процедуру їх підготовки та прийняття, розглянула проблеми забезпечення законності цих актів, але, на нашу думку, авторка досліджувала дане питання комплексно, не розмежувавши сфери дії актів залежно від підрозділу та його завдань. У той же час слід резюмувати, що питання визначення поняття та здійснення класифікації адміністративних актів управління в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України на монографічному рівні не були досліджені, що і зумовлює необхідність їх наукового осмислення.

У підручнику з Адміністративної діяльності поліції за загальною редакцією О.М. Бандурки зазначено, що акти управління – це правова форма виконавчо-розпорядчої діяльності поліції. Вони приймаються в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності на підставі закону і є односторонніми владними приписами, які спрямовані на встановлення, зміну й припинення конкретних правових відносин або містять обов'язкові для підпорядкованих по службі осіб і органів (підрозділів) поліції правила (норми) організації забезпечення публічної безпеки та порядку. Адміністративні акти приймаються

в кожному конкретному випадку застосування до правопорушників адміністративних стягнень. За їх допомогою вищі органи та посадові особи керують підлеглими підрозділами та працівниками поліції, планують роботу, застосовують заходи заохочення, накладають дисциплінарні стягнення [32, с. 30].

Вивчення наукових праць з питань актів державного управління свідчить, що критеріями класифікації правових актів управління можуть слугувати: 1) юридичні властивості; 2) функціональна роль акта управління; 3) сфера застосування; 4) дія в просторі (територія дії); 5) дата початку дії акта; 6) дія в часі (термін дії); 7) форма вираження акта; 8) характер компетенції органів, що приймають правові акти управління; 9) органи, що приймають акти управління і їх найменування; 10) ступінь відповідності законам (дотримання вимог принципу законності), юридичній значимості і дійсності; 11) спосіб охорони актів управління або види юридичної відповідальності за порушення вимог, що містяться в адміністративних актах, і правил [191, с. 3-4].

Водночас, з огляду на дослідження сучасних праць науковців, що вивчали особливості адміністративних актів в діяльності поліцейських, пропонуємо наступну класифікацію актів управління підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: за сферою застосування, за юридичною ознакою, за порядком прийняття, за формою видання, за критерієм юридичної форми вираження, за дією у часі та просторі.

За сферою застосування адміністративні акти поділяються на внутрішньо організаційні та зовнішньо організаційні.

Внутрішньо організаційні акти підрозділів ювенальної превенції – це акти, які видаються з метою упорядкування, врегулювання та забезпечення організації діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, об'єктом яких є співробітники поліції підпорядкованих управлінь, підрозділів, секторів та ін., що здійснюють захист прав дітей.

Прикладом внутрішньо організаційних актів в діяльності ювенальних поліцейських є накази про призначення, переведення на посаду інспектора ювенальної превенції, присвоєння чергового спеціального звання, відкомандирування, проведення службової перевірки, зміни в службові (посадові) обов'язки.

Зовнішньо організаційні акти підрозділів ювенальної превенції – це акти, які безпосередньо спрямовані на реалізацію завдань підрозділів та забезпечують захист прав і свобод дітей, а також створення належних умов для їх нормального психофізичного розвитку. Об'єктами їхнього впливу є діти, батьки та особи, що їх заміщують, а також громадяни, організації, державні підприємства та установи, які забезпечують захист прав і свобод дітей.

Прикладом зовнішньо організаційних актів в діяльності ювенальних поліцейських є: відомчий наказ МВС «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19.12.2017 [167], Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII [165], Угода про партнерство між Управлінням ювенальної превенції Управління превентивної діяльності Національної поліції України та Координаційним центром з надання правової допомоги, укладена 11.06.2020 [196] тощо.

За юридичною ознакою адміністративні акти підрозділів ювенальної превенції Національної поліції поділяються на індивідуальні та нормативні.

Так, Р. Опацький у своєму монографічному дослідженні «Ювенальна політика в Україні: адміністративно-правові засади формування та реалізації» зазначає, що акти індивідуальні – це основний вид актів публічної адміністрації у сфері реалізації ювенальної політики. До них належать такі, у яких є приписи щодо персонально визначеного суб'єкта. Вони розраховані на одноразове виконання. Їх призначення полягає в застосуванні чинних норм права до конкретних осіб. Внаслідок видання індивідуальних актів виникають,

змінюються або припиняються конкретні адміністративні правовідносини між різними службами і працівниками публічної адміністрації у сфері реалізації ювенальної політики, а також між публічною адміністрацією в цілому та громадянами, державними й громадськими організаціями. Індивідуальні акти публічної адміністрації у сфері реалізації ювенальної політики спрямовані на реалізацію диспозицій або санкцій правових норм. [120, с. 310].

Вважаємо дану позицію автора щодо визначення поняття та особливостей адміністративного індивідуального акта в достатній мірі науково обґрунтованою. Окрім цього, доречним є зазначити, що індивідуальні акти управління в адміністративній діяльності підрозділів ювенальної превенції направлені на забезпечення та реалізацію норм адміністративного права.

У свою чергу Л. Іванова, яка досліджувала адміністративно-юрисдикційні акти правоохоронних органів зазначає, що правові акти управління можуть виступати юридичними документами або доказами в юридичному процесі [67, с. 111]. Погоджуючись з думкою вченого, додамо, що правові акти управління можуть виступати доказами тільки в межах адміністративного процесу та судочинства, адже правові адміністративні акти спрямовані на встановлення адміністративно-правових норм чи відносин з метою виконання завдань, що покладені державою на органи виконавчої влади.

Також індивідуальний адміністративний акт потрібно відрізнити від процесуальних, технічних чи інших документів, які не породжують жодних правових наслідків, оскільки їх не можна вважати правовими актами чи індивідуальними адміністративними актами. Так, наприклад, протокол про адміністративне правопорушення не можна вважати правовим актом. Таким актом є постанова в справі про адміністративне правопорушення, яка виноситься в результаті розгляду справи про адміністративне правопорушення. Постанова у справі про адміністративне правопорушення є правовим актом індивідуальної дії, оскільки має конкретний припис, звернений до індивіда [198].

Отже, прикладом індивідуального (персоніфікованого) акту підрозділів ювенальної превенції можуть бути: наказ Голови Національної поліції або Міністра внутрішніх справ про нагородження співробітника; постанова про взяття на профілактичний облік дитини та заведення обліково-профілактичної справи щодо неї.

За юридичною ознакою ще одним видом адміністративних актів в діяльності ювенальних підрозділів є нормативно-правовий акт. У постанові Верховного Суду України від 05.02.2008 наводиться таке визначення нормативно-правового акту – це офіційний письмовий документ, який породжує певні правові наслідки, спрямований на регулювання тих чи інших суспільних відносин і має обов'язковий характер для їх суб'єктів. Відмінність індивідуального адміністративного акту від нормативно-правового акту в тому, що він породжує права й обов'язки тільки в того суб'єкта (чи визначеного цим актом певного кола суб'єктів), якому (яким) його адресовано [197].

У той же час вони істотно відрізняються: якщо нормативно-правові акти містять державно-владні приписи загального характеру, то змістом актів застосування норм права є індивідуалізовані (конкретизовані і за суб'єктами, і за їх правами та обов'язками) владні приписи. Індивідуальний акт не створює нового права, а лише прикладає існуюче право до конкретних суспільних відносин [105].

Отже, підсумовуючи вищевказані наукові позиції різних дослідників, можемо стверджувати, що нормативні акти в діяльності підрозділів ювенальної превенції – це акти, що характеризуються загальним призначенням, тобто вони не визначають певних осіб або ж підрозділ, на які поширюється (покладається) даний акт.

У рішенні Вищого адміністративного суду України зазначено, що обов'язковою ознакою нормативно-правового акту чи правового акту індивідуальної дії, а також відповідних дій чи бездіяльності суб'єкта владних

повноважень є створення ними юридичних наслідків у формі прав, обов'язків, їх зміни чи припинення. Документ, який не тягне за собою виникнення юридичних наслідків, не можна вважати правовим актом [160].

Окремі нормативно-правові акти в діяльності ювенальної поліції регламентують внутрішню організаційну діяльність даного підрозділу поліції (наприклад, накази МВС «Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських» від 09.11.2016 № 1179 [171], «Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України» від 07.11.2018 № 893 [152] тощо. Варто зазначити, що адміністративні нормативно-правові акти в діяльності підрозділів ювенальної превенції слугують підставою для прийняття інших актів управління, як нормативно-правових, так й індивідуальних.

За порядком прийняття виділяють такі акти в діяльності підрозділів ювенальної превенції: єдиноначальні, колегіальні, спільні (разом двома або більше суб'єктами), за узгодженістю з іншим органом чи відомством. Єдиноначальні, в яких право прийняття рішення щодо вступу в законну силу нормативно-правового акту від імені органу має одна особа (наприклад, наказ начальника ГУНП в області про призначення на посаду начальника підрозділу ювенальної превенції відділення поліції). Колегіальні, акти, що є результатом колегіального обговорення чи наслідком узгодження між різними, крім Національної поліції, суб'єктами управління (наприклад, постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» від 01.06.2020 № 585 [164]). Окреме місце слід відвести міжвідомчим нормативно-правовим актам (наприклад, спільний наказ Мінсім'я молоді спорту України та МВС України «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань

здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» від 03.08.2012 [169] (чинний) та наказ Мінсоцполітики України та МВС України «Про затвердження Інструкції зі збору та моніторингу статистичної інформації щодо осіб, які постраждали від торгівлі людьми» від 11.01.2016 року (чинний) [168].

За дією в часі розрізняють: а) разові (наприклад, рішення про виплату разової компенсації); б) строкові – акти, строк дії яких установлений законодавством або в самому акті (наприклад, ліцензія на заняття певним видом господарської діяльності); в) безстрокові – акти, строк дії яких не встановлений, їх можна застосовувати упродовж необмеженого строку, вони діють до того моменту, поки не будуть скасовані в законному порядку [120].

За дією в просторі нормативно-правові акти поділяються на: загальні (нормативно-правові акти, дія яких розповсюджується на всі підрозділи ювенальної превенції на території всієї держави); спеціальні (нормативно-правові акти, дія яких розповсюджується на підрозділи територіальних органів або територіальних підрозділів і т.д.).

Акти адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції за формою видання прийнято поділяти на усні та письмові.

Переважає більшість актів, які застосовуються в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, є в письмовій формі, адже остання дозволяє чітко та у повному обсязі викласти зміст, а також надає можливість оскарження, здійснення контролю за законністю адміністративного акту.

Прикладом одного з основних письмових актів ювенальної поліції є постанова про взяття на профілактичний облік дитини та заведення обліково-профілактичної справи.

Усні акти в діяльності підрозділів ювенальної превенції використовуються переважно для забезпечення внутрішньо організаційної діяльності підрозділу або ж для вирішення завдань, що не передбачають заповнення адміністративних актів.

Акти адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції за критерієм юридичної форми вираження поділяються на накази, статuti, настанови, інструкції, плани діяльності, постанови тощо.

Накази – це відомчі акти, які видаються з метою забезпечення внутрішньо та зовнішньо організаційної адміністративної діяльності підрозділів.

Статuti – це нормативні акти, на основі яких здійснюються окремі однорідні юридично значимі дії уповноваженими співробітниками. Детальна регламентація відповідної діяльності необхідна для забезпечення більш чіткого розуміння особовим складом завдань і обов'язків, надійної охорони прав дітей та боротьби з правопорушниками, встановлення правових меж та порядку реалізації ними повноважень, взаємодії із іншими органами (підрозділами) державної влади [120].

Єдиним прикладом статуту в діяльності підрозділів ювенальної превенції є Дисциплінарний статут Національної поліції України. Він визначає сутність службової дисципліни в Національній поліції України, повноваження поліцейських та їхніх керівників з її додержання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження [162].

Інструкція – це відомчий нормативний акт, який регулює порядок застосування законодавчих норм під час виконання повноважень та завдань підрозділами ювенальної превенції Національної поліції.

Плани діяльності – це акти внутрішньої організаційної діяльності, які визначають систему заходів щодо організації та здійснення нагляду за дотриманням прав дітей, графіку виїзду до сімей, які потрапили у скрутні життєві обставини, за відповідній період, порядок і термін їх проведення та виконавців цих заходів [120].

Постанови – це індивідуальні правові акти, що виносяться уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції для здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності. Постанова має

конкретний припис для особи, відносно якої вона виноситься. Окремим видом нормативно-правових актів в діяльності підрозділів ювенальної превенції є акти-дії (конклюдентні акти), які виражаються в усній формі, наприклад, попередження про недопустимість неправомірної поведінки, мають попереджувальний характер та можуть оформлюватись у формі доповідної записки або рапорту працівника поліції ювенальної превенції.

Таким чином, на основі проведеного наукового аналізу розглянуто поняття та класифікацію адміністративних актів управління в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Дослідивши праці вчених з питань актів державного управління, вважаємо за доцільне класифікувати їх: за сферою застосування, за юридичною ознакою, за порядком прийняття, за формою видання, за критерієм юридичної форми вираження, за дією у часі та просторі.

Адміністративні акти управління в адміністративній діяльності підрозділів ювенальної превенції направлені на забезпечення та реалізацію норм адміністративного права, а також можуть виступати доказами в межах адміністративного процесу та судочинства.

Залежно від виду адміністративного акту в діяльності підрозділів ювенальної превенції, акти характеризують як загального призначення, тобто такі які не визначають певних осіб або ж підрозділ, на які він (акт) поширюється, так і розраховані на одноразове виконання, тобто їх призначення полягає в застосуванні чинних норм права до конкретних осіб.

Системність класифікації даних актів, підстави та особливості їх прийняття та набуття чинності, а головне результат їх впливу мають особливе значення на результати ефективної діяльності підрозділів ювенальної превенції.

Ще однією складовою правової форми адміністративної діяльності ювенальної превенції Національної поліції є укладання адміністративних договорів. Адміністративний договір в діяльності ювенальної поліції виступає

особливим засобом регулювання суспільних відносин у сфері захисту прав дитини.

Проблематика адміністративного договору в сфері захисту прав дитини є малодослідженим питанням серед вітчизняних науковців. Праці вчених В.Б. Авер'янова, К.К. Афанасьєва, Ю.Б. Битяка, А.С. Васильєва, В.К. Колпакова та інші присвячено вивченню адміністративних договорів у сфері публічного адміністрування.

На думку С.А. Скворцова, адміністративний договір – це заснована на правових нормах добровільна угода двох чи більше суб'єктів адміністративного права, один із яких завжди є самостійним суб'єктом державної виконавчої влади, наділений владними повноваженнями в сфері державного управління, за допомогою якого формуються акти державного управління, на основі яких встановлюються, змінюються чи припиняються взаємні права й обов'язки учасників договору, визначається їх відповідальність [186].

Основною метою адміністративного договору в діяльності підрозділів ювенальної превенції є профілактика правопорушень, вчинених дітьми та стосовно дітей. На сьогодні не існує відомчого нормативно-правового акту, який би регламентував мету, зміст, суб'єктів та форми адміністративного договору в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції.

Прикладами адміністративного договору в діяльності підрозділів ювенальної превенції НПУ можуть бути угоди, що укладаються між Національною поліцією або Міністерством внутрішніх справ та іншими суб'єктами як державного, так і недержавного характеру, що здійснюють свою діяльність в сфері захисту прав дитини.

Наприклад, Угода про партнерство між Міністерством внутрішніх справ та Міністерством освіти і науки України від 29.02.2016 щодо впровадження експериментальної моделі співпраці навчальних закладів і поліції «Шкільний офіцер поліції» та Угода про партнерство між Управлінням ювенальної превенції

Управління превентивної діяльності Національної поліції України та Координаційним центром з надання правової допомоги від 11.06.2020.

Також необхідно зазначити, що адміністративний договір не має на меті прибуток і здійснюється лише в межах компетенції суб'єктів договору та наявності у суб'єктів договору єдиної мети (досягнення суспільно значимого результату, а також обов'язково має письмову форму укладання).

Інші юридично значущі дії – це такі дії, які, в межах законодавчо визначених компетенцій, спрямовані на досягнення мети, а саме – настання юридичних наслідків (складання протоколу, прийняття присяги і т.д.).

2.2. Метод переконання в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України

Сьогодні реалії поліцейської діяльності констатують той факт, що суспільство все більш негативно реагує на використання примусових заходів поліцією до осіб під час забезпечення правопорядку. Окрім цього, діяльність поліції знаходиться «під пильним прицілом» ЗМІ, захисників та членів громадських організацій, волонтерів, антигромадських угруповань, міжнародних експертів. Експерти та фахівці з даного питання зазначають, що показником ефективності роботи правоохоронних органів у сфері захисту прав, свобод та недоторканності людини, є рівень довіри населення до таких органів. Тому саме він є вектором для розвитку діяльності поліції в цілому. Звичайно ж, Україна, як демократична країна, вже зробила крок вперед для посилення захисту прав людини та здійснила правоохоронну реформу у 2016 році, змінивши акценти в сфері призначення поліції з карального на сервісний орган. Це в свою чергу вимагає застосування таких методів адміністративного впливу,

які будуть дозволяти поглиблювати довіру до поліції, зменшувати кількість правопорушень, а також підвищувати правосвідомість громадян.

Дана проблематика також стосується підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, які безпосередньо стикаються з правопорушеннями, вчиненими дітьми та відносно дітей. Тому для забезпечення ефективної адміністративної діяльності ювенальної превенції вважаємо за необхідне визначити поняття та охарактеризувати методи діяльності поліції в сфері захисту прав дитини спеціально уповноваженими підрозділами Національної поліції.

Загальним проблемам методів адміністративної діяльності правоохоронних органів присвячено наукові праці таких вітчизняних науковців: О.М. Бандурка, В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, О.Ю. Дрозд, О.В. Негодченко, В.П. Петков, В.Г. Петров, Р.В. Миронюк та інші.

Більш детально на сучасному етапі проблематику адміністративно-правових методів, що застосовуються підрозділами Національної поліції України у сфері захисту прав дітей, досліджували О.М. Дручек, М.В. Дуженков, Л.Г. Могілевська, А.В. Рум'янцева-Козовник, Н.В. Коломоєць, І.В. Іщенко, Р.В. Миронюк, Р.М. Опацький. Однак питання щодо методів діяльності підрозділів ювенальної превенції в сучасних умовах серед науковців не вивчалися.

Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції здійснюється за допомогою прямих та непрямих засобів впливу на волю об'єкта своєї діяльності в межах компетенції, що визначена законодавством. Такі засоби та прийоми впливу на об'єкта діяльності називають методами. Хочемо зазначити, що використання методів адміністративної діяльності підрозділами ювенальної превенції в порівнянні з іншими підрозділами, що здійснюють превентивну діяльність, є найспецифічною, адже об'єктом такого впливу є неповнолітня особа та її оточуюче середовище. Тому проблематика застосування методів до неповнолітнього полягає в тому щоб мета впливу на об'єкта, тобто дитину, була

виправдана обраними засобами, що використовує суб'єкт, у даному випадку підрозділи ювенальної поліції.

Для визначення та надання характеристики поняттю «методи адміністративної діяльності ювенальної превенції Національної поліції України» проаналізуємо наукові погляди вчених, що досліджували дану проблематику.

У підручнику за загальною редакцією О.М. Бандурки поняття «методи адміністративної діяльності поліції» тлумачиться як передбачені адміністративно-правовими нормами засоби, прийоми і способи, за допомогою яких поліція здійснює вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій [32].

Карась О.В. під методом адміністративної діяльності Національної поліції розуміє цілеспрямований спосіб поведінки, набір дій та засобів, які повторюються і ведуть до вирішення завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [75, с. 114].

Ю.П. Битяк під адміністративно-правовим методом розуміє способи та прийоми безпосереднього й цілеспрямованого впливу виконавчих органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах і відповідній формі на підпорядковані їм органи та громадян [33, с. 159].

Зважаючи на викладене вище, констатуємо, що сутність методів, які застосовує у своїй діяльності поліція в сфері захисту прав дитини полягає у наступному: 1) вони є засобом досягнення поставленої мети, завдань та функцій підрозділів ювенальної превенції; 2) визначені адміністративно-правовим законодавством та застосовуються лише у межах компетенції; 3) характеризуються повторюваністю вчинених дій; 3) застосування методів

носить комплексний характер 4) відображають волю держави, повноваження юридично-владного характеру [33, с. 159].

Щодо методів адміністративної діяльності поліції в сфері захисту прав дитини, то О.М. Дручек зазначає, що це засоби реалізації цілей, задач і функцій превентивного характеру, що їх реалізують служби та підрозділи Національної поліції України з метою виконання покладених на них завдань у сфері забезпечення прав і свобод дитини [60, с. 101].

Ми лише частково погоджуємося із думкою науковця, адже інструментом реалізації цілей, задач і функцій підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини виступає багатогранна система органів влади та недержавних організацій, а не лише вірно обрані методи превентивної діяльності, що з визначення вченої, стосовно даного поняття, трактується саме так.

Ще одна наукова позиція стосовно визначення поняття «методи діяльності Національної поліції» викладена Л.В. Могілевською у статті «До характеристики методів діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини». В ній вчена зазначає, що під методами діяльності Національної поліції необхідно розуміти всю сукупність способів, засобів та прийомів, які використовують працівники поліції задля досягнення єдиної мети, тобто забезпечення прав та свобод дитини в Україні [114, с. 129].

Слушною у даному контексті вважаємо наукову позицію І.В. Іщенко, який під адміністративно-правовими методами поліції у сфері ювенальної превенції пропонує вважати систему публічно-владних прийомів та способів здійснення поліцейськими, на підставі та у порядку, передбаченому правовими нормами, адміністративно-правового впливу на неповнолітню особу, суспільство, родину, окремих фізичних, юридичних та посадових осіб з метою усунення факторів, що детермінують девіантну поведінку дітей у будь-яких її негативних проявах, відвернення можливих шкідливих наслідків, відновлення правового становища

та, у разі необхідності, притягнення винних до відповідальності [70, с. 97]. Науковець зазначив не тільки правові інструменти, за допомогою яких досягається попередження та запобігання дитячій злочинності, але й розширив коло об'єктів впливу. Лише доповнимо, що до прийомів та способів впливу, що здійснюються поліцейськими, на підставі та у порядку передбаченому правовими нормами, як зазначає автор, переважно відноситься лише метод примусу, який врегульований нормами адміністративного права. Інші ж методи, що застосовують підрозділи превенції під час забезпечення захисту прав та свобод дитини лише частково врегульовані на законодавчому рівні.

Таким чином, на основі вищевикладеного, під методами адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції пропонуємо розуміти сукупність засобів та способів впливу на дитину та її оточення, які здійснюють (застосовують) поліцейські підрозділів ювенальної поліції на підставі та у порядку, передбаченому правовими нормами, з метою усунення чинників, що можуть спонукати до протиправної поведінки у дітей або ж для припинення вже вчиненого дитиною правопорушення.

Загальноприйнятою класифікацією методів, які застосовує поліція у сфері забезпечення прав і свобод дитини серед науковців є їх поділ на загальні та спеціальні. До загальних методів адміністративної діяльності поліції відносять методи переконання, заохочення та примусу.

В юридичній літературі виокремлюють наступні спеціальні методи діяльності поліції в сфері захисту прав дітей: поліцейське піклування, збирання даних та їх аналіз, профілактичний облік дітей. Ці методи закріплені в «Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» [167].

Щодо застосування певного методу в своїй діяльності, то одним із основних завдань адміністративної діяльності поліції в сфері захисту прав дітей є саме профілактична діяльність, що спрямована на запобігання вчиненню

дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття, у межах своєї компетенції, заходів для їх усунення (п. 2 Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України).

Пріоритетним методом, який застосовує поліція у сфері забезпечення прав і свобод дитини, повинен бути метод переконання.

Так, В.Л. Ортинський наголошує, що метод переконання обумовлюється гуманістичним характером побудови правової держави, позаяк вона не може будувати відносини з громадянами будь-яким іншим чином, окрім переконання в правильній спрямованості своєї політики [122, с. 39]. Карась О.В. підкреслює, що примус за всієї значущості та необхідності застосування до правопорушника має допоміжний характер і використовується у випадках, передбачених законом стосовно діяльності правоохоронних органів загалом і поліції зокрема [75, с. 114].

Погоджуючись із твердженням науковців додамо, що окрім зазначеного вище, коло суб'єктів впливу під час застосування поліцейськими такого методу як переконання є набагато більшим, ніж під час застосування методу примусу, а також систематичним та добровільним.

Л.В. Могілевська у своєму дослідженні зазначила, що методи діяльності поліції становлять систему, тобто цілісну, внутрішньо узгоджену сукупність, а тому мають застосовуватися комплексно та з урахуванням специфіки правового статусу неповнолітніх і зовнішніх факторів [114, с. 129].

Доречною у даному контексті є і наукова думка О.В. Ткаля, який у своєму науковому дослідженні за темою «Переконання як сучасний метод адміністративно-правового впливу» наголошує, що механізм реалізації адміністративного впливу здійснюється особливими методами, тобто особливими способами дії на процеси (динаміку) та системи (статіку) управління, належну поведінку людей та спонукають їх до певних дій. Такими

методами є переконання та адміністративний примус, що є універсальними методами публічного адміністрування. Але примус – це допоміжний метод впливу, що здійснюється в більшості випадків виключно після використання та на підставі переконання [194, с. 163].

Таким чином можемо стверджувати, що переважна більшість науковців дійшли висновку, що метод переконання має бути першочерговим (основним) методом в адміністративній діяльності поліції, адже такий метод охоплює більше коло суб'єктів впливу, ніж під час застосування примусу, систематично застосовується, є добровільним та обумовлюється гуманістичним характером побудови правової держави.

Проблеми визначення переконання як методу управління в загальному розумінні, так і його особливостей, займалися багато вітчизняних та зарубіжних учених. Так, Р.М. Опацький зазначає, що метод переконання полягає в формуванні у керованого суб'єкта впевненості у раціональності й законності прийнятого рішення і налаштуванні на добровільне його виконання [120, с. 198].

У підручнику з адміністративного права за редакцією Ю.П. Битяка переконання визначається як особливий засіб правового впливу, який полягає у тому, щоб суб'єкти державного управління додержувалися певних вимог унаслідок їхнього внутрішнього визначення, а не через сліпе підкорення велінням влади [61].

Професорка Сілезького політехнічного університету (Польща) О. Гражина у своєму дослідженні «Загальна характеристика процесу переконання» акцентує увагу на тому, що метод переконання – це метод впливу суб'єкта, який полягає у тому, щоб спонукати об'єкта до прийняття необхідних поглядів і цілей на основі переконання, їх зацікавлення, розуміння та схвалення намірів» [13].

Щодо вузького розуміння, то у науковій юридичній літературі багато досліджень присвячено визначенню поняття методу переконання. Так Н.В. Машніцька розглядає його як вплив на правосвідомість громадян, що

здійснюється шляхом проведення заходів виховного, заохочувального, роз'яснювального та іншого характеру, з метою переконання громадян в обґрунтованості, доцільності та необхідності добровільного та сумлінного додержання встановлених державою норм і правил, а також заходів, що проводяться органами влади, з метою реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, запобігання та протидії правопорушенням [107].

На думку Ткаля О. В., переконання – це метод адміністративного впливу правового та неправового характеру, що передбачає добровільне, усвідомлене застосування спеціальних заходів морального, психологічного та матеріального впливу на волю, поведінку, свідомість особи з метою формування правової свідомості, звички дотримуватись законів та профілактики правопорушень [194].

В окремих випадках переконання розглядається, як комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів впливу на свідомість і поведінку людей з метою формування у них правильних переконань, розуміння необхідності добровільно та сумлінно виконувати вимоги закону та інших правових норм [53, с. 133].

У підручнику за редакцією О.М. Бандурки переконання визначається «як система заходів виховного та заохочувального характеру, спрямованих на формування у об'єктів управління звички добровільно виконувати вимоги правових норм» [6, с. 347].

Деякі вчені виділяють такий окремий метод, як метод пропаганди та стимулювання, інші ж – ототожнюють їх з методом переконання.

З даного дискусійного питання наша наукова позиція збігається з науковою позицією американських науковців, професорів психології в Університету Каліфорнії, Ентоні Пратканіс та Елліот Аронсон, які у своєму дослідженні «Епоха пропаганди пропозицій» наголошують на тому, що важливо розрізнити метод пропаганди від методу переконання. Вони зазначають, що

метод пропаганди полягає у вмілому використанні гасел, символів, зображень, що впливають на наші упередження та емоції; це нав'язливе повідомлення про бажану поведінку, яка має на меті спонукати реципієнтам «добровільно» прийняти цю бажану поведінку та видавати як свою». Натомість, під час використання методу переконання, інструментом виступають аргументації, дискусії, обговорення, де об'єкт бажаного впливу може як підтримати, так заперечити бажану поведінку» [18].

Щодо методу переконання саме у діяльності поліції в сфері захисту прав дітей, то О.М. Дручек зазначає, що метод переконання у діяльності Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини – це здійснення виховних, роз'яснювальних і заохочувальних заходів із метою формування у дитини та у її середовищі законослухняної поведінки, дисциплінованості, розуміння необхідності чіткого виконання правових приписів [60, с 144].

Отже, можемо сформулювати поняття методу переконання підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини наступним чином – це виконання заходів профілактичної спрямованості з метою формування у дитини внутрішньої свідомої потреби у законній поведінці.

Такими заходами можуть бути:

- a) виховна бесіда як з дітьми, так і особами з оточення дитини;
- b) обговорення та роз'яснення можливих негативних наслідків вчинення правопорушення;
- c) відвідування родин, які характеризуються як неблагополучні;
- d) надання інформаційно-правової допомоги дитині та особам з її оточення, зв'язок ювенального поліцейського з психологами та педагогами навчального закладу на предмет можливого вчинення дітьми правопорушень;
- e) залучення до наукових, пізнавальних та ігрових заходів;
- f) виступи поліцейського на телебаченні, надання інтерв'ю;

- g) інформаційні заходи;
- h) гаряча лінія для дітей.

Зауважимо, що за умов формування в українському суспільстві нових суспільних цінностей та збільшення ролі громади у побудові партнерських взаємовідносин з поліцією, значення методу переконання важко переоцінити, тим більше, якщо йдеться про роботу з дітьми. Адже саме в процесі роз'яснення, переконання відбувається сприйняття та усвідомлення майбутнім громадянином ідеї цінності права, набуваються правові знання та навички законослухняної поведінки.

Поділяємо думку про те, що водночас із переконанням, у системі методів управлінської діяльності важливу роль відіграє ще один «позитивний» метод, а саме – моральне чи матеріальне заохочення [102]. Щодо впровадження даного методу в діяльність поліцейських підрозділів ювенальної превенції то, для прикладу, він може застосовуватися у вигляді грамоти чи оголошення подяки від підрозділів поліції, надання путівки, проведення екскурсії по спеціальних полігонах чи підрозділах поліції, нагородження цінним подарунком тощо. Звичайно, даний метод частково застосовується поліцейськими і сьогодні, але це скоріше епізодичні випадки, ніж систематичні.

2.3. Адміністративний примус в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України

Адміністративний примус займає важливе місце в правозастосовній системі України, за допомогою його застосування реалізуються найважливіші правоохоронні функції органів поліції. Адміністративний примус є, насамперед, самостійним різновидом державного (правового) примусу. Правовий примус

виявляється, перш за все, у різних формах відповідальності: кримінальній, адміністративній, дисциплінарній і майновій, які несуть громадяни, посадові і юридичні особи, що допустили правопорушення, а також у застосуванні уповноваженими державними органами та посадовими особами інших заходів примусового впливу щодо осіб, які добровільно не виконують вимоги правових норм [73, с. 34].

Слушно у своєму дослідженні зазначає А.М. Іваницький про те, що державна влада, а також уповноваженні суб'єкти органів державної влади здійснюють примус через норми права і вказаний примус є невід'ємною рисою права. Головна умова права в будь-якій державі – це легітимне вчинення примусу з боку особи, спеціально уповноваженої на його застосування. Є цілком логічним висновок про те, що норми права неможливо виконувати без спеціально уповноважених органів, які уповноважені захищати дотримання таких норм права, в тому числі і шляхом застосування заходів примусу [45, с. 58].

За своєю соціально-правовою природою адміністративний примус є органічною складовою державного примусу [120, с. 338]. Найчастіше під примусом розуміють психологічний або фізичний вплив на певних осіб з метою спонукання, примушення їх виконувати правові норми [85, с. 193].

Звичайно ж, державний примус має бути заходом крайньої необхідності, що використовується уповноваженою особою в межах, визначених законом.

В адміністративній діяльності підрозділів ювенальної превенції метод адміністративного примусу також є одним із важливих методів діяльності. Та водночас серед усіх методів у діяльності ювенального поліцейського, примус є правовим інструментом, що відноситься до найбільш жорстких засобів впливу.

На сьогодні кожна правова держава світу використовує примус як один із невід'ємних елементів у системі заходів управління, в тому числі і по відношенню до неповнолітніх. Але це не відмінняє того, що в науковому середовищі існує проблематика застосування адміністративного примусу в

діяльності ювенального поліцейського в сфері забезпечення прав і свобод дитини. Частина науковців [96, 98, 100, 134, 136] вважають, що даний метод є недопустимим, адже здебільшого суб'єктом впливу виступає дитина, що буде характеризуватися як юридичне насильство по відношенню до неповнолітнього. Інша частина наукової спільноти переконана, що примус є допустимим і необхідним правовим знаряддям у забезпеченні правового порядку та захисті прав та інтересів громадян та дітей, зокрема.

Питанню застосування адміністративного примусу, зокрема і підрозділами Національної поліції, присвятили свої праці такі вітчизняні науковці: В. Авер'янов, О. Бандурка, Д. Бахрах, Є. Безсмертний, Ю. Битяк, О. Кобзар, С. Ківалов, А. Комзюк, Т. Коломоєць, Р. Миронюк, Р. Опацький, М. Пелех, В. Шкарупа та інші. На сьогодні таке поняття як «адміністративний примус» не зустрічається в жодному нормативно-правовому акті. Однак, як свідчить аналіз наукової літератури, незважаючи на велику кількість наукового доробку в сфері адміністративного примусу, з питання здійснення адміністративного примусу в адміністративній діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України наразі практично відсутні будь-які дослідження.

Розглянемо наукові позиції на предмет визначення поняття адміністративного примусу. Так А.Л. Поліщук зазначає, що адміністративний примус – це різновид державного примусу (окремий інститут адміністративного права), який за своєю суттю є втручанням у сферу правових інтересів правопорушника, інших суб'єктів права. Йому, як і державному примусу в цілому, властиві характерні риси, сутність яких зводиться до використання державними органами способів примусового характеру з метою забезпечення належного поведіння людей [151, с. 55].

М.І. Пелех вважає що адміністративний примус – це система засобів впливу (психологічного або фізичного) на поведінку та свідомість учасників суспільних відносин, який здійснюється уповноваженими особами органів

державної влади на підставі правових норм, з метою превенції вчинення адміністративних правопорушень, а також присічення їх вчинення та спонукання таких учасників суспільних відносин до правомірної поведінки [134, с. 75].

Погоджуємося з даною науковою позицією авторів, адже встановлюючи співвідношення між поняттям адміністративного та державного примусу варто зазначити, що адміністративний примус є одним із видів державного примусу.

Цікавою є думка А.Т. Комзюка, який вважає, що примус (вимушене насильство) є контрнасильством, право на яке державі делегувало суспільство, і тому зазначене явище має моральне і правове обґрунтування [88, с. 27-28].

На нашу думку дана позиція автора доволі нестандартна, частково ми з нею погоджуємося, та все ж таки науковцем не досить всебічно розкрито сутність адміністративного примусу, зокрема він не вказав об'єктів та суб'єктів адміністративного примусу, систему засобів або ж яким шляхом буде досягнуто дане поняття.

С.В. Ківалов та Л.Р. Біла зазначає, що адміністративний примус – це владне, здійснюване в односторонньому порядку і в передбачених правовими нормами випадках застосування від імені держави до суб'єктів правопорушень: по-перше, заходів попередження правопорушень; по-друге, запобіжних заходів щодо правопорушень; по-третє, заходів відповідальності за порушення нормативно-правових положень [78, с. 27-28].

Частково погоджуємось з визначенням авторів, зокрема науковці вперше зазначають таку характерну особливість адміністративного примусу як застосування в односторонньому порядку.

Питанням визначення поняття адміністративного примусу займалися багато інших вчених. Так, на думку О.М. Дручек поняття адміністративного примусу слід визначити як застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального,

майнового, особистісного (фізичного) та іншого характеру з метою охорони відповідних суспільних відносин шляхом попередження і припинення правопорушень, а також покарання за їх вчинення [60, с. 414]

Має місце точка зору, яка прагне об'єднати вищезазначені наукові позиції. Зокрема, Т. Коломоець вважає, що адміністративний примус – це особливий різновид державно-правового примусу, тобто визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів, а у деяких випадках і громадських організацій, на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь (у сфері відносин публічного характеру) або в умовах надзвичайних обставин в межах окремого адміністративного провадження задля запобігання та припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, запобігання та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій [83, с. 160].

Хочемо також зазначити, що безпосередньою метою застосування адміністративного примусу є превенція адміністративних правопорушень та припинення протиправної поведінки в момент її вчинення та опосередкованою метою – захист суспільних прав та інтересів всіх членів суспільства.

Що ж до визначення поняття адміністративного примусу у діяльності Національної поліції, зокрема в діяльності підрозділів ювенальної превенції, серед наукових досліджень не багато вчених, які б займалися вивченням цього питання. Деякі науковці зазначають, що адміністративний примус (у діяльності правоохоронних органів) – це визначений нормами публічного права спосіб офіційного фізичного чи психологічного впливу посадових осіб правоохоронних органів на свідомість та поведінку фізичних і юридичних осіб, навіть усупереч їх волі та бажанню, у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх

прав, свобод та інтересів, що здійснюється з метою охорони суспільних відносин, шляхом попередження і припинення правопорушень та притягнення винних до юридичної відповідальності [104, с. 12].

М.І. Пелех розуміє адміністративний примус у діяльності Національної поліції України як застосування уповноваженими особами підрозділів Національної поліції України до учасників суспільних правовідносин, які порушують адміністративно-правові приписи, заходів адміністративного впливу, що мають на меті забезпечення публічної безпеки та порядку в суспільних відносинах, охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, шляхом превенції та припинення правопорушень [134, с. 65].

Цікавою є думка про те, що адміністративний примус – це застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення [32, с. 34].

Щодо методу примусу в діяльності поліції відносно неповнолітнього то О.М. Дручек зазначає, що метод примусу у діяльності Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини – це застосування передбачених законодавством заходів впливу на правопорушника з метою охорони суспільних відносин у зазначеній сфері [60, с. 146].

Важливим є розуміння того, що адміністративний примус, який застосовують підрозділи ювенальної превенції, здебільшого визначається тим, що основним об'єктом адміністративної діяльності підрозділу є неповнолітні, адже заходи примусу можуть застосовуватись як до дитини, що скоїла правопорушення, так і до інших, які вчинили правопорушення у відношенні до дитини.

Для більш глибокого розуміння сутності адміністративного примусу, розглянемо його класифікацію.

Спроби вчених та дослідників щодо формування класифікації заходів примусу в адміністративній діяльності поліції призвело до великої кількості наукових позицій в цій сфері. Принциповою дилемою щодо класифікації заходів примусу виступає розподіл та віднесення тих чи інших заходів примусу до різних груп та категорій. Одні вчені обирають основним критерієм класифікації заходів примусу суб'єкт чи об'єкт впливу [70], інші – мету їх застосування [134]. Проблемою класифікації примусу є також те, що в законодавчій системі України у даному напрямі відсутній єдиний профільний закон. На сьогодні застосування заходів адміністративного примусу в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України передбачено низкою нормативно-правових актів.

Так в Законі України «Про Національну поліцію» у Розділі V «Поліцейські заходи» передбачено заходи адміністративного примусу, які застосовуються поліцейськими, зокрема підрозділами ювенальної превенції, для виконання своїх повноважень.

Як бачимо, законодавець надав визначення адміністративного примусу в діяльності поліцейських, закріпивши його таким поняттям як «поліцейські заходи». Тому для більш глибокого розуміння чи є поняття «заходи адміністративного примусу, що відносяться до компетенції поліції» та «поліцейські заходи» тотожними в рамках адміністративної діяльності поліцейських, пропонуємо їх дослідити та порівняти.

Вперше законодавець дав визначення поняттю поліцейського заходу, розкрив вимоги, які висуваються до нього та передбачив чіткий перелік як самих поліцейських заходів, так і підстав їх застосування. Але запропонований поділ поліцейських заходів відрізняється від найбільш визнаної в теорії адміністративного права класифікації заходів адміністративного примусу, яка

бере за основу мету застосування заходів і поділяє заходи адміністративного примусу на три види (групи): адміністративно-попереджувальні заходи; заходи адміністративного припинення (загального і спеціального призначення); заходи адміністративної відповідальності [82, с. 251-254].

Однак в Законі України «Про Національну поліцію» поділу на групи чи види заходів примусу немає, натомість є перелік превентивних поліцейських заходів та поліцейських заходів примусу. Так, згідно ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може застосувати такі превентивні заходи: 1) перевірка документів особи; 2) опитування особи; 3) поверхнева перевірка і огляд; 4) зупинення транспортного засобу; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 11) поліцейське піклування. Окремою статтею законодавець виокремлює поліцейські заходи примусу. Так, згідно ст. 31, поліцейський під час виконання повноважень може застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї [172].

Досліджуючи дану проблематику хочемо зауважити, що застосовуючи поліцейські заходи (превентивні заходи чи заходи примусу), уповноважені посадові особи керуються нормами адміністративно-правового законодавства.

Вивчаючи це питання К.В. Чишков та В.О. Іванцов також притримувались даної позиції. У своєму дослідженні вони зазначили, що застосування адміністративно-примусових заходів здійснюється на основі норм права.

Виходячи зі змісту ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські заходи можуть передбачатися не лише зазначеним законом, Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими, проте лише законодавчими актами. Отже, до переліку адміністративно-примусових заходів уявляється за можливе віднести лише ті, застосування яких урегульовано нормами адміністративного права [68].

О. Ткаля також зазначає, що заходи адміністративно-правового примусу – це ефективний і розгалужений комплекс зовнішніх форм прояву адміністративно-примусової діяльності органів забезпечення правопорядку [195, с. 434].

Таким чином, можемо зробити висновок, що превентивні заходи та заходи примусу є заходами адміністративного примусу. В той же час хочемо наголосити на тому, що дані поняття не є тотожними, адже Закон України «Про Національну поліцію» не надає вичерпний перелік всіх заходів адміністративного примусу, які здійснюють поліцейські, в тому числі і поліцейські ювенальної превенції.

Так М.І. Пелех стверджує, що заходи адміністративного примусу також передбачено і в інших нормативно-правових актах, в тому числі і у главі 20 КУпАП. Таким чином, слід констатувати, що аналізовані поняття співвідносяться як ціле та частина, адже поняття «адміністративний примус у діяльності Національної поліції України» включає у себе поняття «поліцейські заходи» [137, с. 58].

На основі вищевказаних наукових позицій, пропонуємо актуальне визначення в рамках нашого дослідження. Отже, заходи адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції – це вчинення певних дій уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України з метою попередження, припинення та запобігання

правопорушень, що вчиняються дітьми та відносно дітей, які урегульовані нормами адміністративного права та застосовуються в примусовому порядку.

Поліцейські заходи адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, характеризуються такими особливостями:

1) застосовуються лише поліцейськими підрозділів ювенальної превенції Національної поліції; 2) здійснюються на підставі та у межах спеціально визначених норм (закони України «Про Національну поліцію», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України та іншими нормативно-правовими актами); 3) метою застосування є запобігання та припинення правопорушення в даний момент, тобто вимога певної дії та настання фактичного результату; 4) згідно чинного законодавства можуть мати превентивний або примусовий характер; 5) їх застосування характеризується обов'язковим процесуальним оформленням, що уможлиблює його оскарження у разі порушення правових норм поліцейськими під час застосування заходу примусу; 6) здійснюється за допомогою словесних та фізичних дій.

Підставами для застосування поліцейського заходу є юридичні та фактичні передумови. До юридичних передумов застосування поліцейського заходу слід віднести: 1) закріплення на рівні Закону України «Про Національну поліцію» (або Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального процесуального кодексу України та інших законів) покладених на поліцію повноважень щодо застосування певних поліцейських заходів; 2) законодавчо закріплені вимоги, порядок та процедура вчинення та оформлення поліцейських заходів; 3) законодавчо закріплені умови, за яких може застосовуватися той чи інший поліцейський захід [32, с. 35].

Поліцейські заходи адміністративного примусу, які застосовуються

уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції передбачені такими базовими нормативно-правовими актами: 1) Закон України «Про Національну поліцію»; 2) Кодекс України про адміністративні правопорушення; 3) Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України та інші.

Єдиного підходу щодо розподілу заходів адміністративного примусу за певними критеріями немає, хоча поступово в науковому середовищі (правовому полі) сформувались так звані доктринальні підходи щодо класифікації заходів адміністративного примусу.

В.К. Колпаков виділяє заходи адміністративного попередження, запобіжні адміністративні заходи й заходи відповідальності за порушення нормативно-правових положень [87, с. 192].

С.М. Брайченко, розглядаючи види заходів адміністративного примусу, що вчиняються працівниками Національної поліції, зауважує, що заходи адміністративного примусу слід розглядати як комплекс заходів примусового характеру, що застосовуються в правоохоронній діяльності для профілактики, виявлення, недопущення правопорушення, забезпечення громадської безпеки і громадського порядку повсякденно та за різних надзвичайних обставин, а метою адміністративного припинення є примусове припинення порушень правових норм, забезпечення подальшого застосування заходів юридичної відповідальності до порушника; усунення шкідливих наслідків правопорушення; відновлення попереднього правомірного стану тощо [42, с. 15].

Власну класифікацію заходів адміністративного примусу запропонувала Т.О. Коломоець. На першому етапі залежно від фактичних підстав вона виокремила такі їх підсистеми: а) заходи адміністративного примусу, пов'язані з протиправними діяннями; б) заходи адміністративного примусу, застосування яких не пов'язане із протиправними діяннями. На другому етапі, залежно від мети застосування, заходи, пов'язані з протиправними діяннями, поділено на

заходи: а) відповідальності за порушення приписів; б) адміністративного припинення. Примусові заходи, не пов'язані з протиправними діями, Т.О. Коломоєць поділяє на дві групи: а) пов'язані з надзвичайними ситуаціями; б) адміністративно-попереджувальні. На третьому етапі заходи адміністративного припинення, залежно від характеру дії, поділено на: а) власне заходи адміністративного припинення; б) заходи адміністративно-процесуального примусу [84].

Дещо іншу класифікацію заходів адміністративного примусу пропонує Л.М. Розін. На думку автора, критерієм класифікації є мета, з якою відповідний захід застосовується, і саме вона визначає підстави і порядок застосування кожного заходу. Автор пропонує наступну класифікацію: 1) адміністративні стягнення, що застосовуються при притягненні до адміністративної відповідальності з метою покарання правопорушника; 2) заходи адміністративного припинення, які використовуються для припинення правопорушення, що вчиняється; 3) заходи процесуального примусу, які дають можливість встановити факт правопорушення, особу правопорушника, скласти документи, передбачені законом; 4) відновні заходи, призначені для поновлення порушеного правопорядку, прав громадян; 5) адміністративно-примусові заходи, що застосовуються з метою попередження правопорушення [181, с. 182-186].

І.В. Іщенко пропонує поділяти заходи примусу, які властиві для ювенальної превенції, за такими критеріями:

1. Залежно від суб'єкта впливу примус поділяється на: а) судовий (розгляд справ щодо неповнолітніх, які вчинили адміністративні правопорушення у віці від 16 до 18 років; відібрання дітей та позбавлення батьківських прав тощо) – такі засоби можуть застосовувати суди (судді); б) адміністративний (складання протоколів про адміністративні правопорушення дітей, а також їх батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), які не виконують обов'язків щодо виховання й навчання дітей; унесення захисних приписів тощо) – результат

реалізації державно-владних повноважень органами публічного адміністрування; в) громадський або суспільний (вимагання власниками закладів, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладів громадського харчування та уповноваженими ними особами у відвідувачів таких закладів документів, що підтверджують досягнення ними 16-річного віку) – такі заходи мають недержавний характер і можуть застосовуватися представниками громадських організацій, іншими юридичними або фізичними особами.

2. Залежно від об'єкта впливу примусові заходи поділяються на такі: а) що спрямовуються на дорослих осіб (направлення на медичне обстеження й лікування батьків або осіб, які їх замінюють, якщо хвороба перешкоджає виконанню ними батьківських обов'язків); б) що застосовуються лише до неповнолітніх, зокрема дітей певного віку (повернення дітей, яких було підкинуто, або які заблукали, або залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади до місця постійного проживання, навчання або направлення до спеціальних установ для дітей); в) можуть бути застосовані як до дорослих, так і до дітей (відвідування сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання).

3. Залежно від мети застосування адміністративний примус використовують для: а) запобігання вчиненню правопорушень та інших небезпечних подій (опитування особи; унесення офіційного попередження членам сім'ї про неприпустимість учинення насильства в сім'ї); б) припинення адміністративних проступків та забезпечення адміністративного провадження (складення протоколів про адміністративні правопорушення дітей); в) притягнення до адміністративної відповідальності (застосування до осіб віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, заходів впливу, передбачених ст. 24-1 КУпАП; накладення адміністративних стягнень на батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), які не виконують обов'язків щодо виховання й навчання дітей); г) адміністративно-правові відновлювальні заходи

примусу (направлення осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми) [70, с. 164-165].

Вважаємо думку правознавця такою, що найбільш влучно відображає заходи примусу в діяльності ювенальної превенції Національної поліції України. Науковець доречно зазначив, що примусові заходи залежать також і від об'єкта впливу, адже поліцейські ювенальної превенції можуть як проводити профілактичні бесіди з дитиною, так і складати протокол на батьків або осіб, що їх замінюють. Також хочемо зазначити, що вчений вперше детально здійснив класифікацію заходів примусу, зокрема розподіливши їх залежно від суб'єкта впливу на громадський (суспільний), адміністративний, судовий.

Разом з тим, незважаючи на якісний аналіз, науковець здійснював класифікацію заходів примусу у сфері забезпечення прав і свобод дитини через призму всього адміністративно процесуального блоку, але предметом нашого дослідження є виключно адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції. Тому, пропонуємо наступну класифікацію заходів адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції:

1. Заходи адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною: а) притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення (зауважимо, що згідно з чинним законодавством, до неповнолітніх застосовуються заходи впливу, що передбачені ст. 24-1 КУпАП); б) затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до чинного законодавства (зазначимо, що під час затримування дитини, інформація про неї в обов'язковому порядку вноситься до відомостей журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених відповідного органу поліції із

зазначенням часу доставляння та вибуття; в) виклик дітей під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною, тобто адміністративний привід дитини; г) вимога припинити протиправну поведінку; д) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; е) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; є) проникнення до житла чи іншого володіння особи; ж) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; з) особистий огляд дитини, речей та документів, які є при ній, а також транспортних засобів; и) доставляння до територіальних районних органів Національної поліції України дітей, які вчинили адміністративне правопорушення; і) взяття на профілактичний облік; ї) застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї з обмеженням щодо застосування до неповнолітніх осіб [172, 167, 165, 173].

2. Заходи адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення батьків або осіб, що їх замінюють: а) виклик батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною; б) притягнення до адміністративної відповідальності батьків за невиконання ними або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей; в) виклик батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною; г) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; д) виявлення осіб, що втягують дітей у злочинну діяльність; е) відвідування сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання; є) направлення осіб, які вчинили насильство в сім'ї на проходження програми для кривдників [172, 167, 165, 173].

3. Заходи адміністративного попередження.

Заходи адміністративного попередження, що не пов'язані із вчиненням правопорушення дитиною, батьків або осіб, що їх замінюють: а) повертати до місця постійного проживання, навчання або направляти до спеціальних установ для дітей у термін не більше восьми годин з моменту виявлення дітей, яких було підкинуто, або які заблукали, або залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади; б) направлення на медичне обстеження й лікування батьків або осіб, які їх замінюють, якщо хвороба перешкоджає виконанню ними батьківських обов'язків; в) контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування; г) відвідування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, за місцем їх проживання разом із службою у справах дітей для з'ясування умов проживання; д) направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги; е) повернення дітей, яких було підкинуто, або які заблукали, або залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади до місця постійного проживання, навчання або направлення до спеціальних установ для дітей; є) перевірка документів; ж) поверхнева перевірка і огляд; з) зупинення транспортного засобу; и) поліцейське піклування [172, 167, 165, 173].

Вищезазначена класифікація заходів адміністративного примусу, які застосовуються підрозділами ювенальної превенції, визначена наступними нормативно-правовими актами: Кодексом України про адміністративні правопорушення [126], законами України «Про Національну поліцію» [172], «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи» [173], «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [165], Інструкцією з

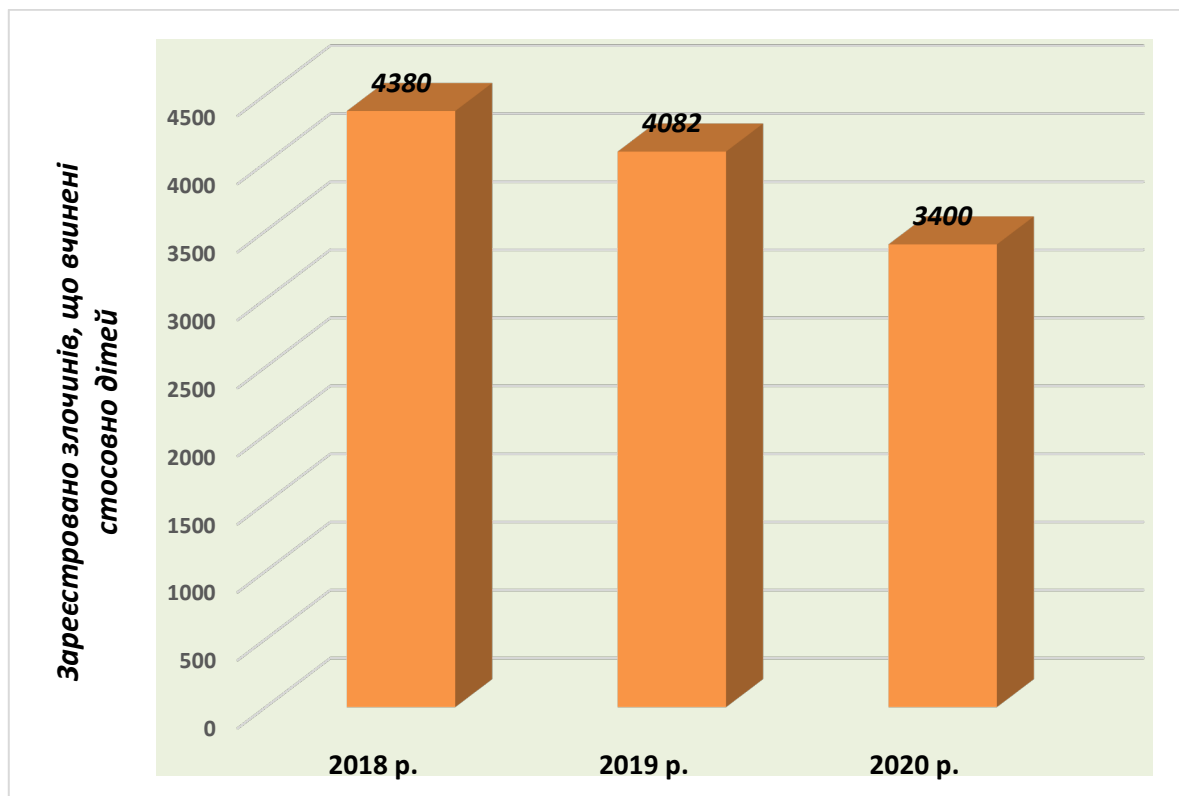
організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженою наказом МВС України [167].

Дослідження та аналіз правових норм, які визначають методи адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України свідчить про незавершеність стану її організаційного оформлення та потребують ефективних змін. На сьогодні методи примусу, які застосовуються підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України, не закріплені чітко у відомчих наказах, а також відсутній їх вичерпний перелік. Суттєвим недоліком зазначеного регулювання є також відсутність профільного Закону у зазначеній сфері та викликана цією обставиною неузгодженість чинних нормативно-правових актів між собою. Зважаючи на це, необхідно розширити наявний перелік адміністративно-правових (примусових) заходів відносно неповнолітнього, а також нормативно закріпити його у законодавстві.

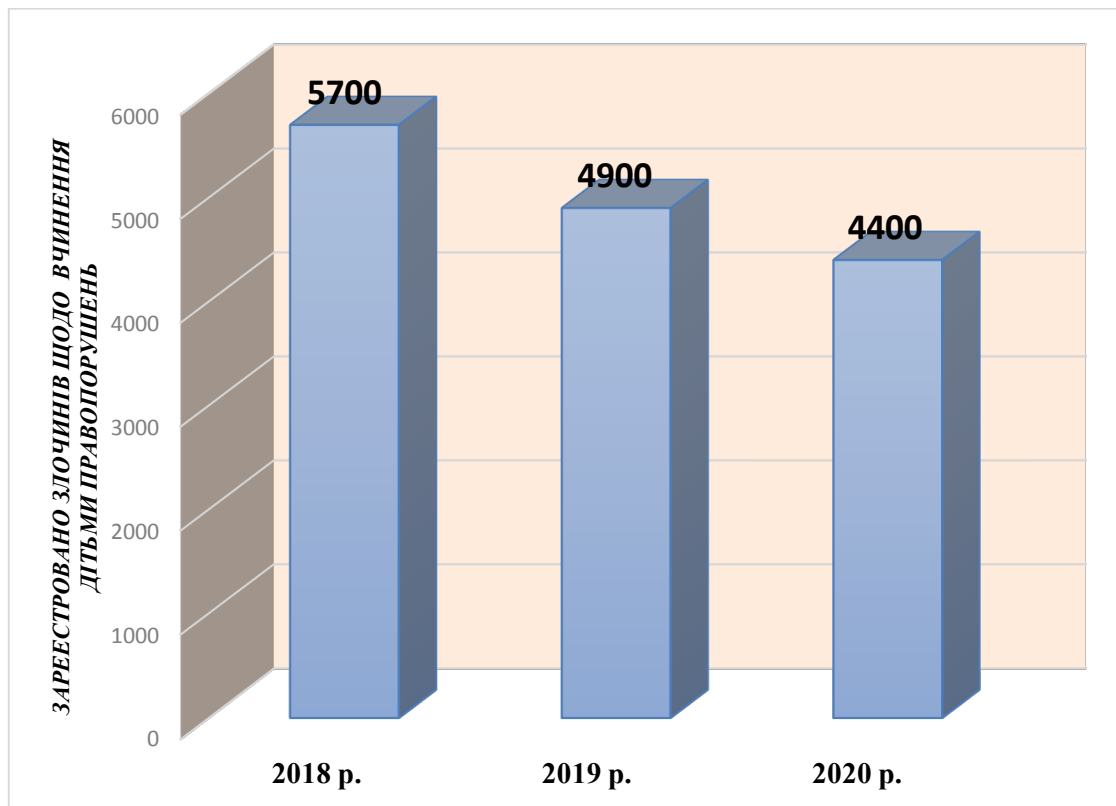
З цією метою вважаємо доцільним доповнити зміст ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» пунктом 12): поліція для виконання покладених на неї завдань (уповноважені посадові особи) може застосовувати такі заходи адміністративного примусу, що пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною: 1) притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення (зауважимо, що згідно чинного законодавства до неповнолітніх застосовуються заходи впливу, що передбачені ст. 24-1 КУпАП); 2) затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до чинного законодавства (зазначимо, що під час затримування дитини, інформація про неї в обов'язковому порядку вноситься до відомостей журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених відповідного органу поліції із зазначенням часу доставляння та вибуття); 3) виклик дітей під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене

дитиною, тобто адміністративний привід дитини; 4) вимога припинити протиправну поведінку; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 9) особистий огляд дитини, речей та документів, які є при ній, а також транспортних засобів; 10) доставляння до територіальних органів Національної поліції України дітей, які вчинили адміністративне правопорушення; 11) взяття на профілактичний облік; 12) застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї з обмеженням щодо застосування до неповнолітніх осіб.

Дослідження заходів адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною у другому розділі дослідження, в тому числі спираючись на вивчений позитивний досвід зарубіжних країн, засвідчило необхідність перегляду віку, з якого настає адміністративна відповідальність.

Так, відповідно до звіту Голови Національної поліції України про результати роботи відомства у період з 2018 по 2020 рік, поліцією зареєстровано злочинів, що вчиненні стосовно дітей у такій кількості: у 2018 році – 4380; у 2019 році – 4082; у 2020 році року майже 3400 злочинів, скоєних стосовно дітей [63].

Щодо вчинення дітьми правопорушень: у 2018 році – 5700, у 2019 році – 4900, у 2020 році скоєно майже 4400 злочинів [32]. Можемо констатувати, що на сьогодні залишається актуальною проблема дитячої злочинності. Тому необхідним є пошук та якісні зміни як в законодавстві, так і в практичній його реалізації.

Такими рішеннями можуть стати внесення конкретних змін щодо діючого законодавства, наприклад встановлення адміністративної відповідальності з 15 років, а також подальше вивчення досвіду зарубіжних

країн для можливості його імплементації у вітчизняне законодавство щодо профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми.

Отже, на сьогодні, згідно з чинним законодавством, адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку [80]. Опосередковано, через третіх осіб, законодавець також піддає адміністративному стягненню осіб віком від 14 до 16 років шляхом впливу на батьків у вигляді стягнення. Тобто держава використовує батьків у якості так званого «способу впливу» на дитину, якій виповнилося 14 років, але вона ще не підлягає особисто адміністративній відповідальності.

Більшість українських вчених-адміністративістів також дотримуються думки щодо необхідності зниження віку, з якого настає адміністративна відповідальність. Так, Є. Ю. Колосовський, досліджуючи наукові погляди правознавців щодо визначення віку адміністративної відповідальності осіб до 18 років, посилається на позицію І. Ю. Ковальчука, який вказує, що неповнолітні з 14 років повинні нести адміністративну відповідальність через те, що правопорушення, які ними вчиняються, характеризуються підвищеним ступенем суспільної шкоди та їх поширеністю в підлітковому середовищі. Тут же Є. Ю. Колосовський наголошує на доцільності думки Я. М. Шевченка, який також пропонує встановити вік адміністративної відповідальності для неповнолітніх з 14 років, акцентуючи при цьому увагу на загальному психофізіологічному та соціальному рівні розвитку неповнолітніх і співвідношенні з нормами кримінального права, за якими відповідальність настає з 14 років [29].

Як зазначають Ю. Р. Тріпак, та А. Є. Краковська, варто знизити адміністративну відповідальність неповнолітніх з 16 років до 14, оскільки така особа психічно готова і усвідомлює скоєне нею правопорушення та негативні наслідки свого діяння. До того ж, більшість правопорушень, скоєних особами до

16 років залишаються безкарними й породжують ще більше свавілля з боку підлітків. А враховуючи, що 14-річний вік фігурує у законодавстві України як найменший, то юридично вірним буде встановлення його і в адміністративному праві України [29].

Погоджуємося з думкою автора в частині того, що знизивши вік адміністративної відповідальності, дитина буде піддаватися соціальному виправленню та профілактиці особисто, спеціально уповноваженими на те посадовими особами від імені держави. Звичайно ж, при зниженні віку мають бути застосовані санкції не наказового, а виховного, відновного характеру.

Щодо встановлення віку відповідальності з 14 років за адміністративне правопорушення, що вчинене неповнолітнім, як наголошує Є.Ю. Колосовський, вважаємо не досить доцільним. Адже рівень соціальних наслідків та небезпеки при вчиненні кримінального злочину неповнолітнім є набагато небезпечнішим, ніж при вчиненні адміністративного правопорушення. Тому настання відповідальності саме з 14 років за вчинення адміністративного правопорушення вважаємо необґрунтованим та недоцільним.

На нашу думку, адміністративна відповідальність неповнолітніх в Україні повинна забезпечувати як виховний характер на дитину у формі особливої правової реакції, що проявляється у визначених державою та закріплених в нормативно-правових актах держави заходів матеріального та процесуального характеру, а також бути важелем та механізмом гарантуванням державою, в особі державних органів та установ, захисту прав та інтересів дитини.

Саме тому вважаємо, що доцільно знизити загальний вік адміністративної відповідальності до 15 років щодо всіх видів складу адміністративних правопорушень, але за умови, що при вчиненні адміністративного правопорушення особою віком від 15 до 16 років судом мають застосовуватися лише заходи відновного та виховного характеру. Тому доцільно внести зміни до

ст. 12, ст. 13 та ст. 184 КупАП України та викласти їх у наступній редакції: стаття 12 «Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення п'ятнадцятирічного віку»; ч.1 стаття 13 «До осіб віком від п'ятнадцяти до шістнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються виключно заходи впливу, передбачені статтею 24¹ цього Кодексу»; «Вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до п'ятнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, крім порушень, передбачених частинами третьою або четвертою статті 173⁴ цього Кодексу – тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Ще однією прогалиною в законодавстві є застосування ч. 5 ст. 184 КупАП. Згідно зі ст. 255 КУпАП, уповноваженні посадові особи на складання протоколу (ч. 5 і 6 ст. 184) за невиконання рішення органу опіки і піклування є уповноважені посадові особи органів опіки та піклування. Але на практиці під час невиконання даного рішення тим із батьків, з ким дитина проживає спільно, інша сторона повідомляє про це в Національну поліцію на спецлінію «102», а не в органи опіки і піклування. Проаналізувавши судову практику з даної проблематики, можемо зробити висновки, що процедура фіксування правопорушень, вчинених одним із батьків, що виявляється в невиконанні рішення органу опіки і піклування, відсутня. Про це свідчить досить незначна кількість постанов суду. Переважна більшість містить висновки про необхідність повернення адміністративного матеріалу – для належного оформлення і виконання.

Так, яскравим прикладом є справа № 524/10508/21 Києво-Святошинського районного суду Київської області. Розглянувши матеріали, які надійшли від Києво-Святошинської районної державної адміністрації Київської області про притягнення до адміністративної відповідальності ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1,

українця, громадянина України, проживаючого за адресою: АДРЕСА_1, за ч. 5 ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення, суд встановив: відповідно до протоколу про адміністративне правопорушення від 02.10.2020 ОСОБА_1 не виконав розпорядження голови Києво-Святошинської РДА Київської області від 02.09.2020 № 577 «Про визначення способу участі матері ОСОБА_2 у вихованні малолітньої ОСОБА_3 та спілкуванні з нею», чим порушив ст. 141, 158 Сімейного кодексу України.

Суд, вивчивши матеріали справи про адміністративне правопорушення, а саме: протокол про адміністративне правопорушення серії № 5 від 02.10.2020, приходять до висновку, що дану справу про адміністративне правопорушення необхідно повернути до Києво-Святошинської районної державної адміністрації Київської області для доопрацювання.

Відповідно до вимог ст. 256 КУпАП, у протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

При підготовці справи про адміністративне правопорушення до розгляду, суддею встановлено, що головним спеціалістом при складанні протоколу про адміністративні правопорушення, даних вимог закону дотримано не було, а саме протокол про адміністративне правопорушення не містить дату та час вчинення ОСОБА_1 адміністративного правопорушення, а тому враховуючи те, що ст. 38 КУпАП передбачає строки накладення адміністративного стягнення, суд вважає

що дані про дату та час вчинення адміністративного правопорушення є суттєвими для прийняти рішення відповідно до чинного законодавства.

Таким чином, суд приходять до висновку про необхідність повернення адміністративного матеріалу до Києво-Святошинської районної державної адміністрації Київської області – для належного оформлення і виконання вищевказаних вимог суду в розумні строки [188].

Аналогічними є наступні справи.

Справа Автозаводського районного суду м. Кременчук. 08.11.2021 до Автозаводського районного суду м. Кременчука надійшла справа про притягнення до адміністративної відповідальності ОСОБА_1 за ч. 5 ст. 184 КУпАП. Суд, перевіряючи можливість прийняття до провадження вказаної справи, дійшов висновку, що дана справа з наступних підстав. Так, згідно із ст. 251 КУпАП, протокол про адміністративне правопорушення може бути розцінений як один з доказів вчинення особою адміністративного правопорушення, він має важливе значення для процесу доказування за умови, якщо він правильно складений, а тому в протоколі повинні об'єктивно відображатися відомості, що мають значення для розгляду справи по суті.

До матеріалів справи долучено рішення Кременчуцької міської ради від 19.03.2019, в якому встановлені конкретні способи участі у спілкуванні з дитиною, однак у протоколі про адміністративне правопорушення суть адміністративного правопорушення викладена в загальних рисах без конкретизації об'єктивних ознак складу адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 185 КУпАП, зокрема не зазначено, що саме рішення Кременчуцької міської ради від 19.03.2019 не виконала особа, яка притягається до адміністративної відповідальності та коли це відбувалось. Диспозиція ч. 1 ст. 89 КУпАП передбачає відповідальність за невиконання рішення органу опіки та піклування щодо визначення способів участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею того з батьків, хто проживає окремо від дитини. Разом із цим,

долучене рішення Кременчуцької міської ради від 19.03.2019 року прийняте за заявою ОСОБА_1 і передбачає саме його участь у вихованні та спілкуванні з дитиною, яка проживала окремо, що само по собі ставить під сумнів визначення ОСОБА_1 як суб'єкта адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 184 КупАП. Крім того, в протоколі про адміністративне правопорушення не зазначені дані про потерпілих, свідків, що позбавляє можливості суд викликати їх та опитати, а також порушує їхні права, передбачені ст. 269 КУпАП. Відсутність в протоколі про адміністративне правопорушення зазначених даних без належного оформлення уповноваженою на складання протоколу про адміністративне правопорушення особою протоколу унеможливорює повний та всебічний розгляд справи відносно особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, та позбавляє суд можливості з'ясувати всі обставини справи. При виявленні недоліків в протоколі чи інших матеріалах, які перешкоджають або роблять неможливим об'єктивний розгляд справи, особа, що проводить підготовку до його розгляду, повертає ці матеріали органу, що порушив адміністративне провадження. У зв'язку з вищевикладеними недоліками, суд позбавлений можливості здійснити всебічне, повне і об'єктивне з'ясування всіх обставин правопорушення і, як наслідок, здійснити розгляд справи про адміністративне правопорушення та прийняти рішення по ній [187].

Мукачівський міськрайонний суд Закарпатської області, розглянувши матеріали справи № 303/4980/21 про притягнення до адміністративної відповідальності ОСОБА_1 за ч. 5 ст. 184 КУпАП, встановив, що до осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, визначені ст. 255 КУпАП, відносяться уповноважені на те посадові особи органів опіки та піклування. Відповідно до Правил опіки та піклування, затверджених спільним наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерством освіти України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством праці та соціальної політики України від 26.05.1999

№ 34/166/131/88, у селищах і селах справами опіки і піклування безпосередньо відають виконавчі комітети сільських і селищних рад. Процедура складання уповноваженими посадовими особами районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах, сільських, селищних рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад (далі – орган опіки та піклування) протоколів про адміністративні правопорушення відповідно до ч. 5 ст. 184 КУпАП, оформлення інших матеріалів про адміністративні правопорушення та надсилання протоколів і матеріалів до районних, районних у місті, міських, міськрайонних судів, визначена Інструкцією з оформлення посадовими особами органів опіки та піклування матеріалів про адміністративні правопорушення, затвердженою наказом Міністерства соціальної політики від 06.08.2019 № 1201. Згідно з вказаною Інструкцією, протоколи складають посадові особи із числа працівників служби у справах дітей і посадові особи органу опіки та піклування, яким згідно з рішенням відповідного органу опіки та піклування, надано повноваження на їх складання (далі – уповноважена посадова особа). Уповноважена посадова особа складає протокол у разі невиконання рішення органу опіки та піклування щодо визначення способів участі у вихованні дитини та спілкування з нею того з батьків, хто проживає окремо від дитини, у тому числі вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення. Таким чином, протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 5 ст. 184 КУпАП, має право складати не будь-яка особа, яка є членом виконавчого комітету сільської ради чи її працівником, а лише та, яка на це уповноважена відповідно до рішення цього органу. Повноваження старости Горондівської сільської ради визначені Положенням про старосту, яке затверджене рішенням Горондівської сільської ради. Згідно вказаного Положення староста не наділений повноваженнями складати протоколи у справах про адміністративні правопорушення. З матеріалів справи вбачається, що протокол про

адміністративне правопорушення відносно ОСОБА_1 за ч. 5 ст. 184 КУпАП складено старостою Страбичівського старостинського округу Горондівської сільської ради. Незважаючи на те, що староста (ОСОБА_2) відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та відповідно до Положенням про старосту, є членом виконавчого комітету, ні нормами закону, ні вказаним Положенням вона не наділена повноваженнями складати протоколи про адміністративні правопорушення і направляти їх до суду. Якого-небудь іншого документу, зокрема рішення виконавчого комітету Горондівської сільської ради щодо надання старості повноважень на складання таких протоколів, в матеріалах справи немає і про них не зазначається. За таких обставин суд дійшов висновку, що протокол про адміністративне правопорушення відносно ОСОБА_1 за ч. 5 ст. 184 КУпАП складено та направлено до суду не уповноваженою на це особою, а тому даний протокол не може бути розглянутий судом і підлягає поверненню особі, яка його направила до суду для належного оформлення [189].

З урахуванням вищевикладеного, вважаємо за доцільне внести зміни до ст. 255 КупАП України у частині, що стосується надання повноважень уповноваженим посадовим особам Національної поліції на складання протоколу за невиконання рішення органу опіки та піклування, та викласти її у наступній редакції: «У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218-221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати: 1) уповноважені на те посадові особи: органів Національної поліції ... частини перша – п'ята, сьома статті 184, ... ».

У 3 розділі дослідження планується більш детально розглянути цей та інші перспективні заходи, що допоможуть ефективно здійснювати покладені на підрозділи ювенальної превенції функції, а також зменшити кількість вчинення неповнолітніми повторного правопорушення за допомогою спеціальної методики оцінки ризиків вчинення повторного адміністративного правопорушення неповнолітніми.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

3.1. Міжнародний та зарубіжний досвід адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції та шляхи його впровадження у вітчизняну доктрину

Одним із пріоритетних завдань сучасної правової системи є захист прав та інтересів дітей. Дитина не здатна самостійно захистити свої права з огляду на вік, психологічну незрілість та залежність від рішень батьків чи інших дорослих, які опікуються ними. Як наслідок – діти не завжди можуть самостійно звернутися за правовою допомогою та є емоційно вразливими.

Захист прав та інтересів дитини на належному рівні – це питання не тільки однієї держави або ж малорозвиненої держави світу. На сьогодні дана проблематика належить до глобальних проблем сучасності, у розв’язанні якої беруть участь як окремо кожна країна внутрішньо, так і глобально – міжнародні організації, співтовариства, об’єднання і т.ін. Все це викликано необхідністю зменшити та попередити правопорушення, що вчиняються дітьми та відносно дітей.

Навіть для найбільш демократичних і економічно розвинених держав характерні зростання злочинності неповнолітніх, наявність сімей з низьким життєвим рівнем, смертність дітей через недостатнє медичне обслуговування, ріст чисельності безпритульних дітей тощо [120, с. 365].

Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України відіграють важливу роль в сфері захисту прав та інтересів дитини. Тому вивчення зарубіжного досвіду адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції надасть змогу оцінити ефективність та віднайти шляхи удосконалення у даному напрямі.

Під час вивчення питання щодо діяльності поліції зарубіжних країн в сфері попередження та припинення адміністративних правопорушень, що вчиняються дітьми або відносно дітей, ми дійшли висновку, що сучасних комплексних досліджень з цього питання немає. Також дослідження з даної проблематики утруднюється тим, що поліцейська система зарубіжних держав не є ідентичною до нашої. Здебільшого питанням ювенальної превенції в зарубіжних країнах займаються державні органи ювенальної юстиції, які на сьогодні в Україні, на жаль, не створені. Тому окреслену проблематику нашого дослідження ми будемо вивчати через призму більш широкої проблематики, а саме: діяльності ювенальної юстиції, протидії та профілактиці правопорушень відносно дітей та девіантної поведінки у середовищі неповнолітнього. Тобто будемо робити акцент в рамках нашого дослідження на тих аспектах, які можуть сприяти удосконаленню адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національній поліції України.

Дослідження зарубіжного досвіду адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції в тій чи іншій мірі знайшли відображення в наукових дослідженнях Г. Терещук, О. Семерак, О. Литвинов, К. Мураненко, Ю. Гурєва, О. Навроцького, А. Дзюби, І. Кравченко, М. Дручек та ін.

Для дослідження обрано наступні країни: Франція, Данія, ФРН, Італія, США, Швеція, як приклади держав, що характеризуються ефективною політикою органів поліції щодо попередження ювенальної деліктності, а також кожна з них пройшла свій шлях розвитку (становлень), що заслуговує на увагу в полі наукових досліджень.

Розглянемо приклади існуючих ювенальних поліцейських систем у вищезазначених зарубіжних країнах.

Насамперед зазначимо, що адміністративна відповідальність, як інститут адміністративного права, у звичному для нас розумінні існує лише у країнах Східної Європи. Законодавство країн Західної Європи під адміністративною

відповідальністю розуміє дещо інші відносини ніж, наприклад, законодавство України [99, с. 108]. Так, адміністративною діяльністю в європейських країнах вважається діяльність поліцейських щодо підготовки матеріалів до розгляду справи в суді. Ще однією відмінністю між адміністративною діяльністю національних правоохоронних органів від зарубіжних країн є законодавчі акти, що регулюють їх діяльність, а також накладення санкцій на правопорушників. До прикладу, в США головним джерелом права є судовий прецедент, тому будь-які кодекси або інші види кодифікованих законів, які б регламентували діяльність правоохоронних органів, відсутні. Натомість, діяльність поліцейських регулюється так званими актами парламенту – статутами, які затверджуються щорічно, або ж регламентується судовими прецедентами.

У країнах Західної Європи адміністративну відповідальність розглядають як відповідальність органів державного управління перед громадянами. У межах кримінального права в багатьох країнах світу переслідуються не тільки злочини, але й діяння, які, згідно з українським законодавством, злочинами не вважаються. Наприклад, у праві таких країн, як Франція та ФРН чіткого розмежування між поняттям «злочин» і «адміністративне правопорушення» не існує. У французькому кримінальному праві прийнята така класифікація правопорушень: просте порушення (*contrevention*), проступок (*délit*), злочин (*crime*), якій відповідають і три види судів для неповнолітніх [99, с. 108].

Вивчення думки науковців, що досліджували французьку систему ювенальної юстиції та її організаційно-правові засади [120, 99, 202, 21, 79, 73, 44, 204] дають змогу зробити висновки, що базовими суб'єктами у Франції, що забезпечують профілактику дитячих правопорушень, є: органи поліції, органи прокуратури, ювенальні суди, органи пробації та недержавні організації.

Згідно із законодавством, поліція Франції поділяється на два види: судову та адміністративну. До завдань судової поліції, які визначені в Кримінально-процесуальному кодексі Франції, належать фіксація скоєних кримінальних

правопорушень, оформлення матеріалів кримінальних справ та передача їх на розгляд суду (під кримінальними тут треба розуміти і справи про адміністративні правопорушення, адже окремого закону про адміністративні правопорушення, на кшталт Кодексу України про адміністративні правопорушення, у Франції не існує, адміністративні правопорушення є різновидом кримінальних правопорушень і їх розгляд здійснюють виключно суди). Адміністративно-процесуальна діяльність поліції Франції відрізняється від аналогічної діяльності поліції України, адже поліція Франції не має права притягувати громадян до адміністративної відповідальності за винятком дрібних порушень правил дорожнього руху (порушення правил дорожнього руху пішоходами, недотримання правил проїзду перехресть, якщо це не створило аварійної обстановки та ін.), діяльність поліції завершується складенням матеріалів справ та направленням їх на розгляд поліцейських судів (трибуналів), що, у свою чергу, надає поліцейським більше часу займатись превентивною (профілактичною) діяльністю [113].

Цікавим фактом для дослідження є специфіка роботи органів ювенальної юстиції у Франції. Вона дещо подібна до профілактичних заходів підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Спеціальні вихователі із числа спеціалізованих навчальних закладів готують профілактичну справу, яка прямо перекладається як «громадське досьє». В цьому документі збирається повна інформація на неповнолітнього: характеристика зі школи, з місця проживання, коло інтересів, однолітки, з якими дитина спілкується як очно, так і онлайн.

У Франції функції профілактичної роботи з дітьми виконують фахівці бригад з превенції злочинності серед неповнолітніх, які є спеціалізованими підрозділами французької жандармерії. Склад бригад утворює персонал (від 5 до 7 жандармів), який має спеціальні навички комунікативного і психологічного підходу до неповнолітніх. Такі бригади займаються профілактикою ювенальної

злочинності й наданням допомоги тим дітям, які самі стали жертвами злочину або опинилися у складній ситуації. Фахівці бригад практикують самостійно або допомагають іншим підрозділам у відносинах з неповнолітніми, працюють спільно із соціальним працівником відомчої жандармерії групи «Gard» та із психологами медико-судової служби поліції. Жандарми зазначених підрозділів працюють у щільному контакті із соціальними службами округу, педагогами та адміністрацією навчальних закладів, батьками, втручаються у інциденти з приводу фактів насильства у школах, родинях; роз'яснюють фактори небезпеки комунікаційних технологій (GSM, Інтернет, соціальні мережі), вживання алкоголю, наркотиків, вчинення крадіжок, вимагання; проводять інтерв'ювання дітей, які вчинили правопорушення або стали їх жертвами, свідками, надають пояснення про хід розслідування, дають правові поради. Бригади з превенції злочинності серед неповнолітніх є атиповими підрозділами жандармерії (у діяльності інших служб превалюють репресивні методи роботи), головна місія яких полягає в тому, щоб бути уважними до молодих людей, надавати їм допомогу. Це також команда професіоналів, які допомагають батькам, часом безпорадними у зв'язку з багатофакторними проблемами, що зачіпають їхню дитину. Можна констатувати, що зазначена модель організації та завдань спеціальних підрозділів поліції є подібною до сучасного українського варіанту підрозділів ювенальної превенції [44, с. 13].

Отже, узагальнюючи результати дослідження щодо питання організації і здійснення превенції правопорушень у середовищі дитини підрозділами поліції Французької Республіки констатуємо наступне:

1) поліцейські підрозділів адміністративної поліції надають соціальні та сервісні послуги в рамках превентивної функції. В цій сфері вони наділені найбільшими повноваженнями в своїй діяльності;

2) в системі законодавства Франції відсутній кодекс про адміністративні правопорушення, а також відсутні в законодавстві такі поняття

як «злочин» і «адміністративне правопорушення». Кримінальним законодавством визначені такі категорії злочину «просте правопорушення», «проступок» та «злочин»;

3) до завдань та повноважень поліції в сфері ювенальної превенції належить інформування підлітків та їх батьків про заходи безпеки в громадських місцях, контролювання дотримання правил дорожнього руху неповнолітніми, надання допомоги дітям, проведення правовиховних занять з підлітками та профілактичних занять з ймовірними порушниками закону, надання первинної домедичної допомоги дітям та дорослим у екстрених ситуаціях та ін.

Поліцейська система Сполучених Штатів Америки (США) – одна з найменш централізованих у світі, а її організація є складною, оскільки в США нараховуються близько 40 000 поліцейських формувань, чітке ієрархічне підпорядкування між якими практично відсутнє. Також до децентралізованих поліцейських систем можна віднести ті, що діють у Великобританії та Німеччині [74, с. 206].

Дж. Стенфорд у своєму дослідженні «Започаткування судового процесу» [22, с. 206] зазначив, що історії суду у справах неповнолітніх передувє Закон про суд у справах неповнолітніх у штаті Іллінойс в 1899 році. Він називається «Про дітей покинутих, безпритульних та злочинних». Також у дослідженні Стенфорд дослідив ключові тенденції ранньої історії суду щодо неповнолітніх, починаючи із заснування окремих виправних установ для дітей у 1820-х роках і закінчуючи розвитком критичного аналізу судової практики 1930-х років.

Статут штату Іллінойс розрізняв правопорушників дітей та осіб, яким виповнилося 18 років. Проте суди початку дев'ятнадцятого століття, як правило, не робили такої різниці: діти, засуджені за злочини, і діти, які були покинуті, піддані жорсткому поводженню або просто дуже бідні, часто розміщувалися в одних і тих же установах. І злочинна поведінка, і бідність розглядалися як загроза соціальному порядку.

На сьогодні ж правовими основами діяльності поліції у США є Конституція США, Федеральний кримінальний кодекс, конституції штатів, судові прецеденти у справах, пов'язаних із діями поліції у конкретних аспектах. Ключовими нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність поліції, інших спеціалізованих органів і установ у справах дітей у США, є федеральні Акт про ювенальну юстицію (1974 р.), Акт про запобігання правопорушенням неповнолітніх (2004 р.) та ін. Система спеціалізованих органів і установ у справах дітей у США сьогодні охоплює: поліцію (понад 75% із 13 тис. відділів поліції у своїй структурі мають спеціальні служби, які займаються справами дітей або реалізують спеціальні програми у зазначеній сфері); ізолятори тимчасового утримання дітей; ювенальних прокурорів; ювенальних громадських захисників; ювенальні суди; пенітенціарні установи для дітей. Вищим органом управління у зазначеній сфері у США є Офіс ювенальної юстиції та запобігання молодіжній злочинності, який очолюється призначуваним Президентом адміністратором. На федеральному рівні діє Координаційна рада з ювенальної юстиції та запобігання молодіжній злочинності, яка очолюється Генеральним аторнеєм, і до якої входять: міністри охорони здоров'я, соціальних служб, праці, освіти; директор офісу національної поліції з контролю за наркотиками; інші державні посадовці, а також дев'ять неслужбових осіб, яких за рівними квотами призначають Президент, голови Палати представників та Сенату [99, с. 110].

Великий акцент у профілактичній діяльності американських поліцейських щодо неповнолітніх в тому, щоб здійснити максимальний профілактичний бар'єр до моменту вчинення дитиною правопорушень. Це можуть бути такі заходи: посилення захисту більш уразливих об'єктів, створення антикриміногенних умов в середовищі дитини, оснащення можливих об'єктів правопорушення засобами сигналізації, несення служби нарядами поліції у місцях дислокації можливих (ймовірних) правопорушників тощо. Перевагою даного профілактичного заходу є його ефективність та застосування як елемента

механізму розвантаження правоохоронної та судової системи від великої кількості правопорушень, що вчиняються дітьми. Недоліком таких заходів профілактики є те, що неповнолітні фактично не вчиняють правопорушення саме через перешкоди, які створює поліція, але не через внутрішнє переконання щодо законослухняної поведінки.

Британські й американські науковці акцентують на здійсненні заходів соціальної профілактики правопорушень, що активно залучають громадськість. Правопорушення сприймають як соціальну проблему, у розв'язанні якої участь має брати суспільство загалом. З-поміж завдань, що постають перед соціальною профілактикою, слід виокремити пріоритетні: поліпшення соціальних умов життя; посилення ролі соціальних інститутів; розширення можливостей для здобуття освіти, гідного працевлаштування, відпочинку [56, с. 220].

Проблемою для сучасного суспільства є роз'єднаність його членів. У великих містах люди часто не знають своїх сусідів, не спілкуються один з одним за місцем проживання. Тому британські та американські вчені припустили, що об'єднання громадян за місцем проживання (під'їзду, будинку, двору, міста тощо) з метою підтримки чистоти, порядку на своїй території та гарантування безпеки своїх членів дозволить знизити рівень правопорушень. Такий вид профілактики отримав назву «профілактика за допомогою громадськості». Активну участь в організації профілактичної діяльності об'єднань громадян беруть працівники поліції. Вони надають громадянам консультативну та практичну допомогу. Найпоширенішими формами цього виду профілактики є реалізація програм «сусідська взаємодопомога», «зупини злочинця» тощо [65, с. 94].

Тобто за допомогою соціальної профілактики поліцейські з одного боку здійснюють виховання неповнолітнього, з іншого – здійснюють залучення громадськості до питань неповнолітніх.

Досліджуючи заходи і засоби профілактики адміністративних правопорушень поліцейських США можемо зазначити, що державою та правоохоронними органами впроваджується велика кількість програм для малолітніх дітей та підлітків. Для застосування певної програми або профілактичного заходу поліцейські враховують чи належить дитина до так званої групи ризику. Факторами ризику можуть бути: неналежні умови проживання, вчинення правопорушень одним із батьків дитини, проживання в районі з високим криміногенним рівнем тощо.

Сучасна превентивна практика закордонних країн характеризується наявністю багатьох різноманітних програм, спрямованих на попередження правопорушень. Серед них важлива роль відводиться заходам профілактики правопорушень серед неповнолітніх, у тому числі заходам ранньої профілактики протиправної поведінки неповнолітніх. Закордонні вчені вважають, що успіх усієї профілактичної діяльності багато в чому залежить від ефективності профілактики правопорушень серед неповнолітніх. Залежно від об'єкта профілактичного впливу всі закордонні програми можна умовно поділити на такі групи: програми, спрямовані на укріплення сім'ї покликані усунути або послабити дію сімейних факторів ризику; програми, спрямовані на усунення шкільних факторів ризику, підвищення рівня шкільної освіти тощо; програми спеціальної профілактики злочинів та інших правопорушень серед неповнолітніх, спрямовані на профілактику протиправної поведінки неповнолітніх, а також профілактику рецидиву з боку неповнолітніх, що вже вчиняли правопорушення. При здійсненні цих програм використовуються різноманітні форми контролю і нагляду за неповнолітніми з девіантною поведінкою, а також каральні методи до неповнолітніх, які порушують вимоги, що висуваються до них [6].

Для профілактики правопорушень поліція США застосовує такі програми:

– «DARE» («Drug Abuse Resistance Program») – це освітня програма, спрямована на протидію зловживанню наркотиками, залучення дітей до вчинення злочинів та агресивної поведінки. Вона була заснована у Лос-Анджелесі в 1983 році як спільна ініціатива глави поліції Лос-Анджелеса Деріла Гейтса та Об'єданого шкільного округу Лос-Анджелеса. Метою програми є ознайомлення учнів офіцерами поліції із курсом профілактики споживання наркотиків. Дана програма на сьогодні використовується рідше. У 2009 році програму DARE змінили на навчальну програму «Keepin'it REAL»;

– «Keepin'it REAL» – це програма профілактики вживання наркотиків у середній школі для зниження вживання алкоголю та наркотиків. Основні зміни, які відбулися – це зосередження програми виключно на протидії зловживанню наркотикам та алкоголю. Програма розроблена з урахуванням аспектів європейсько-американської, мексикансько-американської та афроамериканської культури, інтегрованих з культурною розповіддю та виконанням;

– «Truancy and Disaffected Pupils Programmer» – програма, спрямована на зменшення кількості прогулів та негативного ставлення учнів до вимог шкільної дисципліни. Її змістом є заходи, зорієнтовані на покращення контролю за присутністю учнів у школі; запобігання шкільному хуліганству, булінгу; робота з дітьми, які безпідставно не відвідують школу; організація тренінг-програм для вчителів з метою оволодіння ними спеціальними методами впливу на девіантну поведінку дитини; виховна робота з батьками [60, с. 161];

– «Olweus Bullying Prevention Program» (BPP) – програма запобігання булінгу, яка розроблена для учнів початкової, середньої та молодшої школи (учнів віком від п'яти до п'ятнадцяти років). У даній програмі беруть участь усі учні, а також учні, які є кривдниками або є об'єктами знущань;

– Student Transition and Recovery (STAR) Program: An Evaluation Report – охоплює учнів середньої школи, які ризикують потрапити до системи

ювенальної юстиції. Програма нагадує військову операцію, яка вимагає від студентів звіту на одному з трьох треків різної тривалості;

– Big Brothers Big Sisters of America (BBBSA) – за допомогою даної програми наставництва для молоді поліція та інші неурядові організації сприяють позитивному розвитку молоді США, а також підвищують самооцінку, таким чином зменшуючи правопорушення. Програма BBBSA вперше реалізована в місті Даллас у 2017 році. Програма була створена як спосіб налагодити стосунки між мешканцями та офіцерами. Ця програма об'єднує поліцейських та дітей, які здебільшого походять з бідних чи неповних сімей або мають батьків-в'язнів. Завдяки цій програмі на сьогодні в США існує вже 1090 об'єднань поліцейських з молоддю в районах, які вони патрулюють.

Виконуючи завдання забезпечення прав і свобод дитини та здійснюючи превентивну діяльність поліція, інші спеціалізовані органи і установи у справах дітей у США уповноважені використовувати різнопланові заходи впливу, зокрема, адміністративного. Як і в Україні, у більшості штатів США законодавчо встановлено відповідальність батьків за вчинення дітьми протиправних діянь. Так, за законодавством штату Арканзас до батьків дітей, які не відвідують школу, застосовуються штрафи; у штаті Флорида передбачено кримінальну відповідальність батьків, якщо їхня дитина скористається зброєю, яку дорослі залишили у доступному місці; у більшості штатів діють норми про втрату права на отримання державної допомоги сім'ям, якщо дитина втягнена у споживання або продаж наркотиків. Як захід первинної превенції у багатьох штатах застосовується заборона у нічний час появи дітей на вулицях, в громадських місцях [99, с. 110].

Отже, вивчення зарубіжного досвіду діяльності поліції США у сфері профілактики адміністративних правопорушень дозволило зробити такі висновки:

1. Перевагою поліцейської системи США щодо профілактики дитячих правопорушень вчені вважають впровадженням заходів ранньої профілактики.

Поліцейські працюють з дітьми починаючи з дошкільного віку, а також обирають необхідні профілактичні заходи залежно від того, до якої «групи ризику» відноситься дитина.

2. Пріоритетними теоріями у сфері превентивної діяльності для американських кримінологів є теорія первинної превенції, спрямована на усунення зовнішніх факторів сприяння правопорушенням, та теорія ситуаційності правопорушень – припущення того, що більшість правопорушень мають ситуаційний характер і вчиняються у результаті певного збігу обставин та умов, які стимулюють та провокують особу на їх вчинення. Відповідно, найефективнішим напрямом молодіжної превенції вважається своєчасне усунення криміногенних чинників та створення антикриміногенних умов, за наявності яких правопорушник відмовляється від своїх намірів [79, с. 110-111].

3. Адміністративно-правові профілактичні заходи поліції направлені на ліквідування всіх факторів та причин, що можуть спонукати до вчинення правопорушень дітьми.

4. Превенція правопорушень у середовищі дитини є у США окремим видом діяльності держави. Зазначений вид діяльності реалізується комплексно, тобто здійснюється на федеральному рівні та на рівні штатів; передбачає здійснення заходів загально-соціального, матеріально-економічного, освітньо-виховного характеру; реалізується на основі довгострокових масштабних програм корекції та втручання; суб'єктами її здійснення є державні (поліція, соціальні служби, заклади освіти) та недержавні (волонтери, муніципальні заклади) органи і установи [60, с. 160].

5. Характерною рисою адміністративно-правового регулювання діяльності поліції, інших спеціалізованих органів і установ у справах дітей у США є його спрямування переважно на виправлення поведінки дитини та осіб із її середовища, а не на каральні заходи [92, с. 55].

6. Специфічною особливістю діяльності поліції США є формування відносин між поліцією та громадянами у формі довірчих відносин. Для зменшення злочинності поліцейські застосовують профілактичні моделі типу «старший брат», «старша сестра». Це психологічний прийом, який дозволяє дитині сприймати поліцейського не в якості наглядача чи контролера, а в якості близької особи, якій можна довірити свої проблеми, звернутися про допомогу тощо.

7. Адміністративна діяльність поліції США у середовищі дитини спрямована на недопущення конфліктних ситуацій у сім'ї. Поліцейські можуть здійснювати заходи профілактики відразу як з дитиною, так і з батьками дитини. Поліція Америки має позитивний досвід в реалізації такої профілактики. Це обумовлене наступним: 1) наявність достатньої кількості програм, які спрямовані на зміцнення та задоволення індивідуальних потреб саме цієї сім'ї; 2) зосередження на багатофакторному (комплексному) підході та охоплення дітей з віку раннього дитинства.

Щодо структури системи органів поліції у ФРН, то вона має два рівні: федеральний та земельний (суб'єктів федерації). У деяких землях (Нижня Саксонія, Північна Рейн-Вестфалія, Саарланд, Шлезвінг-Гольштейн та ін.) поліція є державним органом, у інших (Баварія, Гессен та ін.) – муніципальною установою. Кожна з 16-ти земель ФРН регламентує діяльність поліції на основі власного законодавства: так, для поліції Баварії основним законодавчим актом є Закон «Про завдання і повноваження Баварської державної поліції» (1990 р.); для поліції Бранденбургу – це Закон «Про організацію поліції федеральної землі Бранденбург» (1990 р.); для поліції Саксонії – Закон «Про поліцію вільної Землі Саксонія» (1994 р.) тощо.

Загальнодержавний рівень органів поліції у ФРН охоплює: 1) поліцію охорони громадського порядку (її підрозділами є охоронна поліція, кримінальна поліція, поліція готовності); 2) поліцію бундестагу. На земельному рівні останню

замінює поліцейська адміністрація. Структурні особливості поліції земель залежать від традицій, історичних умов, матеріально-фінансових можливостей адміністративно-територіальних утворень тощо [15, с. 117].

Отже, це дає підстави зробити висновки, що ФРН – це держава з федеративним устроєм, а тому які закони та заходи превенції використовують поліцейські залежить від території (федеративної землі) де вони знаходяться.

Відповідно до федерального Закону про захист від насильства в сім'ї (Gewaltschutzgesetz, 2002 р.), здійснення оперативного та адміністративного втручання у випадку домашнього насильства проти дитини покладається на поліцію. Протидія домашньому насильству у ФРН здійснюється з урахуванням наступних вимог: 1) поліція повинна реагувати завжди захищаючи інтереси потерпілої сторони (дитини); 2) суди мають розглядати відповідні матеріали максимально оперативно; 3) жертвам домашнього насильства гарантується кваліфікована психологічна допомога; 4) особа-агресор, крім несення юридичної відповідальності, зобов'язана пройти курс соціально-психологічної корекції; 5) за агресором на визначений строк встановлюється електронне спостереження та заборона не тільки перебування, але і наближення до помешкання, де проживає жертва [3, с. 166].

Особливістю діяльності підрозділів, які відповідають за профілактику правопорушень у Німеччині, є так звані «ювенальні поліцейські», які відносяться до системи органів ювенальної юстиції. Пріоритетним засобом покарання та виховання неповнолітніх порушників є застосування громадського виховання та медіації (відновне правосуддя).

Поліцейська система Данії частково має схожі елементи структури та організації Національної поліції України. Так, в Національна поліція Данії являє собою найвищий правоохоронний орган, а також ланку, що пов'язує Міністерство юстиції та поліцейські відділки. Згідно даних офіційного сайту поліції Данії [126] структуру поліції складають: поліцейські відділки,

адміністративна група (управління персоналом, відділ працевлаштування, центр кадрового відділу, відділ загальнонаціональної стратегії поліції), відділ кібербезпеки, відділ боротьби в сфері фінансових злочинів, секретаріат управління, відділ загальних злочинів, відділ аудиту, відділ розвідки, комісія у справах неповнолітніх.

Комісія у справах неповнолітніх є незалежним дорадчим органом, який допомагає запобігати вчиненню правопорушень та злочинів серед неповнолітніх. Однією з основних функцій комісії у справах неповнолітніх є індивідуальні профілактичні заходи за місцем проживання для дітей, які перебувають у групі ризику, та молодих людей віком від до 10 до 17 років. Заходи профілактики визначаються та здійснюються на основі оцінки того, якого дитина віку та залежно від її психофізіологічних особливостей. Це забезпечується шляхом індивідуальної бесіди як з дитиною або підлітком, так і з його батьками.

Комісія у справах неповнолітніх призначається на постійній основі у всіх поліцейських відділках Данії. Вона складається із судді, який головує на зібранні, муніципального члена та поліцейського. Тобто, розглядаючи справу про неповнолітнього правопорушника комісія здійснює як загальний розгляд справ, так і займається справами, що стосуються соціальної підтримки дітей та молоді, а також здійснює профілактичні заходи за допомогою професійних знань поліції в галузі профілактики правопорушень. Секретаріат комісії, який планує справи, готує засідання ради та загалом підтримує роботу ради, закріплений за національною поліцією, але діє незалежно від іншої роботи поліції.

Діяльність комісії у справах неповнолітніх регулярно висвітлюється у ЗМІ. Комісія визначає соціальні профілактичні заходи, які можуть якнайкраще протидіяти повторному вчиненню правопорушень та злочинів, що вчиняються дітьми або підлітками. Комісія також розглядає такі справи про злочини, що вчиняються дітьми та підлітками, які передбачають кримінальну

відповідальність у вигляді ув'язнення. Якщо дитина чи підліток підозрюється в іншому серйозному злочині, який передбачає кримінальну відповідальність у вигляді ув'язнення, і в той же час неповнолітній оцінюється як той, хто може повторно вчиняти небезпечні або інші серйозні злочини.

Згідно законодавства Данії небезпечний злочин – це, наприклад, насильство, загроза застосування насильства, зґвалтування тощо, вимагання та грабіж. Інший серйозний злочин – це крадіжки зі зломом, шахрайство, вандалізм за обтяжливих обставин, підпали, викрадення автомобілів, продаж наркотиків та порушення законів про зброю [126].

Вивчення питання організації і здійснення профілактики правопорушень і злочинів, що вчиняються дітьми в Данії дозволило констатувати наступне:

1. Заходи профілактики, що здійснюються комісією у справах неповнолітніх ґрунтуються на індивідуальній оцінці ризику чи здатна дитини вчиняти повторне правопорушення, чи піддається вона профілактичній корекції. При оцінці ризиків можуть враховуватись як індивідуальне, сімейне середовище, так і зовнішнє середовище дитини.

2. До складу Комісії у справах неповнолітніх входять судді, співробітники поліції, які володіють професійними знаннями у сфері профілактики правопорушень, та муніципальні службовці, які мають досвід роботи щодо соціальної підтримки дітей та молоді. Члени комісії призначаються за рекомендацією Національної ради юстиції, Національної поліції та Національної асоціації місцевих органів влади. Члени комісії є незалежними. Голова та заступники голови комісії обов'язково є суддями. Під час обрання заходів профілактики також може залучатися дитячий експерт (психолог).

Таким чином, ми розглянули заходи так званої індивідуальної профілактики, яку здійснюють поліцейські спільно з іншими органами.

Щодо заходів загальної профілактики, то прикладом таких заходів у Данії є місцева співпраця між школами, поліцією та соціальною службою (School,

Social workers, Police-SSP). Така співпраця організована на 3 рівнях: політико-стратегічному, координаційному та реалізаційному [124].

Політико-стратегічний рівень співпраці включає керівників поліції, мерів міст та інших стратегічних партнерів на регіональному та місцевому рівні. На цьому рівні визначаються щорічні стратегії співпраці та плани дій для попередження правопорушень дітьми. Координаційний рівень організований у місцевих радах, що складаються з керівних осіб/координаторів від місцевої влади та місцевої поліції. На цьому рівні поліція з владою виконують та координують завдання до підлеглих структур. Реалізаційний рівень складається з місцевих фахівців зі шкіл, поліції, соціальних працівників, які регулярно зустрічаються у школах, моделюючи так звану «тісну співпрацю» або ще їх називають «старший брат», «старша сестра» для профілактики дитячих правопорушень.

Система SSP була започаткована в 1977 році, коли Датська рада із запобігання злочинності створила Центральний комітет SSP. В даний час переважна більшість місцевих органів влади створила коаліцію SSP, яка може бути організована по-різному в містах. Система SSP в останні роки була доповнена новими аналогічними міждисциплінарними структурами, такими як: SSD-система (співпраця між соціальними службами, школою, охороною здоров'я та дитячим садком) та SSP+ (місцева співпраця SSP розширилася до молоді віком від 18 до 25 років) [177].

Мета та практичні завдання системи SSP. Співпраця SSP спрямована на виявлення факторів ризику та причин правопорушень й злочинів, що вчиняються малолітніми та підлітками. Окрім цього, дана система включає аналіз факторів та причин, що призводять до дитячих правопорушень, що називається превентивна перспектива. Ще одним важливим пунктом системи SSP є створення безпечного середовища дитини.

Суть системи співробітництва SSP полягає в тому, що ефективність роботи щодо профілактики правопорушень підвищується за рахунок обміну

інформацією між експертами та фахівцями в кожній сфері. Таким чином, метою співпраці SSP є створення, впровадження та підтримка так званої «місцевої мережі» (школа – поліція – соціальні служби) з ефективним профілактичним впливом на повсякденне життя дітей.

Поліція та соціальні служби здійснюють такі профілактичні заходи у шкільному середовищі: загальні профілактичні дії, визначені (конкретні) профілактичні заходи, індивідуально-орієнтовані заходи.

Загальні профілактичні дії. На практиці загальна профілактична дія спрямована на групи молоді, в яких не було виявлено ознак злочинної поведінки. Інструментами поліцейських на даному етапі профілактики є уроки поведінки у школах і молодіжних клубах. Також заходами загальної профілактичної дії, що здійснюється поліцією спільно з соціальною службою можуть бути: розважальні заходи, такі як спорт та інші види дозвілля; допомога у виконанні домашніх завдань; центри дозвілля у вразливих житлових районах; тощо.

Визначені (конкретні) профілактичні заходи. Дані заходи системи SSP направлені на дітей, які виявляють ознаки зневаги до законів Данії та схильні до вчинення правопорушень. Окрім загальних засобів превентивних дій, визначені (конкретні) профілактичні заходи можуть також включати спеціальні проєкти, що розширюють можливості для розробки та тестування цільових методів, які можуть забезпечити нову передову практику.

Індивідуально-орієнтовані заходи. Ці зусилля націлені на дітей та молодих людей, які вже скоїли злочини. Ціль полягає в тому, щоб перешкодити їм продовжувати злочинний шлях, часто за допомогою спеціальних заходів звернення. Одним із використовуваних методів можуть бути відвідування вдома, щоб скласти враження про навколишнє середовище. Таким чином, може бути встановлений сімейний план подальшого профілактичного процесу. У цілому нині індивідуально-орієнтовані зусилля можна охарактеризувати як профілактику рецидивів.

Отже, можемо сказати, що система співробітництва SSP – це програма, за якою офіцери поліції ведуть спеціальні курси серед неповнолітніх, спрямовані на запобігання вчинення ними злочинів та боротьбу з наркоманією. Їх основною метою є встановлення позитивних відносин із підлітками. Також поліцією, спільно із вчителями шкіл, працівниками соціальної сфери, проводиться робота з так званими «складними підлітками», які більшу частину свого життя проводять на вулиці, у яких проблеми в родині, які раніше вчиняли правопорушення тощо. Працівники поліції практикують модель «старший брат» або «сестра», тобто кожен поліцейський ходить по виділеній йому ділянці і проводить профілактичну роботу з дітьми. Дитина може завжди звернутись до нього за допомогою як до старшого брата або старшої сестри [124].

Нетиповою й дещо відмінною є система ювенальної юстиції в Швеції. У цій країні відсутні ювенальні суди, що пояснюється профілактичною та соціально-реінтеграційною спрямованістю систем ювенальної юстиції. Значна частина справ за участю неповнолітніх вирішується, не потрапляючи до суду, а головним завданням ювенальної юстиції в цій країні є примирення сторін і відшкодування збитків. Враховуючи, що в Швеції відсутні ювенальні суди, основними суб'єктами, які відіграють важливу роль на державному рівні й займаються захистом прав неповнолітніх, є поліція, соціальна служба та її працівники. Варто також зазначити, що ці суб'єкти повинні працювати в тандемі. У відділеннях поліції є соціальні відділи роботи з неповнолітніми, де працюють соціальні працівники, які представляють соціальну службу в поліції. Вони є абсолютно незалежними від поліції. Соціальний працівник має на меті здійснювати профілактику й запобігання подальшим правопорушенням неповнолітнього. Учасниками ювенальної юстиції в Швеції є й прокурори, які отримують справу за участю неповнолітнього після попереднього розслідування. Прокурор, користуючись своїми повноваженнями, може закрити справу (якщо недостатньо доказів або правопорушення є незначним); звільнити

неповнолітнього від відповідальності (якщо порушник визнав свою провину та відшкодував збитки); передати справу до звичайного суду загальної юрисдикції [113, с. 88].

Отже, як бачимо, основним інструментом боротьби з правопорушеннями, що вчиняються дітьми у Швеції, вважають профілактику правопорушень.

Основними способами протидії ювенальній злочинності є широке залучення громадян до розроблення та запровадження відповідних програм і заходів. Державні органи розробляють лише національну програму запобігання злочинності, а локальні програми є справою самих громадян. Так, у Швеції за підтримки держави започатковане нічне патрулювання міст. Дорослі, інколи з представниками адміністрації, обходять місця, де збирається молодь, створюючи атмосферу контрольованості ситуації та захисту підлітків, які цього потребують. Кожний патруль складається з 3-5 осіб, має у своєму розпорядженні мобільний зв'язок, щоб у разі бійки чи іншого серйозного інциденту зв'язатися з поліцією та соціальними службами [36, с. 454-458].

Швеція є однією з держав, в якій на високому рівні реалізується «соціальний нагляд» як механізм самоконтролю громадянами за дотриманням законодавства.

У 2011 році Уряд Швеції визначив завдання для Національної поліцейської ради створити «групи соціальної дії». У такий спосіб Національна поліція мала ініціювати пілотний проєкт, розрахований на дітей та молодь, які знаходяться під загрозою розвитку кримінального способу життя. Пропозиції щодо складу таких груп поліція надає соціальній службі, за якою залишається остаточне право на визначення потенційних учасників груп соціальної дії. Робота з учасниками групи передбачає їх добровільну згоду та бажання участі у проєкті. Заходи включають системну профорієнтаційну роботу з учасниками проєкту, надання консультування, правової та соціальної допомоги, залучення до громадських заходів, надання медичної та психологічної допомоги [25, с. 31-35].

Особливістю діяльності поліції Швеції щодо профілактики правопорушень у середовищі дитини є протидія злочинам та правопорушенням відносно неповнолітніх в інтернет середовищі. Також поліцейські повинні володіти психологічними знаннями, адже поліція Швеції частково перебирає на себе функції психолога

Отже, можемо зазначити, що шведська модель діяльності підрозділів ювенальної превенції відрізняється від поліцейських систем вищерозглянутих країн. Основні функції щодо запобігання злочинності серед неповнолітніх і боротьбі з нею належать громадськості та соціальним працівникам.

В Італії функціонування системи профілактики правопорушень, що вчиняються неповнолітніми, регулюються Департаментом ювенальної та громадської юстиції. У кожному територіальному центрі Італії діють Центри правосуддя для дітей. До структури Управління входять управління соціального обслуговування дітей, виправні установи для неповнолітніх, Управління у справах дітей, поліцейські відділи, освітні громади.

Упродовж багатьох років Державна поліція Італії просувала численні ініціативи щодо захисту дітей, у тому числі завдяки створенню Управлінь у справах неповнолітніх, що призвело до підписання важливих меморандумів про взаєморозуміння між управлінням поліції, провінціями, муніципалітетами та судами у справах неповнолітніх. Проекти та угоди щодо захисту дітей та надання їм допомоги у їх розвитку також були запущені з іншими установами та організаціями, які займаються боротьбою з насильством та жорстоким поведінням з дітьми.

Так, до прикладу, у березні 2001 року за погодженням з Міністерством освіти та Італійським комітетом ЮНІСЕФ був започаткований проєкт «Поліцейський: твій друг», щоб розповісти дітям про законність та сприяти зростанню поінформованості людей про найближчу поліцію. Проєкт, у якому беруть участь багато італійських шкіл, включає відвідування дітьми відділень

поліції, зустрічі у школах та розповсюдження інформаційних матеріалів. Серед іншого, брошура з карикатурами та порадами, які допомагають дітям захистити себе в ситуаціях ризику, що спонукає до діалогу з вчителями, батьками, поліцейськими.

Важливою ініціативою стало підписання 16 травня 2001 року меморандуму про взаєморозуміння між Департаментом громадської безпеки та ЮНІСЕФ щодо реалізації спільних проєктів із захисту дітей. Зокрема, угода передбачає низку спільних ініціатив щодо повної реалізації, зокрема й Італією, Конвенції ООН про права дитини. Серед заходів, що проводяться Міжміністерським комітетом боротьби з педофілією (CICLOPE), який об'єднує 11 міністерств, що координуються міністерством рівних можливостей, у жовтні 2002 року була активована служба екстреної допомоги «114», якою керує Telefono Azzurro (повідомлення про небезпечні ситуації для дітей та підлітків) [125].

Ще один проєкт італійської поліції – «Поліцейський потоваришував з дітьми». Цей проєкт розроблений Міністерством внутрішніх справ, Департаментом громадської безпеки за погодженням з Міністерством народної освіти та Італійським комітетом ЮНІСЕФ для поширення культури законності та соціальної солідарності. Суть програми – сприяння для дітей 8-11 років розумінню концепції «поліції близькості». Наприклад, поліцейські можуть супроводжувати дітей до школи та говорити про свої потреби. Дітям також організують відвідування поліцейських діляниць з гідом, щоб безпосередньо ознайомитися із завданнями поліцейських.

Отже, здійснивши дослідження питання адміністративної діяльності підрозділів поліції вищезазначених зарубіжних країн в сфері захисту прав дітей, виокремимо такі особливості:

1. Структура поліції передбачає поділ на муніципальну (місцеву) та загальнонаціональну. Муніципальна (місцева) поліція є низовою ланкою в структурі поліції країн та переважно виконує функції превенції, тобто здійснює

адміністративну діяльність. Поліцейські підрозділів, які виконують функції ювенальної превенції, переважно відносяться до місцевої поліції.

2. Профілактичні заходи щодо попередження правопорушень, що вчиняються дітьми, як правило здійснюються поліцією спільно з соціальними службами та освітніми закладами. Правоохоронні органи зарубіжних країн це аргументують комплексним професійним підходом до особистості дитини (Данія, Італія, Швеція).

3. Заходи профілактики, що здійснюються поліцією, у більшості випадків адміністративної діяльності поліції у сфері захисту прав та свобод дитини, застосовується відповідно до певних особливостей дитини, її сім'ї, оточення тощо. Тобто, посилення профілактичних заходів або ж проведення індивідуальних заходів профілактики не є обов'язковим наслідком лише уже вчиненого правопорушення. Практикою досліджених зарубіжних країн є так звана стратегічна профілактика, яка направлена на використання всіх можливих заходів для попередження правопорушень.

4. Сучасними напрямками досліджених країн в адміністративній діяльності поліції щодо профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми є: 1) широке застосування аналізу факторів та причин, що призводять до дитячих правопорушень (превентивна перспектива); 2) високий акцент на експертності поліцейських та інших фахівців, які займаються профілактикою адміністративних правопорушень, що вчиняються дітьми; 3) досить ефективним механізмом в профілактиці адміністративних правопорушень, що вчиняються дітьми та відносно дітей (зокрема, за неналежне виконання батьками свої обов'язків) є законодавчо врегульований соціальний контроль громадян.

5. Однією з провідних діяльностей поліції ювенальної превенції визначається стратегічна співпраця та довгострокові плани дій для попередження правопорушень дітьми як на загальнонаціональному, так і на місцевому рівні.

6. Для оволодіння спеціальними навичками комунікативного і психологічного підходу до неповнолітніх поліцейські повинні володіти психологічними знаннями.

На нашу думку, організація роботи підрозділів поліції Данії в сфері превенції ювенальної деліктності схожа на діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, тому заслуговує на подальше дослідження для перейняття досвіду, який доцільно впровадити в Україні.

Таким чином, до основних засад адміністративної діяльності ювенальної поліції та інших органів і установ у справах дітей зарубіжних держав, реалізація яких може бути доцільною в Україні, слід віднести:

- формування позитивного іміджу дитини в її середовищі незважаючи на вчинені нею правопорушення у минулому (охорона та захист поліцейськими й іншими органами позитивного іміджу дитини в її середовищі, якщо дитина виправилась);

- застосування поліцейськими програм або профілактичних заходів залежно від того, чи відноситься дитина до групи ризику (при оцінці ризиків можуть враховуватись як внутрішні фактори – сімейне середовище, неналежні умови проживання, вчинення правопорушень одним із батьків дитини, так і зовнішні – негативне навколишнє середовище дитини, друзі та знайомі, що вчиняють правопорушення або вживають наркотики або ж проживання в районі з високим криміногенним рівнем тощо);

- формат профілактичних заходів у формі соціальної опіки (працівники поліції проводять заходи спільно з психологами, соціальними працівникам відносно потреб дитини та одночасно працюючи з сім'єю дитини);

- взаємодія ювенального поліцейського і дитини починається з раннього віку для формування позитивного сприйняття поліцейського в цілому не як карального, а сервісного органу;

– стратегічний напрям підрозділів постійно оновлюється на основі аналізу факторів та причин, що призводять до дитячих правопорушень.

Важливим аспектом імплементації та впровадження досвіду зарубіжної країни в діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції є глибоке вивчення соціальних потреб, діяльності системи організації державних органів і установ у сфері превенції ювенальної деліктності, систему освіти, систему законодавства та ін.

Для успішної реалізації позитивного зарубіжного досвіду рекомендується поетапне та поступове внесення змін, або ж, наприклад, застосовування новел методом пілотного проєкту в одній з областей чи місті. Така методика дає можливість проаналізувати дієвість змін, не зашкодивши правовій системі, державним органам тощо. Кожна держава пройшла свій шлях розвитку та становлення, що відображається в унікальності культури, правової свідомості та світосприйняття.

Отже, відзначаючи важливість вивчення зарубіжного досвіду роботи ювенальної поліції та дотичних до захисту прав та інтересів дітей, установ та організацій, наголошуємо на необхідності вивчення питання запровадження в Україні окремих напрямів адміністративно-правового регулювання їх діяльності, зокрема, у сфері профілактики вчинення неповнолітніми адміністративних правопорушень, а також розробка та впровадження нових, ефективних форм та методів профілактики.

Разом з тим, запроваджувати новітні методики необхідно з урахуванням національних особливостей в усіх сферах життя суспільства.

3.2. Напрями удосконалення правових засад та процедурних форм адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції

Всебічна охорона прав та інтересів дитини є головним завданням підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, адже починаючи від народження до 18 років дитина проходить шлях формування себе як повноцінного члена суспільства та майбутнього громадянина держави. Тому на сьогодні завданням правових та законотворчих інститутів є удосконалення та забезпечення соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов та гарантій для психофізичного, інтелектуального та культурного розвитку дитини, забезпечення їй захисту її прав та законних інтересів. Визначення напрямів удосконалення та норм законодавства адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України буде сприяти ефективній роботі підрозділу та поліції взагалі, а також посиленню захисту прав дітей нашої держави.

Дослідження діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України засвідчило насамперед відсутність стратегії або ж концепції розвитку. Тому має місце точка зору, що ефективна діяльність підрозділу та, як наслідок, щаслива дитина, права та інтереси якої належно захищені (забезпечені), є результатом комплексного, системного взаємозв'язку підрозділу ювенальної превенції з іншими органами та установами в сфері захисту прав дитини, як на місцевому, так і на національному рівні.

Отже, ефективна адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції будується на наступних принципах: 1) принцип концепційного розвитку. Наша поліцейська система зіткнулася з негативними аспектами, які існували ще до реформи поліції – це показники роботи або, інакше кажучи, статистичні дані, які слугували і показником ефективності, і планом діяльності. Але планування діяльності практичних підрозділів повинно

відштовхуватись не лише від результатів роботи, тобто від внутрішніх факторів, але й від зовнішніх, тобто орієнтуватися на програму розвитку Національної поліції; 2) принцип ефективності законодавства. Приведення у відповідність національного законодавства до міжнародних договорів та угод, а також внесення змін та пропозицій до чинного законодавства з метою подолання нерегульованості правовідносин та «прогалін» у законах; 3) принцип законотутливості підрозділів ювенальної превенції. Вміння та здатність підрозділу ювенальної превенції реагувати на зміни в законодавстві, суспільстві тощо; 4) принцип максимальної взаємодії. Для оптимізації діяльності підрозділів та ефективного захисту прав неповнолітніх необхідно активно співпрацювати з іншими підрозділами Національної поліції, органами влади, громадськими організаціями та іншими недержавними установами, що допоможуть оптимізувати роботу та вирішити проблеми в даній сфері. Тільки ґрунтуючись на даних принципах можливе подальше удосконалення діяльності підрозділів, яке сприятиме реальним ефективним результатам.

Таким чином, окреслимо основні напрями удосконалення, які доцільно впровадити у діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України:

1. Розробка та утвердження концепції (стратегії) розвитку підрозділів ювенальної превенції Національної поліції в новому форматі. Після реформування органів поліції та створення підрозділів ювенальної превенції постало питання про визначення та обрання нового курсу для цих підрозділів. Для успішного та ефективного виконання покладених обов'язків на підрозділи ювенальної превенції потрібна концепція нового формату, адже створивши новий орган в системі поліції все ж існують відголоски неефективних старих методів організації та виконання так званих «поставлених задач керівництва».

Тому розробка та утвердження стратегії саме для підрозділів ювенальної превенції збільшить ефективність діяльності поліцейських, посилить захист прав

та інтересів дітей, а також надасть змогу координувати дії підрозділів, проводити моніторинг діяльності та обирати напрями роботи. Адже неможливо удосконалювати й рухати вперед поліцейську систему без поставлених чітко цілей перед кожним поліцейським підрозділу.

Слід зазначити, що розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 1023-р схвалено Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року [175]. Дана стратегія складається із заходів щодо удосконалення організації та діяльності підрозділів Національної поліції та закріплених відповідальних органів за їх виконання.

На наш погляд, недоліком даної стратегії є те, що заходи щодо підрозділів ювенальної превенції, що вказані в стратегії, лише дотично розкривають можливості всього органу, а отже, можемо стверджувати, що концепція розвитку, представлена МВС, повністю та всебічно не забезпечує розвиток, належну взаємодію та ефективність роботи підрозділів з іншими державними та недержавними установами у сфері захисту прав дитини.

Необхідне створення власної стратегії розвитку, яка б допомогла суспільству та державі сприймати права та інтереси дитини як найвищу соціальну та загальнонаціональну цінність, зменшувати ювенальну деліктність, розширювати та поглиблювати зміст законодавства в сфері захисту прав дітей.

Також необхідною умовою розроблення та затвердження прогресивної концепції чи стратегії розвитку є залучення представників громадських організацій, представників територіальних громад, інших дотичних державних і недержавних інституцій в розробленні та утвердженні плану заходів з урахуванням потреб кожного регіону. Важливо, щоб концепція чи стратегія також містила і шляхи досягнення та отримання результату. Експерти, які беруть участь в її створенні, повинні відразу розробити механізми реалізації та закріпити відповідальних осіб.

Основними векторами плану заходів Стратегії (концепції) повинні бути виділені аспекти, що забезпечуватимуть ефективність в усіх напрямках. До таких можемо віднести:

1) розроблення програм нового формату співпраці поліції із закладами освіти, враховуючи всі сучасні виклики (наприклад, під час дії правового режиму воєнного чи надзвичайного стану);

2) розроблення законопроекту про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення;

3) розроблення механізмів ранньої профілактики ювенальної деліктності; взаємодії з міжнародними організаціями з питань реформ у сфері ювенальної юстиції та захисту прав дітей в Україні, зокрема з питань реалізації спільних проектів та вдосконалення законодавства;

4) проведення бінарних занять працівниками ювенальної превенції у закладах освіти з питань безпеки дітей в інформаційному просторі, сприяння підвищенню рівня знань щодо вимог Конвенції ООН про права дитини, протидії булінгу, іншим формам жорстокого поводження та домашнього насильства щодо дітей, протидії злочинам і правопорушенням, удосконалення алгоритмів дій у складних життєвих обставинах, а також основ безпеки життєдіяльності дитини;

5) нормативно-правове удосконалення та врегулювання впровадження методики ювенальної превенції у сфері діяльності органів поліції;

Ще одним важливим аспектом в удосконаленні адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції є переформатування здійснення профілактичних заходів. Так, вивчаючи зарубіжний досвід застосування профілактичних заходів, можемо зробити висновки, що основний акцент поліцейських схожих підрозділів на наші підрозділи ювенальної превенції здійснюють у формі соціальної опіки (працівники поліції проводять заходи спільно з психологами, соціальними працівникам відносно потреб дитини та

одночасно працюючи з сім'єю дитини), взаємодія ювенального поліцейського і дитини починається з раннього віку для формування позитивного сприйняття поліцейського в цілому не як карального, а сервісного органу. В той же час поліцейські підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України здебільшого працюють вже з дітьми, які вчинили або схильні до вчинення правопорушень і рідше здійснюють профілактичні заходи у школах. На заваді останньому також і велика кількість закріплених на одного інспектора ювенальної превенції навчальних закладів та дітей. Тому пропонуємо для підвищення ефективності адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : зменшити кількість дітей, що закріплені за інспектором ювенальної превенції на території обслуговування – 1000 дітей на 1 інспектора; ввести посаду дільничний інспектор ювенальної превенції (ДІЮП), основна суть якої в близькій взаємодії з дітьми та батьками на закріпленій дільниці (території за інспектором).

У рамках дослідження щодо напрямів удосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції основним та важливим є розробка конкретних пропозицій щодо удосконалення національного законодавства в сфері захисту прав та інтересів дітей, а також відомчих нормативно-правових актів.

На сьогодні завданням правових інститутів в державних та недержавних організаціях в сфері захисту прав дитини є здійснення аналізу законодавства на предмет відповідності потребам в безпеці та захисті, як суспільства в цілому, так і дитини, зокрема, а також внесення відповідних змін в національне законодавство згідно ратифікованих міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України та запровадження незалежних державних структур з метою контролю дотримання та належного виконання органами виконавчої влади своїх завдань та функцій.

В Україні структура державних органів в сфері захисту прав дитини є досить розгалуженою, де кожен елемент має свої функції, завдання,

повноваження та компетенцію. Тому доречним є створення уніфікованого нормативно правового акту, який би визначав концептуальні положення, принципи діяльності та завдання діяльності суб'єктів захисту прав та інтересів дітей.

Тому, вважаємо пріоритетним розробку та впровадження в національне законодавство такого нормативно-правового акту, як Закону України «Про права та інтереси дітей», а також розширення інституту Уповноваженого Верховної ради України з прав дитини до представництва в кожному місті.

В Україні на сьогодні є чинний закон, що визначає охорону дитинства в Україні, це Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 [107]. Та науковці та практики, що здійснюють свою професійну діяльність в сфері захисту прав дітей наголошують на необхідності створення нового закону, який би врахував всі недоліки вищезгаданого закону, а також визначав основні засади та принципи діяльності суб'єктів захисту прав та інтересів дітей, а саме правоохоронних органів, зокрема і підрозділи Національної поліції, що здійснюють захист прав та інтересів дітей, а також всіх інших основних та дотичних державних органів, організацій та установ, що мають функції та завдання в цій же сфері. Також, для ефективної діяльності та захисту прав та інтересів дитини, норми закону мають містити принципи діяльності у відповідності до норм міжнародного права, а також тих міжнародних угод, які ратифікувала Україна, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Ще одним необхідним кроком для активізації процесу захисту прав та інтересів дітей, а також оптимізації та контролю діяльності суміжних органів та установ, зокрема підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України є розширення інституту Уповноваженого Верховної ради України з прав дитини до представництва в кожному районному центрі. Важливою складовою забезпеченням прав дітей є не тільки створення та діяльність державних органів та інституцій з даного напрямку, а й створення відповідних інституцій з метою контролю за діяльністю цих органів. Такими

контролюючими інституціями є прокуратура, інститут Уповноваженого Президента з прав дитини, інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав дитини та інші державні та недержавні установи. Вважаємо за потрібне розширення інституту Уповноваженого Верховної ради України з прав дитини. Саме так стане можливим швидке реагування на будь-які протиправні дії або ж nereaguвання на порушення з боку державних органів.

Наступним кроком в удосконаленні нормативно-правових актів системи МВС з питань адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України є внесення змін до «Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» та Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також внесення змін в Положення про Департамент превентивної діяльності щодо створення Управління підрозділів ювенальної превенції.

Враховуючи позитивний досвід дослідженої зарубіжної країни – Данії, де заходи профілактики ґрунтуються на індивідуальній оцінці ризику чи здатна дитина вчиняти повторне правопорушення та чи вона піддається профілактичній корекції.

Таким чином, вивчення статистики вчинення правопорушень неповнолітніми, досвід зарубіжних країн вказують на необхідність створення та впровадження в діяльність підрозділів ювенальної превенції нового ефективного превентивного методу щодо профілактики вчинення неповнолітніми адміністративних правопорушень, в тому числі повторних. Наприклад, це може бути проведення оцінки ризиків, тобто прогнозування ймовірного вчинення неповнолітнім повторного адміністративного правопорушення (далі – оцінка ризиків), що відноситься до компетенції Національної поліції України. А також на основі оцінки ризиків вжиття заходів щодо запобігання вчинення дітьми повторного адміністративного правопорушення та забезпечення можливості приймати обґрунтовані рішення

щодо ефективного планування індивідуальної роботи з неповнолітньою особою.

Під час проведення оцінки ризиків вчинення неповнолітніми повторних адміністративних правопорушень необхідно враховувати наступне: соціальні та психологічні характеристики особистості неповнолітньої особи; події, що відбувалися в житті неповнолітнього, на які неможливо вплинути (факти вчиненого правопорушення); особистісні фактори чи фактори в оточенні неповнолітньої особи, які впливають на рівень реагування цієї особи на втручання з боку підрозділів ювенальної превенції.

Завданнями оцінки ризиків є: виявлення факторів, що спричиняють протиправну поведінку неповнолітньої особи; підготовка інформації для суду, що характеризує неповнолітнього, обвинуваченого, з метою прийняття судом рішення про міру його відповідальності; планування ведення справи неповнолітньої особи; проведення моніторингу змін у потребах неповнолітньої особи і рівня ризику вчинення цією особою повторних адміністративних правопорушень; визначення виду профілактичних заходів.

Категорії дітей, до яких застосовується оцінка ризиків: засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі; звільнена за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання; звільнена зі спеціальної виховної установи; вчинила домашнє насильство в будь-якій формі (дитина-кривдник), передбачене статтею 173⁻² Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також щодо якої винесено терміновий заборонний припис чи виданий обмежувальний припис; яка була притягнута до адміністративної відповідальності; яка упродовж року самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей; яка вчинила булінг (цькування) учасника освітнього процесу.

Заповнена форма оцінки ризиків може містити відомості про деталі особистого життя неповнолітньої особи, тому ця інформація вважається конфіденційною. Стислий опис результатів оцінки ризиків за запитом може передаватися керівнику закладу, що здійснює шкільну (навчальну) підготовку неповнолітнього, начальнику служби у справах дітей за місцем проживання неповнолітнього.

Конкретні пропозиції щодо удосконалення правових засад та процедурних форм адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції їх діяльності зводяться до наступного:

1. Доповнити зміст наказу МВС України «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19.12.2017 № 1044 [39]:

а) у частині визначення термінів в Інструкції доповнити такими термінами: оцінка ризиків вчинення неповнолітніми повторних адміністративних правопорушень, що відносяться до компетенції Національної поліції України – метод виявлення та аналізу чинників у поведінці неповнолітнього, що спонукають або можуть призвести до протиправної поведінки з метою їх мінімізації та усунення. Оцінка ризиків проводиться на основі встановленої форми анкетування неповнолітнього; показник «ризиків» – показник, який визначає внутрішні переконання, ресурси неповнолітнього та його оточення, що сприяють неправомірній поведінці; графік (діаграма) оцінки ризиків – ламана крива у вигляді графіку, що формується на основі збору й аналізу повної інформації про неповнолітню особу з метою виявлення конкретних факторів, які обумовлюють протиправну поведінку;

б) абзац перший та другий пункту 1 Розділу III викласти у наступній редакції: «З метою здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо дитини поліцейський підрозділу ювенальної превенції проводить оцінку ризиків та заводить обліково-профілактичну справу (далі – ОПС) та вносить відомості про

взяття на профілактичний облік до відповідної інформаційної підсистеми, що входить до єдиної інформаційної системи МВС, дітей, щодо яких поліцейські ювенальної превенції здійснюють профілактичну роботу, яка включає: проведення оцінки ризиків з метою запобігання вчинення дітьми повторного адміністративного правопорушення, що забезпечує можливість приймати обґрунтовані рішення щодо ефективного планування індивідуальної роботи з неповнолітньою особою»;

в) абзац перший та другий пункту 6 Розділу III викласти у наступній редакції: «До ОПС долучаються такі документи: графік (діаграма) оцінки ризиків, форма оцінки ризиків вчинення повторного адміністративного правопорушення неповнолітніми (додаток 6), копія повідомлення дитини, її батьків, інших законних представників про проведення оцінки ризиків(додаток 7), постанова про взяття на профілактичний облік дитини та заведення ОПС; копія повідомлення дитини, її батьків, інших законних представників про взяття дитини на профілактичний облік; матеріали, що містять відомості про підстави взяття на профілактичний облік; характеристики з місця проживання, навчання або роботи дітей; копія повідомлення для відповідної служби у справах дітей про взяття дитини на профілактичний облік; план заходів індивідуальної профілактики (додаток 4), до якого можуть вноситися корегування за умов зміни інформації про дитину; копія постанови про оголошення в розшук дитини, яка перебуває на профілактичному обліку, як такої, що безвісти зникла або переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду чи ухиляється від відбуття кримінального покарання; постанова про зняття (зміну) з профілактичного обліку дитини та закриття обліково-профілактичної справи (додаток 5); інші документи щодо проведеної профілактичної роботи з дитиною та її результатів.

2. Доповнити зміст ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» пунктом 12): поліція для виконання покладених на неї завдань (уповноважені

посадові особи) може застосовувати такі заходи адміністративного примусу, що пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною: 1) притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення (зауважимо, що згідно чинного законодавства до неповнолітніх застосовуються заходи впливу, що передбачені ст. 24-1 КУпАП); 2) затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до чинного законодавства (зазначимо, що під час затримування дитини, інформація про неї в обов'язковому порядку вноситься до відомостей журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених відповідного органу поліції із зазначенням часу доставляння та вибуття; 3) виклик дітей під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною, тобто адміністративний привід дитини; 4) вимога припинити протиправну поведінку; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 9) особистий огляд дитини, речей та документів, які є при ній, а також транспортних засобів; 10) доставляння до територіальних органів Національної поліції України дітей, які вчинили адміністративне правопорушення; 11) взяття на профілактичний облік; 12) застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї з обмеженням щодо застосування до неповнолітніх осіб.

3. Удосконалення внутрішньо системної поліцейської діяльності та організації системи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

Організація, функціонування та ефективність підрозділів поліції, зокрема і ювенальних поліцейських залежить від впорядкування внутрішньо системних поліцейських відносин. До такого висновку дійшов у попередніх розділах дослідження .

Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції умовно поділяється на два види: зовнішня та внутрішня. Внутрішня діяльність являє собою забезпечення діяльності, що служить (сприяє) більш ефективній та стабільній роботі підрозділів ювенальної превенції. Вона включає: кадрове забезпечення підрозділів, службові наради, планування заходів, підвищення кваліфікації та атестування поліцейських тощо [142, с. 246].

Також вивчення зарубіжного досвіду вказало на те, що поліцейські повинні володіти професійними психологічними знаннями, адже поліція частково перебирає функції психолога, має спеціальні навички комунікативного і психологічного підходу до неповнолітніх.

Для удосконалення поліцейської діяльності та організації системи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України пропонуємо передбачити отримання інспекторами спеціальних психологічних знань у сфері роботи з неповнолітніми, а також періодичне підвищення кваліфікації на базі визначених тренінгових центрів.

ВИСНОВКИ

У монографії наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання щодо визначення теоретико-правових, організаційних засад сутності, особливостей адміністративно-правового регулювання медичного забезпечення поліцейських в Україні, а також розробці основних напрямів удосконалення правових засад та процедурних форм адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції з урахуванням сучасного стану розвитку державних правових інститутів, спрямованих на забезпечення гармонізації вітчизняних та європейських засад в сфері захисту прав дитини.

За результатами проведеного дослідження нами сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вирішення зазначеного наукового завдання, зокрема:

Охарактеризовано підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України як суб'єктів адміністративної діяльності. Під адміністративною діяльністю підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України слід розуміти виконавчо-розпорядчу, державно-владну діяльність з організації та здійснення охорони прав та свобод дітей від протиправного посягання, попередження й припинення правопорушень дітьми та відносно дітей за допомогою профілактичної, адміністративної, пошукової діяльності підрозділів ювенальної превенції.

Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції умовно поділяється на два види: зовнішня та внутрішня. Внутрішня діяльність являє собою забезпечення діяльності, що служить (сприяє) більш ефективній та стабільній роботі підрозділів ювенальної превенції. Вона включає наступне: кадрове забезпечення підрозділів, службові наради, планування заходів, підвищення кваліфікації та атестування поліцейських тощо. Зовнішня діяльність підрозділів ювенальної превенції – це діяльність, яка спрямована на виконання

завдань та цілей, що поставлені перед підрозділами державою та органами внутрішніх справ задля забезпечення публічної безпеки і порядку та охорони прав та свобод дітей. Розрізняють такі вектори зовнішньої діяльності: профілактична, адміністративна, оперативно-розшукова, кримінально-процесуальна.

Визначено об'єкти адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції. Об'єкти щодо яких здійснюється адміністративна діяльність підрозділами ювенальної превенції можна поділити на такі групи ризику: дитина, яка перебуває в складних життєвих обставинах; дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів; дитина-сирота; дитина, позбавлена батьківського піклування; дитина, розлучена із сім'єю; дитина, яка потребує додаткового захисту; дитина, яка потребує тимчасового захисту; дитина-біженець; дитина у конфлікті із законом; дитина-вихованець; прийомна дитина; безпритульна дитина; дитина з інвалідністю.

Проаналізовано адміністративно-правове регулювання діяльності підрозділів ювенальної превенції. Серед основних законів України, які регулюють адміністративну діяльність підрозділів ювенальної превенції слід виокремити: Кодекс України про адміністративні правопорушення, закони України «Про Національну поліцію», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» та інші. Базовим підзаконним нормативним актом, що передбачає форми й методи, порядок роботи підрозділів поліції як суб'єктів профілактики адміністративних проступків є Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

Визначено, що до особливостей адміністративної діяльності ювенальних поліцейських в умовах воєнного стану, насамперед відноситься створення

безпечного середовища для дітей, зокрема: взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції щодо виявлення та сприяння евакуації дітей з небезпечних регіонів; профілактичні заходи, що направлені на попередження військових кіберзлочинів, інформаційної гігієни дітей від ІІСО (спеціальна інформаційно-психологічна операція); виявлення дітей, які потребують психологічної та соціальної допомоги, що постраждали внаслідок війни, виявлення дітей, що стали жертвами насильства на окупованих територіях, взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції щодо створення та підтримки безпечного середовища в мирних регіонах (освітнього, соціального і т.д.), впровадження ряду ініціатив щодо забезпечення гуманітарних потреб сімей з дітьми,

Окрім діяльності ювенальної превенції, направленої на забезпечення безпечного середовища, одним із основних завдань поліцейських є профілактика адміністративних правопорушень, недопущення залучення дітей до військових злочинів, превентивна робота з дітьми щодо молодіжних рухів (необхідно роз'яснювати, що за такі дії передбачено як адміністративну так і кримінальну відповідальність).

Надано характеристику формам адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Визначено, що форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України – це групи однорідних адміністративно-правових дій, які реалізуються в межах компетенції підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, що визначені державою, й спрямовані на забезпечення та охорону прав і свобод дитини, захист її законних інтересів, безпеку, припинення та профілактику правопорушень, надання адміністративних послуг та забезпечення адміністративної діяльності підрозділів поліції.

Форми адміністративної діяльності Національної поліції України характеризуються такими особливостями: застосування певної форми

визначається виключно органами державної влади; характеризується переважно практичним вираженням діяльності органів і суб'єктів адміністративно-правових відносин; реалізується в межах адміністративно-правових норм, є найбільш розгалуженою та об'ємною формою діяльності.

Досліджено методи переконання в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Констатовано, що використання методів адміністративної діяльності підрозділами ювенальної превенції в порівнянні з іншими підрозділами, що здійснюють превентивну діяльність, є найспецифічнішою, адже об'єктом такого впливу є неповнолітня особа та її оточуюче середовище. Тому проблематика застосування методів до неповнолітнього полягає в тому, щоб мета впливу на об'єкт, тобто дитину, була виправдана обраними засобами, що використовує суб'єкт, у даному випадку підрозділи ювенальної поліції. До загальних методів адміністративної діяльності поліції відносять метод переконання, заохочення та примусу.

Визначено, що пріоритетним методом, який застосовує поліція у сфері забезпечення прав і свобод дитини є метод переконання. Адже саме в процесі роз'яснення, переконання відбувається сприйняття та усвідомлення майбутнім громадянином ідеї цінності права, набуваються правові знання та навички законослухняної поведінки. Запропоновано розуміти поняття «метод переконання підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України», як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини, якому надано повноваження щодо виконання заходів профілактичної спрямованості з метою формування у дитини внутрішньої свідомої потреби у законній поведінці. До заходів профілактичної спрямованості відносяться: виховна бесіда як з дітьми, так і особами з оточення дитини; обговорення та роз'яснення можливих негативних наслідків вчинення правопорушення; відвідування родин, які характеризуються як неблагополучні; надання інформаційно-правової допомоги дитині та особам з її оточення; зв'язок

ювенального поліцейського з психологами та педагогами навчального закладу на предмет можливого вчинення дітьми правопорушень; залучення до наукових, пізнавальних та ігрових заходів; виступи поліцейського на телебаченні, надання інтерв'ю, інформаційні заходи, гаряча лінія для дітей.

Розглянуто адміністративний примус в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Встановлено, що заходи адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України – це вчинення певних дій уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції з метою попередження, припинення та запобігання правопорушень, що вчиняються дітьми та відносно дітей, які урегульовані нормами адміністративного права та застосовуються в примусовому порядку. До них слід віднести: заходи адміністративного попередження; заходи адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною; заходи адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення батьків або осіб, що їх замінюють.

Проаналізовано зарубіжний досвід адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції та шляхи його впровадження у вітчизняну доктрину. За результатами узагальнення зарубіжного досвіду організації і запобігання правопорушень у середовищі дитини підрозділами поліції таких країн як Данія, США, ФРН, Італія, Франція, Швеція встановлено його особливості: 1) структура поліції передбачає поділ на муніципальну (місцеву) та загальнонаціональну, тобто муніципальна (місцева) поліція є низовою ланкою в структурі поліції країн та переважно виконує функції превенції, а поліцейські підрозділи, які виконують функції ювенальної превенції в своїй більшості відносяться до місцевої поліції; 2) у Швеції, Італії та Данії профілактичні заходи щодо попередження правопорушень, що вчиняються дітьми, як правило здійснюється поліцією спільно з соціальними службами та освітніми закладами, що

аргументується комплексним професійним підходом до особистості дитини; 3) заходи профілактики, що здійснюються поліцією, у більшості випадків адміністративної діяльності поліції у сфері захисту прав та свобод дитини, застосовуються відповідно до певних особливостей дитини, її сім'ї, оточення тощо.

Теоретично обґрунтовано необхідність впровадження зарубіжного досвіду організації і здійснення превенції правопорушень у середовищі дитини підрозділами поліції, а саме щодо: 1) формування позитивного іміджу дитини в її середовищі незважаючи на вчинені нею правопорушення у минулому (охорона та захист поліцейськими й іншими органами позитивного іміджу дитини в її середовищі, якщо дитина виправилась); 2) застосування поліцейськими програм або профілактичних заходів залежно від того, чи відноситься дитина до групи ризику (при оцінці ризиків можуть враховуватись як внутрішні фактори, такі як сімейне середовище, неналежні умови проживання, вчинення правопорушень одним із батьків дитини, так і зовнішні: негативне навколишнє середовище дитини, друзі та знайомі, що вчиняють правопорушення або вживають наркотики або ж проживання в районі з високим криміногенним рівнем тощо); 3) проведення профілактичних заходів у формі соціальної опіки спільно з психологами, соціальними працівниками відносно потреб дитини та одночасно працюючи з сім'єю дитини; 4) взаємодія ювенального поліцейського і дитини, яка має починатись з раннього віку для формування позитивного сприйняття.

Сформульовано пропозиції щодо удосконалення правових засад та процедурних форм адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції. Визначено, що одним із напрямів удосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції є необхідність в нормативному закріпленні переліку адміністративно-правових (примусових) заходів, впровадження такого примусового заходу як оцінка ризиків вчинення повторного адміністративного

правопорушення неповнолітніми, внесення доповнень до чинних відомчих нормативно-правових актів, а також внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Обґрунтовано напрями удосконалення адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції: 1) розробка та утвердження концепції (стратегії) розвитку підрозділів ювенальної превенції Національної поліції в новому форматі, яка б допомогла суспільству та державі сприймати права та інтереси дитини як найвищу соціальну та загальнонаціональну цінність, зменшувати ювенальну деліктність, розширювати та поглиблювати зміст законодавства у сфері захисту прав дітей; 2) підвищити ефективність діяльності інспектора підрозділу ювенальної превенції Національної поліції України, зменшити кількість дітей, що закріплені за ним на території обслуговування – 1000 дітей на 1 інспектора та ввести посаду дільничний інспектор ювенальної превенції (ДЮОП), основна суть якої в близькій соціальній взаємодії з дітьми та батьками на закріпленій дільниці; 3) розробити та впровадити в національне законодавство Закон України «Про права та інтереси дітей», а також розширити інститут Уповноваженого Верховної ради України з прав дитини до представництва в кожному місті; 4) внести зміни до «Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» та Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також внести зміни в Положення про Департамент превентивної діяльності щодо створення Управління підрозділів ювенальної превенції; 5) запровадити обов'язковість отримання інспекторами ювенальної превенції спеціальних психологічних знань у сфері роботи з неповнолітніми, а також періодичного підвищення кваліфікації на базі визначених тренінгових центрів.

З метою удосконалення правових засад та процедурних форм адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції запропоновано:

внести зміни до:

– статей 12, 13, 184 КупАП України та викласти їх у наступній редакції: стаття 12: «Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення п'ятнадцятирічного віку»; ч. 1 стаття 13: «До осіб віком від п'ятнадцяти до шістнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються виключно заходи впливу, передбачені статтею 24¹ цього Кодексу»; стаття 184: «Вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до п'ятнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, крім порушень, передбачених частинами третьою або четвертою статті 173⁴ цього Кодексу, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»;

– статті 255 КУпАП України та викласти їх у наступній редакції: «У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218-221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати: 1) уповноважені на те посадові особи: органів Національної поліції ... частини перша – п'ята, сьома статті 184, ... »;

доповнити:

– статтю 31 Закону України «Про Національну поліцію» п. 12 наступного змісту: «Поліція для виконання покладених на неї завдань (уповноважені посадові особи) може застосовувати такі заходи адміністративного примусу, що пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною: притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення (зауважимо, що згідно чинного законодавства до неповнолітніх застосовуються заходи впливу, що передбачені ст. 24-1 КУпАП); затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів

відповідно до чинного законодавства (зазначимо, що під час затримування дитини, інформація про неї в обов'язковому порядку вноситься до відомостей журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених відповідного органу поліції із зазначенням часу доставляння та вибуття; виклик дітей під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною, тобто адміністративний привід дитини; вимога припинити протиправну поведінку; вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; проникнення до житла чи іншого володіння особи; перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; особистий огляд дитини, речей та документів, які є при ній, а також транспортних засобів; доставляння до територіальних органів Національної поліції України дітей, які вчинили адміністративне правопорушення; взяття на профілактичний облік; застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї з обмеженням щодо застосування до неповнолітніх осіб»;

– наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19.12.2017 № 1044, зокрема, абзац перший та другий п. 1 Розділу III викласти у наступній редакції: «З метою здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо дитини, поліцейський підрозділу ювенальної превенції проводить оцінку ризиків та заводить обліково-профілактичну справу, вносить відомості про взяття на профілактичний облік до відповідної інформаційної підсистеми, що входить до єдиної інформаційної системи МВС, дітей, щодо яких поліцейські ювенальної превенції здійснюють профілактичну роботу, яка включає: проведення оцінки ризиків з метою запобігання вчинення дітьми повторного адміністративного правопорушення, у тому числі повторно, що забезпечує можливість приймати обґрунтовані рішення щодо ефективного планування індивідуальної роботи з неповнолітньою особою».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна діяльність органів поліції України: підручник / О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, В.А. Троян та ін.; за ред. В.В. Сокурєнка Харків: ХНУВС, 2017. 432 с.
2. Anne Wyvekens. The French Juvenile Justice System. JosineJunger-Tas, Scott H. Decker. *International Handbook of Juvenile Justice*, Springer. 2006. Pp. 173-186. URL: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00458770/document>.
3. Anti-social behaviour by children. State site for information of citizens Ireland. URL: https://www.citizensinformation.ie/en/justice/children_and_young_offenders.
4. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. у двох томах. /В.Б. Авер'янов та ін. Київ: Юридична думка. 2004. Т.1. 584 с.
5. Адміністративне право України: підручник /за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Київ:«Істина», 2008.
6. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник /за заг. ред. О.М. Бандурки. Х.: Золота миля, 2011. 584 с.
7. Адміністративне право: підручник /Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченкота ін. Київ: Юрінком-Інтер, 2005. 544 с.
8. Conceptual provisions of the childrens rights mecanis Ukrainian and Foreign context. Концептуальні положення механізму захисту прав дітей: український та зарубіжний контекст /Р.М Опацький, В.П. Мороз, Л.Р. Наливайко, К.В. Бахчев, А.О. Собакарь. 2021. Т.1. 130 с.
9. Dammer H. Comparative criminal justice systems. *Cengage Learning*, 2013. Pp. 228-334.
10. Délégation inter ministérielle à laVille, département «Citoyenneté, prévention, sécurité» (Citizens, prevention, security). 2004. URL: <http://i.ville.gouv.fr/divbib/doc/prevention-delinquance.pdf>.

11. Development of the method for structural parametric optimization in order to improve the efficiency of transition processes in periodic systems /Iryna Semenyshyna, Yuliia Haibura, Iryna Mushenyk, I Sklyarenko, Vita Kononets, *Західно-Європейський журнал передових технологій*, Український державний університет залізничного транспорту. 2018. № 4 (3). С. 29-35.
12. Foster Child Bill of Rights The Official Website of the Executive Office of Health and Human Services (EOHHS). URL: <https://www.mass.gov/foster-care>.
13. Grażyna O. Gólna charakterystyka URL: procesu superswazji, *Zeszyty Politechniki, Slaskie: Organizacja i Zarzadzanie*, z.33, Gliwice 2005, s. 15-32.
14. Josine Junger-Tas, Scott H. Decker. *International Handbook of Juvenile Justice*, Springer. 2006. Pp. 173-186. URL: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00458770>.
15. Karl-Heinz Ruder, Steffen Schmitt. *Polizei recht Baden-Wurtemberg*. Nomos Verlags gesells caft, Baden-Baden, 2005. P. 450.
16. Mariano Acquaviva. Cosa Succede Se Un Minorenne Insulta Un Maggiore? URL: https://www.laleggepertutti.it/491641_cosa-succede-se-un-minorenne-insulta-un-maggiorenne.
17. Moroz V., Brusakova O., Karmaza O., Vasylenko V. *Ius Humany. Law Journal*. № 11(1). 2022. Pp. 29-41. Scopus
18. Pratkanis A, Aronson E. 2003. *Age of propaganda: The Everyday Use and Abuse of Persuasion*. New York. 2001. 384 c.
19. Program Zapobiegania Niedostosowaniu Spolecznemu i Przestepczosci wrod Dzieci i Mlodziezy. Ministerstwo spraw wewnetrznych i administracji. Warszawa, 2003. 100 p.
20. Public Administration and the Protection of Private Rights: question in gIts Recognition and Application Under Ukrainian Law.
21. Roché S. *Ladé linquan cedesjeunes. Les 13–19 ansracontentleurs délits*. Paris, Seuil. Wyvekens, A. *Délinquance des mineurs: justice eproximitévs justice tutélaire*, *Esprit*, March-April. 2001. Pp. 158-173.

22. Sanford J. Fox. The Early History of the Court. The Future of Children, Vol. 6. №3. *The Juvenile Court*. 1996. Pp. 29-39. Published By: Princeton University. URL: <https://www.jstor.org/stable/1602591>.
23. Silvia Gileno. Buoneprassi e criticità in sede di S.I.T. con il minore. URL: <https://aipgitalia.org/buone-prassi-e-criticita-in-sede-di-s-i-t-con-il-minore>.
24. Wadman Robert C., Stanley E. Bailey Community policing and crime prevention in America and England. 1993. 95 p.
25. Wollter F., Kassman A., Oscarsson L. Utvärdering av sociala insats grupper. Individin riktadsamverkankringunga i riskzonen: Riks poliss tyrelsensutvärderings funktion Rapport. 2013. URL: https://polisen.se/siteassets/dokument/utvarderingar/utvardering_av_sociala_insatsgrupper_webb.pdf.
26. Zelenyi Volodymyr, Drozd Oleksii, Romanov Maksym, Moroz Vita, Stremenovskyi Serhii. The right of citizens to assemble peacefully, unarmed, to hold rallies and demonstrations: historical origin and genesis of formation. 2022. *Amazonia Investiga*. Vol. 11(51). PP. 257-266.
27. Zimbardo P.G., Leippe M.R. *Psychologia zmiany postaw i wpływu społecznego*. Wyd. Zysk i S-ka, Poznań, 2004. 164 p.
28. Zwoleński A. *Słowo w relacjach społecznych*, WAM, Kraków, 2003. p. 257.
29. Адміністративна діяльність Національної поліції. Загальна частина: навч. посібник /за ред. В.М. Бесчастного. Кривий Ріг: ДЮОІ МВС України, 2017. 188 с.
30. Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. посібник /кер. авт. кол. В.А. Глуховеря Дніпро: ДДУВС, 2017. 248 с.
31. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина /за ред. І.П. Голосніченка. Київ: УАВС. 1995. 177 с.
32. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навч. посібн. /за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.

33. Адміністративне право України: підручник /за ред. Ю.П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2007. С. 158-159.
34. Алексеева О. В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративної відповідальності за правопорушення неповнолітніх. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: «Юриспруденція». 2015. № 14. С. 93-96.
35. Андрєєнкова В.Л., Бороздіна К.А., Заварова Н.В., Кіцул Ю.С. Підготовка працівників структурних підрозділів Національної поліції України у частині забезпечення та захисту прав дітей: навч.-метод. посібн. /за ред. Ю.В. Пилипас, О.В. Ковальнової, Т.В. Журавель. Київ: «Волонтер», 2019. 416 с.
36. Андрійв І. Скандинавська модель запобігання злочинності неповнолітніх та молоді. *Вісник Львівського університету*. Серія: «Юридична». 2000. Вип 35. С. 454-458.
37. Берлач А.І. Адміністративне право України: навч. посібн. Київ: «Україна», 2005. 472 с.
38. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Харків: Основа, 1996. 398 с.
39. Бахчев К.В., Кононець В.П., Плетенець В.В., Павлова Н.А.. Алгоритм дій працівників Національної поліції з суб'єктам, які здійснюють заходи щодо захисту дітей, постраждалих від насильства: методичні рекомендації. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2020. 120 с.
40. Березняк В.С., В.Г. Хашев. Ювенальна превенція: курс лекцій. Київ: Алерта, 2021. 134 с.
41. Блінова Г.О., Прокопов С.О. Інформаційне забезпечення підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наук.-практ. рекомендації. ДДУВС. 2021. 64 с.

42. Брайченко С.М. Оскарження в адміністративному судочинстві заходів адміністративного примусу, які застосовуються поліцією: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2013. 20 с.

43. Бугайчук К.Л. Форми публічного адміністрування в органах Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 4. Т.1. С. 133-139.

44. Веселов М.Ю., Іщенко І.В. Міжнародна практика діяльності поліції у сфері ювенальної превенції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: «Юридичні науки». Вип. 2(107). 2018. С. 12-17.

45. Весельська Т.А. Адміністративне затримання за порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій: особливості оскарження в адміністративному судочинстві. *Вибори і демократія*. 2009. № 2 (20). С. 34-39.

46. Голіна В.В. Попередження злочинності: конспект лекції. Харків: Укр. юрид. академія, 1994. 40 с.

47. Голобородько Д.В., Мінка Т.П., Комісаров О.Г., Репан М.І., Манжула А.А. Нормативно-правові засади спілкування та перевірки документів, порядок проведення зовнішнього огляду речей та одягу особи (особистого огляду та огляду речей затриманої особи): навч. метод. посібн. Дніпро. 2016. 32 с.

48. Гришина Н.В. Сутність адміністративно-запобіжних заходів, їх місце в системі адміністративного примусу. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2014. № 18. С. 90-93.

49. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Європейські перспективи*. 2014. № 4. С. 5-11.

50. Гурєва Ю. Ювенальна юстиція. Перспективи введення в Україні. Науковий блог. Національний університет «Острозька академія».

URL: <https://naub.oa.edu.ua/2012/yuvenalna-yustytisiya-perespektyvy-vvedennya-v-ukrajini>.

51. Гурковський М.П., Єсімов С.С. Основні форми та методи діяльності поліції у сфері забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. С. 170-174.

52. Гусєв А., Костова Ю., Крестовська Н., Семікоп Т., Терещенко І., Шмеріга В. Ювенальна юстиція: навчальний посібник /за заг. ред. Н. Крестовської. Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2006. 160 с.

53. Дембіцька С.Л. Переконавання як психологічний метод застосування адміністративного примусу. *Право і суспільство*. 2015. С. 131–135.

54. Дунда С.П., Побережна М.П. Адміністративний менеджмент: конспект лекцій. Київ: НУХТ, 2013. 122 с.

55. Дакал А. Державна політика у сфері захисту прав дітей: принципи, завдання та засоби реалізації. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 3. С. 59-65.

56. Денисов С.Ф. Сім'я як визначальний фактор у профілактиці молодіжної злочинності в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 220–221.

57. Дзюба А.Ю. Запобігання злочинності неповнолітніх у ФРН: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2020. 239 с.

58. Діяльність працівників Національної поліції в «Кризових центрах» щодо протидії гендерно обумовленому насильству: методичні рекомендації. Дніпро: Біла К.О., 2019. С. 49.

59. Дрозд Ю.В. Співвідношення адміністративної відповідальності з іншими видами адміністративного примусу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ. 2010. 173 с.

60. Дручек О.М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2018. 254 с.
61. Дудченко В.В. Діяльність владних структур у питаннях профілактики правопорушень у дитячому середовищі. *Юридичний вісник*. Одеса: Гельветика. 2020. № 1. С. 306-311.
62. Заворіна О.П. Міжнародний досвід протидії підрозділами Національної поліції вбивствам, які вчиняються неповнолітніми. *Форум права: електрон. наук: фахове вид.* 2017. № 5. С. 148-156.
63. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2018-2019 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/zvit-npu-2019.pdf
64. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2020 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/npu-zvit-2020.pdf>.
65. Зеленський Є.С., Кравченко І.С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень дітьми: монографія. Дніпропетровськ: ДДУВС. 2016. 124 с.
66. Іванова Л.Ю. Класифікація форм адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ. *Право і безпека*. 2012. С. 57-61.
67. Іванова Л.Ю. Поняття та ознаки адміністративно-юрисдикційних актів органів внутрішніх справ України. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. Серія: «Право». 2012. С. 106-110.
68. Іванцов В.О., Чишков К.В. Співвідношення адміністративного примусу як методу адміністративної діяльності поліції та поліцейських заходів. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)*: збірник наукових статей і тез доповідей на науково-практичній конференції до 100-річчя

підготовки охоронців правопорядку в Харкові (Харків, 25 листопада 2017 р.). Харків: ХНУВС, 2017. С. 136-138.

69. Іванцов В.О., Джафарова В.О. Проблеми класифікації заходів адміністративного примусу. *Актуальні проблеми державного управління*. 2007. № 1 (31). С. 59-67

70. Іщенко І.В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. Вип.1(81) 2018. С. 163-166.

71. Іщенко І.В. Превентивна робота з дітьми: актуалізація питання та перспективи дослідження. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 122-126.

72. Іщенко І.В. Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Правовий часопис*. 2018. С. 97-99.

73. Йосипів А.О. Зарубіжний досвід запобігання злочинам, що вчиняють неповнолітні з маргінального середовища. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (15). С. 381-392.

74. Калатур М.В. Організація та функціонування системи слідчих органів країн північної та південної Америки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. Т.2. 2019. С. 205-211.

75. Карась О.В. Особливості закріплення методів адміністративної діяльності Національної поліції в Законі України «Про Національну поліцію». *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія*. 2019. 114 с.

76. Карпінєць Ю.О. Досвід зарубіжних країн щодо запобігання злочинності неповнолітніх (на прикладі США та Швейцарії). *Актуальні сучасні проблеми кримінального права та криминології у світі реформування кримінальної юстиції*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної

конференції, м. Харків, МВС ХНУВС кримінологічна асоціація України: ХНУВС, 2014. Т.2. С. 173-174.

77. Кисельова О.І. Особливості адміністративної відповідальності за невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей. *Право і суспільство*. 2018. № 2. Ч. 3. С. 95-100.

78. Ківалов С.В., Біла Л.Р. Адміністративне право України: навч.-метод. посібник. 3 вид. Одеса, 2006. С. 116.

79. Клемпарський М.М. Особливості зарубіжного досвіду протидії злочинності неповнолітніх та можливість його використання в Україні. *Форум права*. 2015. № 4. С. 110-113.

80. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

81. Колесник М.О. Зарубіжний досвід у сфері протидії злочинності неповнолітніх і перспективи його впровадження в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: «Юридичні науки». 2014. Вип.6-1. Т.3. С. 122-126.

82. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс. Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

83. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України: підручник, 2012. 528 с.

84. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 404 с.

85. Коломоєць Т.О., Гулевська Г.Ю. Адміністративне право України: навч. посібн., 2007. Київ. С. 55.

86. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком-Інтер, 2000. 752 с.

87. Колпаков В.К. Адміністративне право України: навч. посібн. Київ: Юрінком-Інтер, 2003. 544 с.

88. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія /за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: Націон. універс. внутр. справ, 2002. 345 с.
89. Кононець В.П. Пріоритетні засади формування та здійснення дружнього до дитини правосуддя. *Ювенальна деліктологія: діти, як жертви, діти як правопорушники*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 8 жовтня 2020 р.). Дніпро: ДДУВС, 2020. С. 147-149.
90. Кононець В.П., Кравченко І.С. Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції органів Національної поліції щодо захисту прав та законних інтересів дітей: навчальний посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 240 с.
91. Концептуальні положення механізму захисту прав дітей: український та зарубіжний контекст: монографія /Л.Р. Наливайко, А.О. Собакарь, В.П. Мороз, Р.М. Опацький та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 197 с.
92. Кубіцький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: навч. посібн. Київ: Міленіум, 2015. 300 с.
93. Курочка М.І. Адміністративний примус, обумовлений необхідністю припинення правопорушення. *Форум права*. 2015. № 4. С. 133-136.
94. Лавренчук О.В. Заходи процесуального примусу в категоріальному апараті адміністративного права. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2021. № 2(38). С. 137-146.
95. Лавренчук О.В. Порівняльна характеристика процесуально забезпечувальних заходів та заходів процесуального примусу. *Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє*: Міжнародна науково-практична конференція (м. Харків, 6-7 листопада 2020 р.). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2020. С. 124-127.

96. Лавренчук О.В. Особливості визначення змісту заходів процесуального примусу. *Право і суспільство*. 2021. С. 67-72.
97. Лавренчук О.В. Заходи процесуального примусу в загальній системі адміністративних санкцій: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2021. С. 211.
98. Лавренчук О.В. Місце заходів процесуального примусу в класифікації заходів адміністративного примусу. *Юридичний бюлетень*. 2021. С. 86-92.
99. Лесько Н.В. Система органів державної влади, що здійснюють профілактику правопорушень серед дітей: досвід зарубіжних країн. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2016. № 845. С. 107-112.
100. Лецик О.П. Правова природа адміністративного примусу. *Вчені записки Львівського університету бізнесу і права*. 2021. С. 76-181.
101. Литвинов О.М., Назимко Є.С., Пономарьова Т.І. Становлення та розвиток ювенальної пенальної політики Республіки Польща (кримінально-правове дослідження): монографія /за заг. ред. О.М. Литвинова, ВД «Дакор», 2015. 128 с.
102. Ляшук Р.М. Методи переконання та примусу в адміністративній діяльності правоохоронних органів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. С. 148-150.
103. Максименко О.В. Аспекти вдосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України з протидії наркоманії. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3 (116). С. 104.
104. Максименко О.В. Окремі функції державних органів та установ з реалізації ювенальної політики в Україні. *Бюлетень з обміну досвідом роботи*. Управління видавничо-поліграфічної діяльності ГШ МВС України, 2010. С. 67-72.

105. Мандюк О.О. Індивідуальні адміністративні акти: теорія та практика застосування: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2017. 214 с.

106. Мармута О., Даценко Д., Кононець В. Дитина – учасник провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. С. 67-69.

107. Машніцька Н.В. Сутність переконання як методу адміністративної діяльності міліції. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. С. 204-210.

108. Мех Ю.В. Поліцейські заходи примусу та превентивні заходи: умови та особливості застосування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №11. С. 482-485.

109. Миронюк Р.В. Домашнє насильство та булінг: особливості кваліфікації та ефективність відповідальності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 187-192.

110. Миронюк Р.В. Ефективність адміністративної відповідальності за булінг. *Актуальні проблеми ювенальної деліктології: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару* (м. Дніпро, 5 листоп. 2021 р.). ДДУВС, 2022. С. 143-146.

111. Миронюк Р.В. Ефективність заходів адміністративного впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб. *Ювенальна деліктологія: діти як жертви, діти як правопорушники: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару* (м. Дніпро, 8 жовтня 2020 р.). ДДУВС, 2020. С. 73-76.

112. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»): від 29.11.1985. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211.

113. Міщук І.В. Ювенальна юстиція як метод правового захисту неповнолітніх правопорушників у зарубіжних країнах (на прикладі США, Франції, Німеччини, Швеції). *Приватне та публічне право*. 2018. № 1. С. 88-92.

114. Могілевська Л.В. Форми діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини. *Науково-практичний господарсько-правовий журнал «Підприємство, господарство і право»*. 2020. С. 128-132.

115. Молчанов Р.Ю. Дитина, як потерпіла від адміністративного правопорушення особа за нормами КУпАП. *Ювенальна деліктологія: діти як жертви, діти як правопорушники: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару* (м. Дніпро, 8 жовтня 2020 р.). ДДУВС, 2020. 135 с.

116. Мураненко К.І. Зарубіжний досвід профілактики правопорушень серед неповнолітніх. *Науковий збірник*. 2019. С. 85-98.

117. Навроцький О.О. Ювенальна юстиція в системі чинників забезпечення безпеки, прав і свобод дітей: зарубіжний досвід. *Сучасна міжнародна безпека: виклики глобалізації: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 29 березня 2018 р.). Харків: Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2018. С. 73-75.

118. Назар Т.Я. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 188-190.

119. Неповнолітній злочинець, жертва або свідок злочину. URL: <https://www.diritto.it/minore-autore-vittima-testimone-un-reato>.

120. Опацький Р.М. Ювенальна політика в Україні: адміністративно-правові засади формування та реалізації: монографія. Дніпро: ДДУВС, 2020. 457 с.

121. Оржеховська В. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: навч.-метод. посібник. К.: ВіАН, 1996. 351 с.

122. Ортинський В.Л. Реформування правоохоронної системи у контексті соціально-правового механізму забезпечення прав особистості. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2014. С. 38-42.
123. Остапович І.П. Зарубіжний досвід діяльності ювенальної превенції. *Юридичний науковий електронний журнал*. С. 261-264.
124. Офіційний сайт Європейського Союзу. Данська система SSP: місцева співпраця між школами, соціальною службою та поліцією. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/collection-inspiring-practices/ran-practices/danish-ssp-system-local-collaboration-between-schools-social-service-and-police_en.
125. Офіційний сайт Міністерства юстиції уряду Італії. URL: https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_14_5.page.
126. Офіційний сайт Національної поліції Данії. URL: <https://politi.dk/virksomheden>.
127. Офіційний сайт поліції Іспанії. URL: <https://www.poliziadistato.it/articolo/457>
128. Офіційний сайт поліції Польщі. URL: <https://info.policja.pl>.
129. Офіційний сайт програми, 24 липня 2010 р. на Wayback Machine, DAR URL: http://www.dare.com/home/about_dare.asp.
130. Офіційний сайт урядових програм США щодо неповнолітніх для профілактики правопорушень. URL: <https://ojjdp.ojp.gov/programs/enhancing-law-enforcement-efforts-and-engagement-youth>.
131. Офіційний сайт. Управління у справах неповнолітніх та попередження правопорушень, Міністерство юстиції США. URL: <https://ojjdp.ojp.gov>.
132. П'ять речей, які слід знати про новий Закон про ювенальну юстицію, Фонд Енні Е. Кейсі, 8 лютого 2019 р. Енциклопедія. URL: <https://www.aecf.org/blog/five-things-to-know-about-the-new-juvenile-justice-act>.

133. Панова О.О. Взаємодія правоохоронних органів та ЄС у сфері ювенальної превенції. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України*. Харків, 2019. С. 191-193.

134. Пелех М.І. Адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07, Київ, 2021. 229 с.

135. Пелех М.І. Досвід застосування заходів адміністративного примусу працівниками поліції на прикладі США. *Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Львів, 19-20 червня 2020 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2020. С. 41-44.

136. Пелех М.І. Фактори, які впливають на ефективність заходів адміністративного примусу, що застосовуються Національною поліцією України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3. Т.2. С. 144-149.

137. Пелех М.І. Щодо співвідношення понять «заходи адміністративного примусу, які застосовуються національною поліцією» та «поліцейські заходи». *Право як ефективний суспільний регулятор: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 15-16 лютого 2019 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 56-59.

138. Петров В.Г. Форми адміністративно-правової діяльності правоохоронних органів. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Т.16. С. 442-447.

139. Пісоцька К.О. Актуальні питання щодо законодавчого регулювання діяльності підрозділів ювенальної превенції. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 13 березня 2020 р.). Дніпро: ДДУВС, 2020. С. 248-250.

140. Пісоцька К.О. Методи адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*, 2021. С. 14-18.

141. Пісоцька К.О. Нормативно-правове забезпечення діяльності підрозділів ювенальної превенції. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 1(30). 2020. С. 117-121.

142. Пісоцька К.О. Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України як суб'єкти адміністративної діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал. Електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету*. 2018. С. 244-247.

143. Пісоцька К.О. Поняття та класифікація адміністративних актів управління в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. С. 112-119.

144. Пісоцька К.О. Поняття форм адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції та їх види. *The scientific heritage (Budapest, Hungary)*. Vol. 4. 2021. С. 12-16.

145. Пісоцька К.О. Поняття форм адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 12 березня 2021 р.). Дніпро : ДДУВС. 2021. С. 235-237.

146. Пісоцька К.О. Суб'єкти, щодо яких здійснюється адміністративна діяльність підрозділами ювенальної превенції. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Дніпро, 15 березня 2019 р.). Дніпро, 2019. С. 247-248.

147. Пісоцька К.О. Поняття методу в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Актуальні проблеми ювенальної*

деліктології: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 05 листопада 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 194-198.

148. Поволоцька С.Г. Деякі аспекти профілактики злочинів та інших правопорушень серед неповнолітніх. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 22. С. 22-29.

149. Полицейское право: лекционный курс /К.С. Бельский; под ред. А.В. Куракина, 2004. 816 с.

150. Поліцейська діяльність в Україні та європейських країнах: сучасні стандарти та можливості для їх уніфікації /кол. авторів. ДДУВС та Куянівського університету, Р. Польща). 2022. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-185-5-8>.

151. Поліщук А.О. Забезпечення прав людини при застосуванні заходів адміністративного примусу поліцією: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ: НДІ Публічного права, 2017. 178 с.

152. Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ від 07.11.2018 № 893. *Офіційний вісник України*. 2018. № 98. С. 487.

153. Положення про дитячий будинок сімейного типу: постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 №564. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/564-2002-п>.

154. Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України і Міністерства соціальної політики України від 10.09.2012 №995/557 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 20.09.2012 №1629/21941). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1629-12>.

155. Положення про Міністерство охорони здоров'я України: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 №267 (у редакції від 24.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015>.

156. Положення про Міністерство соціальної політики України: постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 №423 (у редакції від 23.12.2020). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/423-2015>.

157. Порядок виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб): постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 №896. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-2013>.

158. Порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення: наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 19.08.2014 № 564/836/945/577 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 10.09.2014 №1105/25882). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/1105-14>.

159. Порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна: постанова Кабінету Міністрів України від 13.09.2002 №1371. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-2021>.

160. Постанова Верховного Суду України від 5 лютого 2008 р. у справі № 21-770во06 ЄРСП (Єдин. реєстр суд. рішень) URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Decision/Review/?RegNumb=1811829>.

161. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

162. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 №2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.

163. Про забезпечення організаційно правових умов соціального захисту дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 №2342IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234215#Text>.

164. Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах: постанова Кабінету міністрів України від 01.06.2020 №585. *Офіційний вісник України*. 2020. № 57. С. 53.

165. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 №2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

166. Про затвердження Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року: постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 №453. *Офіційний вісник України*. 2018. № 48. С. 85. Стаття 1673.

167. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ від 19.12.2017 №1044. *Офіційний вісник України*. 2018. № 45. С. 116.

168. Про затвердження Інструкції зі збору та моніторингу статистичної інформації щодо осіб, які постраждали від торгівлі людьми: спільний наказ Мінсоцполітики України та Міністерства внутрішніх справ від 11.01.2016. *Офіційний вісник України*. 2016. № 13. С. 109.

169. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: спільний наказ Мінсім'я молодь спорту України та Міністерства внутрішніх справ від 03.08.2012. *Офіційний вісник України*. 2012. № 79. С. 66.

170. Про затвердження Порядку ведення обліку дітей шкільного віку та учнів: постанова Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 №684. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2017-%D0%BF#Text>.

171. Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських: наказ Міністерства внутрішніх справ від 09.11.2016 № 1179. *Офіційний вісник України*. 2017. № 2. С. 522.

172. Про Національну поліцію України: Закон України від 02.07.2015 №580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58019>.

173. Про органи і служби у справах дітей: Закон України від 24.01.1995 №20/95. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 6. С. 35.

174. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 №2402-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.

175. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 1023-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80#Text>.

176. Провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі Національній поліції України: навчальний посібник /К.В. Бахчев, Р.В. Миронюк, А.О. Собакаръ, С.А. Рижкова, В.П. Мороз, В.В. Гаркуша та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021.

177. Профілактики правопорушень серед дітей та молоді у Швейцарії. URL: [http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/01-02\(13\)/05тZarubizhnyi_dosvid/130501.pdf](http://uccg.org.ua/bulletin/Articles/01-02(13)/05тZarubizhnyi_dosvid/130501.pdf).

178. Пугач А.В. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ. 2019. 183 с.

179. Ракша Н.С., Червоненко Г.О. Адміністративний примус у системі забезпечення права громадян на освіту як запорука національної безпеки України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Вип.2 (1). 2012. С. 134-141.

180. Реформування ювенальної юстиції: підхід до розвитку, Комітет з оцінки реформи ювенальної юстиції, Національна наукова рада (2013). Енциклопедія. URL: <https://nar.nationalacademies.org/read/14685/chapter/12>.

181. Розин Л.М. Проблеми класифікації мір адміністративного примусу. *Управління і право*. 1982. Вип. 7. С. 182-186.

182. Савчук Д.А. Генеза адміністративно-правового забезпечення застосування примусу правоохоронними органами України. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 1 (70). С. 124-134.

183. Семерак О.С., Семерак І.О. Ювенальна юстиція: проблеми впровадження та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: «Право». Випуск 44. Т.2. 2017. С. 119-122.

184. Сенік П.Р. Адміністративний примус як різновид захисту учасників виборів і референдумів в Україні. URL: file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/Nzlubp_2011_7_39.pdf.

185. Сидорук І.І. Підвищення якості підготовки працівників підрозділів ювенальної превенції як необхідна передумова захисту прав і свобод дітей. *Державна політика щодо протидії торгівлі людьми і незаконній міграції в умовах воєнного або надзвичайного стану: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 3 червня 2022 р.)*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 208 с. С. 168-172.

186. Скворцов С.С. Адміністративний договір як засіб управлінської діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2005.

187. Справа №241/4360/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.

188. Справа №303/4980/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.

189. Справа №524/10508/21. Єдиний державний реєстр судових рішень.
URL:<https://reyestr.court.gov.ua>.
190. Спринчук С.В. Особливості професійної підготовки працівників підрозділів ювенальної превенції. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (114). С. 128-131.
191. Стефанюк В. Правові акти управління. *Право України*, 2003. С. 11-14.
192. Сухарева А.О. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 22 жовтня 2021 р.). Одеса: ОДУВС, 2021. С. 157-160.
193. Терещук Г. Зарубіжний досвід функціонування основних моделей ювенальної юстиції. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 2 (10). 2017. С. 116-120.
194. Ткаля О.В. Переконавання як сучасний метод адміністративно-правового впливу. *Право і суспільство*. 2018. С. 162-166.
195. Ткаля О.В., Стрельцова Є.Л., Козаченка О.В. Адміністративно-правовий вплив на неправомірну поведінку: теоретичний аспект. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 425-450.
196. Угода про партнерство між Управлінням ювенальної превенції Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України та Координаційним центром з надання правової допомоги від 11.06.2020.
URL: <https://www.legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/ugoda-pro-partnerstvo-mizh-koordinatsijnym-tsentrom-z-nadannya-pravovoyi-dopomogy-ta-upravlinnyam-yuvenalnoyi-preventsii-natsionalnoyi-politsiyi-ukrayiny.pdf>.
197. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 31.01.2013 у справі К/9991/69954/12 (Єдин. реєстр суд. рішень).
URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Decision/Review/?RegNumb=29021480>.

198. Ухвала Святошинського районного суду м. Києва від 04.12.2009 у справі №2а-1672-1/09 (Єдин. реєстр суд. рішень). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Decision/Review/?RegNumb=12665643>.

199. Фатхутдінов В.Г. Поняття та характерні риси адміністративного примусу в адміністративному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: «Право». 2018. Випуск 49. Т.2. С. 86-89.

200. Чернецький О.Л. Становлення та розвиток вітчизняного законодавства про адміністративну відповідальність неповнолітніх. *Наше право*. 2006. № 4. С. 51-56.

201. Шендрик В.В. Особливості попередження злочинності неповнолітніх у США, Канаді та Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 114-122.

202. Шуміло О.О. Структурно-функціональний аналіз органів кримінальної юстиції в державах-членах ЄС. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 372-376. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_2_90.

203. Щебетун І.С., Міхайліна Т.В. Захист прав дітей на окупованих територіях: міжнародний досвід та українські реалії. *Політичне життя*. 2019. № 2. С. 33-37.

204. Юнін О.С. Особливості адміністративної діяльності поліції Великобританії та Франції. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. Серія: «Право та державне управління». 2013. №1. С. 143-147. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_pdu_2013_1_26.

205. Школа С.М. Правові засади профілактичної роботи Національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 3. С. 129-132. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2016/31.pdf.

206. Leheza, Y., Karina Pisotska, Oleksandr Dubenko, Oleksandr Dakhno, & Artur Sotskyi. (2023). The Essence of the Principles of Ukrainian Law in Modern

Jurisprudence. *Revista Jurídica Portucalense*, 342–363. DOI: [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(32\)2022.ic-15](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-15)

207. Myroniuk R. V., Myroniuk S. A. Peculiarities of application by police measures of administrative responsibility for committing offenses and procedures of appeals on their application. *Publishing House "Baltija Publishing"*. 2021. p.214-239 DOI: 10.30525/978-9934-26-185-5-7

208. Pisotska K. O. Forms and methods of administrative activity of juvenile prevention units of the national police of Ukraine. *juvenile policy as a component of supporting Ukraine's national security and defense*. 2022. P. 318–351. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-276-0-15>

209. «ПВК «Редан»: Ситуація в Україні». URL: www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3676826-cvk-redan-situacia-v-ukraini-so-vidomo.html.

210. Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua>

211. Офіційний сайт Генерального офісу прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/>

212. Фоменко А. Є., Сидорова Е. О. Насильство по відношенню до дітей: причини, наслідки вчинення та заходи запобігання. *juvenile policy as a component of supporting Ukraine's national security and defense*. 2022. P. 318–351. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-276-0-19>

213. Фоменко А. Є. Взаємодія поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності. *Держава та регіони. Серія Право.2020*. Том 3. Випуск 3 (69). С.171-177.

Наукове видання

Пісоцька Каріна Олександрівна

**ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Монографія

За науковою (або загальною?) редакцією д-ра юрид. наук,
професора Р. В. Миронюка

Видання друкується в авторській редакції

Відповідальний редактор Біла К. О.

Технічний редактор Біла К. О.

Здано до друку 17.05.23. Підп. до друку 10.08.23. Формат 60x84 1/16.
Гарнітура – Times. Папір офсетний. Спосіб друку – плоский.
Ум. друк. арк. 7,10. Обл.-вид. арк. 7,23. Тираж 50 пр. Зам. № 0823-03/1.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3618 від 06.11.09

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49000, м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 111, оф. 2
+38 (099) 7805049; +38 (067) 2100256
www.impact.dp.ua e-mail: impact.dnepr@gmail.com